kbnn:

Konjunktur-barometer

for Nord-Norge 2026

SpareBank 1 NORD-NORGE

Bank
Eiendom
Regnskap

Hva er Konjunkturbarometer for Nord-Norge?

Konjunkturbarometer for Nord-Norge publiseres av Kunnskapsbanken, SpareBank 1 Nord-Norge én gang i året.

Vil du lese mer om nordnorsk økonomi og samfunnsutvikling? Besøk Kunnskapsbankens nettsted www.kbnn.no.

Kildebruk

Konjunkturbarometer for Nord-Norge 2026 bygger på en rekke kilder. De viktigste norske kildene er data og analyser fra Statistisk sentralbyrå, Norges Bank, Norges vassdrags- og energidirektorat, Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Statnett, regjeringen, PANDA, Proff Forvalt, Microdata, skatteetaten, Brønnøysundregisteret, Nav, Forsvarets forskningsinstitutt, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Sokkeldirektoratet. Forskningsbaserte rapporter og analyser er også benyttet.

Dataene er oppdatert per medio oktober 2026.

Analyser, vurderinger og konklusjoner er gjort av forfatterne, og innholdet er derfor ikke nødvendigvis et uttrykk for SpareBank 1 Nord-Norges standpunkter.

Teamet bak rapporten

Konjunkturbarometeret er skrevet av analyseteamet i KPB, bestående av Carl Erik Nyvold, Sunniva Greger, Sissel Ovesen, Ida Woje, Kristian Rydland Antonsen, Charlotte Lahnborg Alme, Gabriel Brunvoll, Marie Mariussen, Ole Albrekt Egeland, Femke Van Diepenbeek og Rune Finsveen. Sistnevnte har vært ansvarlig for arbeidet. KPB er et av landets fremste analyse- og innovasjonsmiljøer og har hatt ansvaret for å utarbeide konjunkturbarometeret siden 2020.

Hva skal til for å skape vekst i Nord-Norge? Svaret er sammensatt

En ny arbeidsplass kan starte med at noen finner et sted å bo. En industrisatsing kan avgjøres av om det finnes kapasitet i strømnettet. Og framtiden til et lokalsamfunn kan begynne med at én ung person får sin første jobb og velger å bli.

Det er disse sammenhengene som avgjør hvor godt vi klarer å utnytte de store mulighetene vi har i nord. Bedrifter som vil vokse, trenger folk. Folk trenger boliger, gode lokalsamfunn og en hverdag som fungerer. Og nye investeringer krever både kraft, kompetanse og framtidstro.

Siden 1995 har Konjunkturbarometeret vært en viktig kilde til kunnskap om utviklingen i Nord-Norge. Årets barometer gjør mer enn å ta temperaturen på landsdelen. Det viser hvordan krafttilgang, boligmarked og befolkningsutvikling henger sammen og gjensidig påvirker hverandre. Det vi lykkes med på ett område, kan åpne muligheter på et annet. Og det vi ikke løser, kan fort bli en brems for utviklingen.

Utgangspunktet vårt er sterkt. Nord-Norge har et bredt og konkurransedyktig næringsliv, fra sjømat og industri til reiseliv, romteknologi, transport, håndverk og tjenester. Denne bredden gir oss både arbeidsplasser, kompetanse og større motstandskraft.

Potensialet for ytterligere verdiskaping er stort. Men potensial alene skaper ikke vekst. Det avgjørende er om vi klarer å få sammenhengene til å virke sammen.

Samtidig er rammebetingelsene blitt mindre forutsigbare. Krigen i Midtøsten løfter energiprisene, inflasjonen ligger fortsatt over målet, og rentene ser ut til å bli værende høye lenger enn tidligere ventet. Kronen har styrket seg gjennom 2026. Det demper prisveksten på importerte varer, men reduserer også drahjelpen eksportnæringene har hatt fra en svak krone. Toll og handelsbarrierer kan raskt endre vilkårene i markedene våre. Nordnorske bedrifter har gjennom årene vist betydelig evne til omstilling, men trenger rammer som gjør det mulig å planlegge langsiktig.

Kraftsituasjonen viser med tydelighet hvor viktig dette er. I vår stanset Statnett nye reservasjoner av nettkapasitet nord for Svartisen. Ifølge konjunkturbarometeret står planlagte investeringer for rundt 150 milliarder kroner i fare for ikke å bli realisert. Paradokset er at Nord-Norge har rike naturressurser og bedrifter som vil satse, samtidig som begrenset tilgang på kraft og for liten kapasitet i strømnettet holder utviklingen tilbake. Skal vi realisere mulighetene, må vi sørge for raskere utbygging av kraftproduksjon og nett, og tydeligere avklaringer om når kapasiteten blir tilgjengelig. Dette krever politiske prioriteringer og handlekraft, med respekt for natur og samiske rettigheter.

Arbeidsplassene vi skal utvikle er også avhengige av mennesker som har mulighet til å bosette seg her. Boligpolitikk er derfor også arbeidsmarkedspolitikk. Når større etableringer planlegges, må boligtilbud og kommunale tjenester med fra starten. Selv en etterlengtet etablering kan presse boligmarkedet og tjenestetilbudet dersom lokalsamfunnet ikke har kapasitet til å ta imot veksten.

I Totalforsvarsåret 2026 får disse sammenhengene ekstra betydning. Forsvaret er avhengig av lokalt næringsliv og kommuner som kan levere tjenester. Da E6 og Nordlandsbanen ble stengt høsten 2024, måtte omkjøringen gå gjennom Sverige. Fortsatt har Nord-Norge bare ett større matlager. Det lokale verkstedet, transportøren og mennesker med lokalkunnskap kan være avgjørende når forsyninger eller forbindelser svikter. Når nasjonal beredskap i praksis blir et lokalt ansvar, understreker det at gode intensjoner ikke er nok, Satsingen på forsvar må også styrke den sivile infrastrukturen og gi varige muligheter for dem som bor her.

Vi har høy sysselsetting og lav ledighet i Nord-Norge. Likevel mangler vi nær 6.000 personer for å dekke behovet i arbeidsmarkedet. Samtidig er det mange som kunne fått brukt mer av det de kan. I dag står rundt 4.600 unge mellom 15 og 24 år utenfor arbeid og utdanning. Det er 30 prosent færre enn i 2015, men fortsatt et alt for høyt tall.

SpareBank 1 Nord-Norge har signert regjeringens ungdomsløfte, som skal få 30.000 flere unge under 30 år i arbeid innen 2030. Det forplikter oss, og det krever at vi også ser på oss selv som arbeidsgiver med nye øyne. Vi må vurdere om kravene vi stiller, og måten vi organiserer arbeidet på, gjør veien inn unødvendig vanskelig. Rom for å lære og god oppfølging kan gi flere muligheten til å lykkes. Den første jobben kan være begynnelsen på et helt liv i nord.

Nord-Norge er viktig for Norge. Vi er en landsdel Norge trenger. Men skal vi fylle den rollen, må vi bygge sterkere strukturer. Det betyr kompetansemiljøer, næringsliv, eierskap og kapital med lokal beslutningskraft. Særlig viktig er regionale aktører som kjenner landsdelen og blir værende også når det blåser. SpareBank 1 Nord-Norge er en slik aktør, og det finnes flere, både offentlige og private.

Disse må i sterkere grad prioritere sammen.

Når folk, kraft og kapital er knapphetsfaktorer, kan ikke hver kommune, hvert fylke og hver næring kjempe hver sin kamp. Vi må sammen klare å svare på et vanskelig spørsmål:

Hva er viktigst for Nord-Norge?

Og når vi har svart, må vi evne å stå sammen om svaret.

Og skal Norge lykkes i nord, må ord følges av handling – og handling krever investeringer i folk, infrastruktur og livskraftige lokalsamfunn.

God lesing!

Hanne Karoline Kræmer
Konsernsjef SpareBank1 Nord-Norge

Innhold

6	Muligheter møter kapasitetsgrensen – Nord-Norge oppsummert
8	Global vekst bremses noe, men fortsatt robust verdensøkonomi
10	Norsk økonomi som rammebetingelse
14	Fakta om Nord-Norge
20	Utvalgte økonomiske nøkkeltall
24	Når hele samfunnet må fungere – samtidig
28	Totalberedskap krever robuste lokalsamfunn
30	Befolkningsutviklingen truer robustheten
33	Romsektorens rolle i sikkerhet og beredskap i Arktis og Nord-Norge
36	Oppstartsselskaper skaper arbeidsplasser
42	Nordlyseffekten brer om seg i Nord-Norge
46	Mot en ny likevekt i bygg og anlegg?
51	Nok et krevende år for fiskeindustrien, tross svak marginforbedring
55	Stor leverandørindustri til sjømatnæringen i nord
59	Prosessindustrien – en viktig næring i nord
61	Når halvparten er tatt opp: Hva nå for petroleumsaktiviteten i nord?
65	Hvorfor er det press i leiemarkedet i Nord-Norge?
72	Hvem skal eie den nordnorske kraften?
79	6 av 10 er ukjente i statistikken – men få forblir ukjente over tid
82	Utenlandsfødte blir stadig viktigere for helsevesenet i nord

Muligheter møter kapasitets-grensen – Nord-Norge oppsummert

Nord-Norge går inn i en mer stabil økonomisk situasjon, men uten å egentlig få noe pusterom. Etter flere år med pandemi, kraftig prisvekst, renteøkninger og geopolitisk uro er aktiviteten fortsatt høy i store deler av landsdelen. Samtidig har kostnadene økt, tilgang på arbeidskraft blitt knappere og oppmerksomheten på og behovet for beredskap, omstilling og investeringer blitt større.

Landsdelens viktigste styrke er menneskene i kombinasjon med ressurser verden etterspør. Sjømat, energi, prosessindustri, petroleum, reiseliv og romvirksomhet gir eksportinntekter, arbeidsplasser og aktivitet i både byer og mindre lokalsamfunn. Bredden er større enn den ofte fremstilles, og verdikjedene omfatter stadig lere teknologi-, tjeneste-, forsknings- og leverandørmiljøer.

Næringslivet i Nord-Norge er preget av høy aktivitet og stor bredde, med sterke næringer innen blant annet sjømat, energi, industri, bygg og anlegg, petroleum og reiseliv. Samtidig varierer utviklingen mellom næringene, og lønnsomheten utfordres av høye kostnader, begrenset tilgang på ressurser og arbeidskraft samt usikkerhet i internasjonale markeder. Flere store investeringer kan gi ny vekst, men krever tilstrekkelig kapasitet, kraft, infrastruktur og kompetanse i landsdelen.

Gründerskap bidrar til å fornye og utvikle nordnorsk næringsliv. Oppstartsselskaper finnes i hele landsdelen og i de fleste næringer. Selv om bidraget til den samlede veksten foreløpig er begrenset, skaper de nye arbeidsplasser og styrker omstillingsevnen.

Arbeidsmarkedet preges av høy sysselsetting og lav ledighet. Det gir inntekter, aktivitet og relativt stabile lokalsamfunn, men knappheten på arbeidskraft er samtidig en av landsdelens største svakheter. Behovet er særlig stort innen helse og omsorg, og konkurransen om kompetansen vil tilta.

Utenlandsk arbeidskraft bidrar i næringslivet, både i byer og distrikt. Det blir stadig viktigere at flere velger å etablere seg og bli boende i lands-delen, samtidig som flere får tilgang til arbeid og lokalsamfunn. Avhengigheten gjør også lands-delen sårbar for økt internasjonal konkurranse om kompetanse.

Det finnes også arbeidskraftreserver som kan utnyttes bedre. Samfunnsdeltakelsen har økt noe over tid, men mange unge voksne har en ukjent status og svak eller uregelmessig tilknytning til arbeid og utdanning. Sommerjobber gir mange en tidlig inngang til arbeidslivet, men deltakelsen varierer betydelig mellom kommuner og befolkningsgrupper. Bedre inkludering kan både redusere utenforskap og styrke rekrutteringsgrunnlaget.

Boligmarkedet har blitt en betydelig flaskehals. Lav boligbygging og et presset leiemarked gjør det vanskeligere å rekruttere studenter, arbeidstakere og nøkkelpersonell. I byene er etterspørselen høy, mens mange distrikts-kommuner mangler boliger med riktig standard, størrelse og beliggenhet. Boligpolitikk er derfor også arbeidsmarkeds-, inkluderings- og beredskapspolitikk.

Kommuneøkonomien begrenser samtidig evnen til å møte utfordringene. Mange kommuner har svake driftsresultater og lite rom for investeringer, vedlikehold, omstilling og utvikling av tjenester. Det gjør salg av kraftaksjer aktuelt, men reiser også spørsmål om langsiktig eierskap, fremtidige inntekter og lokal kontroll over kritisk infra-struktur. Kortsiktig likviditet må veies opp mot varig regional handlekraft.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen gir Nord-Norge en stadig viktigere nasjonal rolle. Forsvarsaktivitet og romvirksomhet skaper investeringer, innovasjon og nye markeder. Samtidig synliggjør lange avstander, få trans-portkorridorer og avhengighet av strøm, drivstoff, digitale systemer og importerte varer hvor utsatt landsdelen er dersom sentrale forbindelser brytes.

Nord-Norges viktigste beredskapsressurs er at det finnes robuste samfunn, virksomheter og mennesker i hele landsdelen. Lokalt næringsliv, kommuner og frivillige organisasjoner leverer kapasitet som ikke kan erstattes utenfra innen rimelig tid. Men denne styrken forutsetter stabile arbeidsmarkeder, fungerende infrastruktur, økonomisk bærekraftige kommuner og tilgang på folk med riktig kompetanse.

Ressursene, næringsbredden, kunnskaps-miljøene og den strategiske plasseringen gir store muligheter i landsdelen. Svak demografisk utvikling, mangel på arbeidskraft, presset boligsituasjon, svak kommuneøkonomi og sårbar infrastruktur kan samtidig begrense evnen til å utnytte dem.

Den viktigste oppgaven fremover blir å øke kapasiteten uten å svekke robustheten. Nord-Norge trenger flere mennesker i arbeid, sterkere koblinger mellom utdanning og regionale behov, raskere bolig- og infrastruktur-utvikling og bedre samordning mellom sivile og militære investeringer. Det betyr større behov for prioritering, samarbeid og langsiktige valg.

Global vekst bremses noe, men fortsatt robust verdens-økonomi

Internasjonal økonomi fortsetter veksten, til tross for betydelig geopolitisk og økonomisk usikkerhet. USA opprettholder veksttakten, mens Europa har svakere utvikling og fortsatt utfordringer knyttet til energi og konkurranse-evne. Konflikten i Midtøsten og høye energi- og råvarepriser bidrar til mer usikre renteutsikter globalt. Samtidig er finansmarkedene preget av høye forventninger til teknologi og kunstig intelligens, noe som både kan løfte veksten og øke risikoen for markante korreksjoner.

Veksten i verdensøkonomien ligger an til å svekkes litt sammenlignet med 2025, mye forklart av krigen i Midtøsten og høyere energi-priser. Den globale inflasjonen ventes å øke, etter noen år med nedgang i globale priser. Det ventes moderat global vekst fremover, men utviklingen kan påvirkes av geopolitiske hendelser, prisut-vikling i energimarkedene og teknologidrevne vekstimpulser.

ANSLAG FOR VEKST, 2025 - 2027

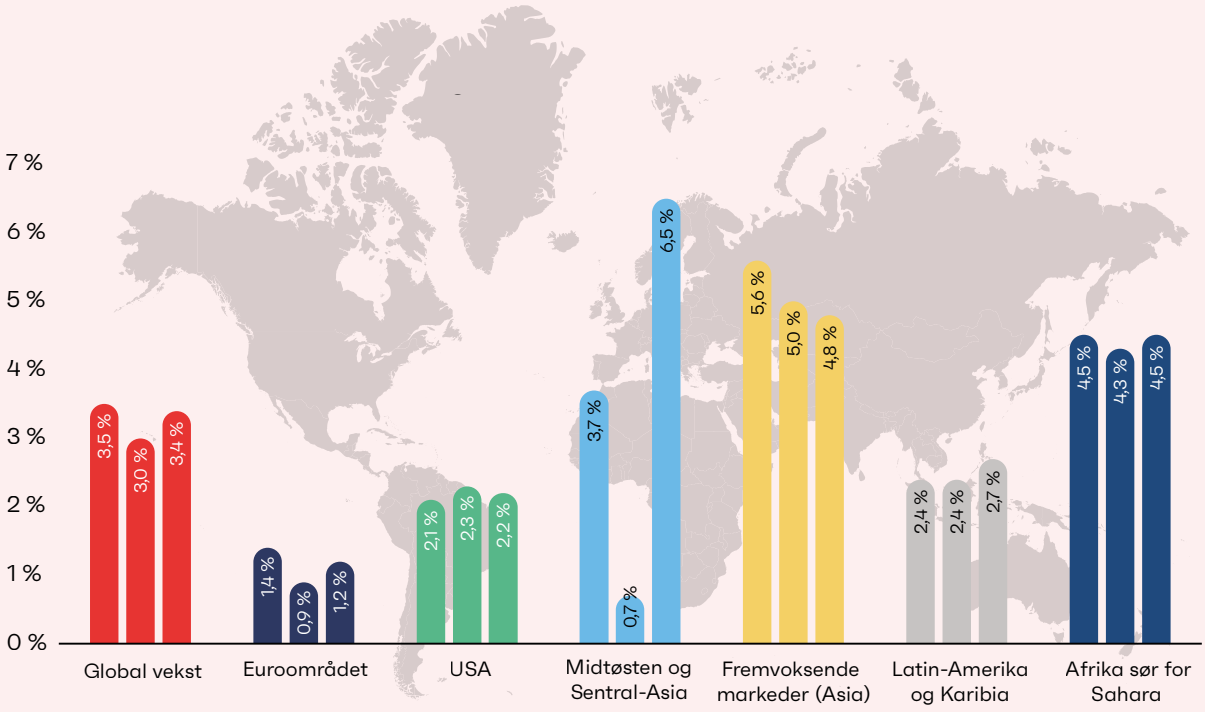

Kilde: IMF, juli 2026

I store trekk er det de samme drivkreftene som før som styrer veksten i de ulike regionene i verden, men krigen mellom USA, Israel og Iran bidro blant annet til høyere energipriser internasjonalt. Gjennom 2026 ble det gjort flere forsøk på å finne en løsning alle kunne akseptere, men per september var det fortsatt ingen avtale på plass. Når det eventuelt kommer en løsning, er usikkert, men når det skjer, vil det gå mot en gradvis bedring. Samtidig kan en eskalering svekke veksten i verdensøkonomien ytterligere.

USA har satt seg selv i en situasjon som er krevende å komme ut av. Høyere priser på olje og gass har isolert sett bidratt til å øke energiproduserende lands inntekter, men samtidig svekket veksttakten for land som er avhengige av import. Mens den fastlåste situasjonen i Midtøsten demper global veksttakt, bidrar betydelige investeringer i kunstig intelligens til å trekke opp den økonomiske aktiviteten. Den teknologidrevne veksten er særlig sterk i fremvoksende markeder, drevet av kraftig etterspørselen etter halvledere og KI-maskinvare. Det gjøres fortsatt kraftige investeringer i datasentre og digital infrastruktur globalt, og mye av veksten i 2026 skyldes disse drivkreftene.

Det internasjonale pengefondets vurderinger i juli tilsier en noe sterkere global vekst igjen i 2027. Dette bygger på at energimarkedene, tross uroen, ser ut til å ha stabilisert seg noe, samtidig som KI-boomen fortsetter. Anslagene er usikre, hvor de største nedsiderisikoene er videre eskalering av krigen i Midtøsten, handelskonflikter, høy offentlig gjeld og hvor varige investeringene knyttet til kunstig intelligens blir.

Risikoen for nye forstyrrelser i energimarkedene vurderes fortsatt som betydelig, og høyere energipriser kan bidra til både lavere vekst og høyere inflasjon internasjonalt. Dette kompliserer gjennomføringen av pengepolitikken, og det ventes at internasjonale renter holder seg høye lenger enn tidligere anslag. USA har de høyeste lange rentene siden finanskrisen, og det er krevende for den amerikanske sentralbanken å sette inn tiltak for å senke dem. Utviklingen videre kan påvirke det internasjonale rentemarkedet, som også Norge er en del av.

Nord-Norges viktigste beredskapsressurs er at det finnes robuste samfunn, virksomheter og mennesker i hele landsdelen.

Norsk økonomi som rammebetingelse

Etter en periode med høy inflasjon og flere renteøkninger går norsk økonomi inn i en fase med mer moderat vekst og avtakende kapasitetsutnyttelse. Økt kjøpekraft og høy sysselsetting bidrar til å holde aktiviteten oppe, mens lav boligbygging og fallende petroleums-investeringer de neste årene trekker i motsatt retning.

Inflasjonen er fortsatt over målet på 2 prosent, og det ventes å ta tid før prisveksten dempes. Svak produktivitetsvekst er en av de største langsiktige utfordringene for norsk økonomi. Knapphet på arbeidskraft, aldrende befolkning og økende offentlig pengebruk bidrar til at en større del av fremtidig velstandsvekst må skje gjennom høyere produktivitet, innovasjon og kompetanseutvikling.

Moderat vekst i norsk økonomi

Siden 2024 har aktivitetsveksten i fastlands-økonomien vært om lag som før pandemien. Norges Bank forventer moderat vekst i norsk økonomi fremover, der rentene må holdes høye noe lengre enn tidligere anslått for å få ned inflasjonen. Frem mot 2029 ventes det at inflasjonen gradvis reduseres, som da kan føre til rentenedgang og bedring i husholdning-enes kjøpekraft.

BRUTTONASJONALPRODUKT FOR FASTLANDS-NORGE OG KONSUM I HUSHOLDNINGER. SESONGJUSTERTE VOLUMINDEKSER (2019 = 100)

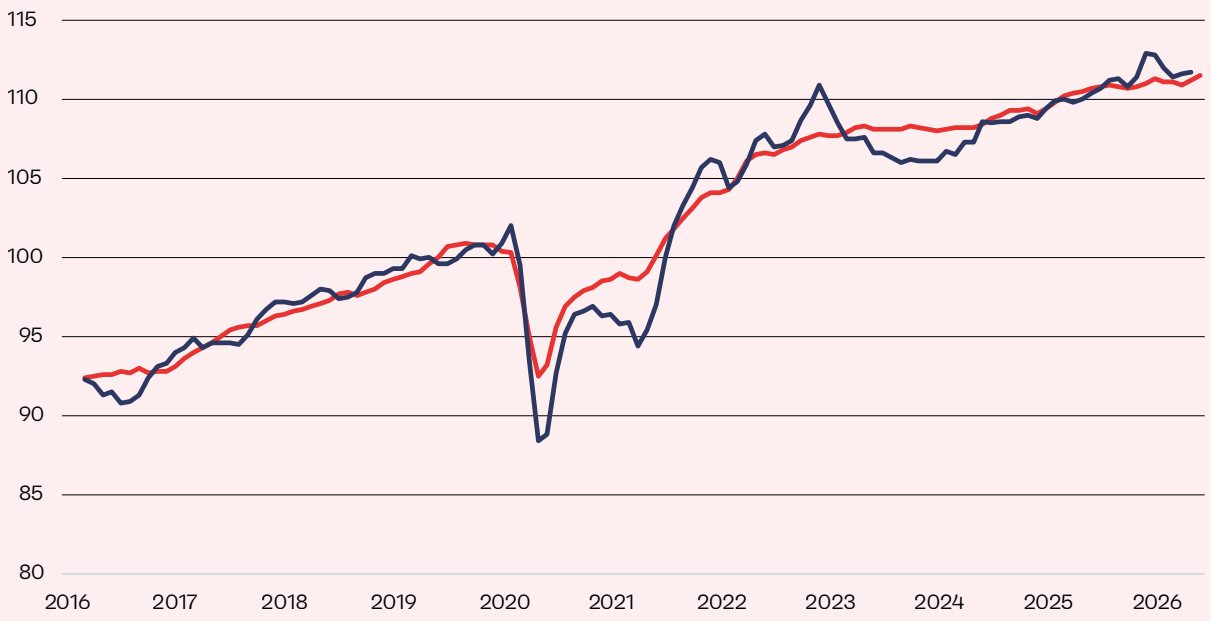

Kilde: SSB

Prisveksten er fortsatt over målet

I løpet av 2024 nærmet prisveksten seg sentralbankens mål, men den har siden ligget rundt 3 prosent. Krigen i Midtøsten bidro til usikkerhet om videre prisutvikling på energi gjennom 2026, som steg mye på sommeren og var med å trekke opp inflasjonen. Svingningene i prisveksten gjennom 2026 viser at det er mer krevende enn før å forutsi hvordan utviklingen vil bli fremover, og anslagene viser at det kan ta tid å få ned inflasjonen. Norges Bank har justert nøytralrenten til 3,2 prosent, som er nivået som verken stimulerer eller bremser veksten over tid. Gjennom rentehevingen i september ønsker Norges Bank å dempe veksten for å få ned inflasjonen.

Den høye lønnsveksten i Norge de siste årene er en faktor har bidratt til å holde prisveksten over målet, særlig gjennom økte priser i tjenestesektoren, som er arbeidskraftintensiv. Samtidig har husleiepriser steget jevnt de siste årene og bidratt til å holde inflasjonen oppe.

En annen grunn til at prisveksten har holdt seg høyere enn målet de siste årene, er kronekursen, og periodevis importert prisvekst. Den amerikanske dollaren ble svakere gjennom hele 2025, og etter at USA og Israel gikk til krig mot Iran i februar 2026 svekket den amerikanske valutaen seg ytterligere. Det betyr at den norske kronen har styrket seg mot dollar, slik mange andre valutaer også har gjort. Fortsatt er den norske kronen svakere enn de første tiårene på 2000-tallet, men påvirkes igjen av høye olje- og gasspriser sammen med rentedifferansen mot utlandet. Sterkere krone som følge av olje- og gassprisveksten har samtidig bidratt til å dempe den importerte prisveksten i 2026.

PRISVEKST STYRINGSRENTE OG NORGES BANKS PROGNOSER SEPTEMBER 2026

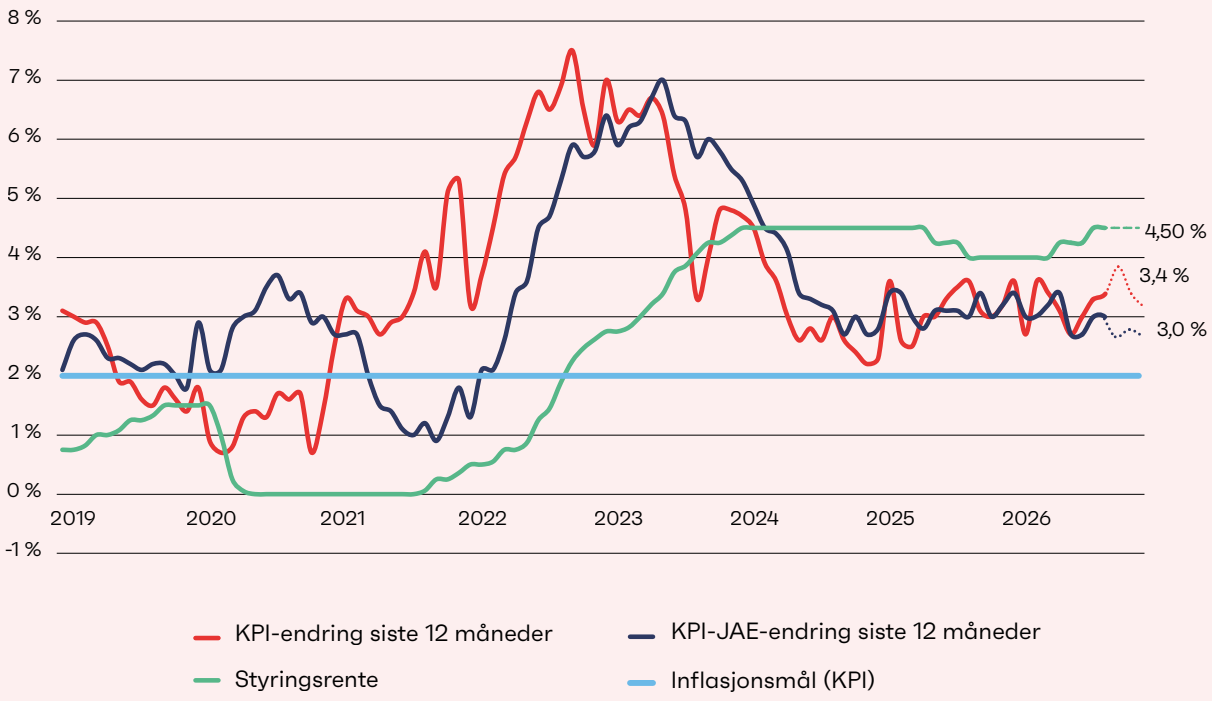

Kilder: SSB og Norges Bank

USD OG EURO MOT NOK (2016–SEPTEMBER 2026)

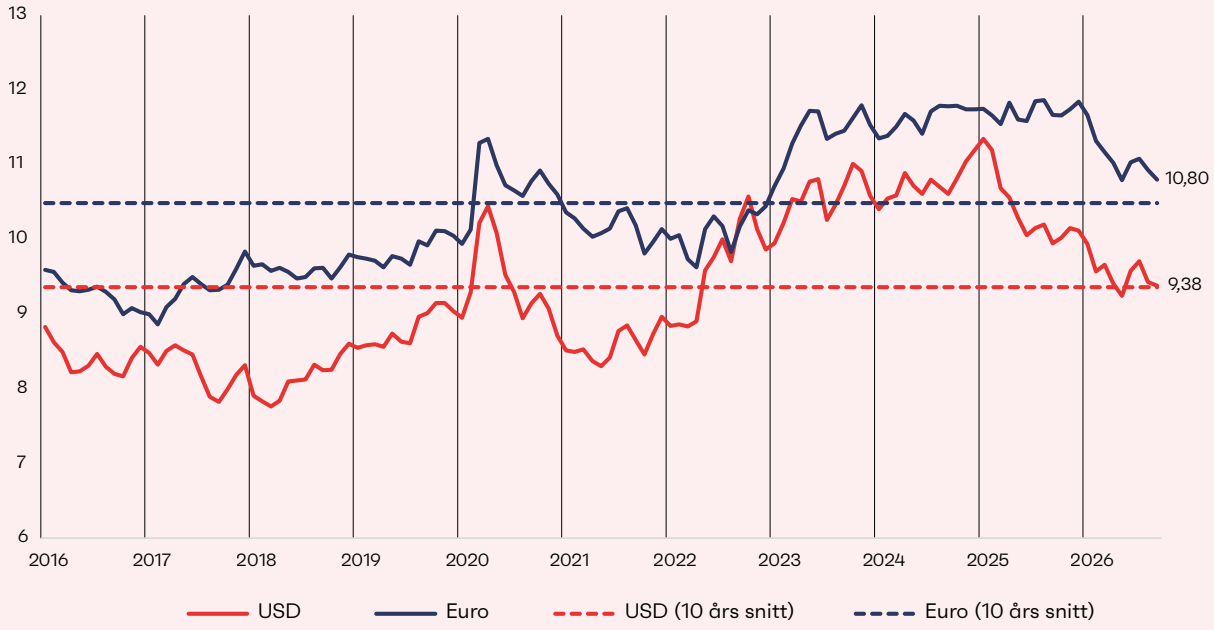

Kilde: Norges Bank

Fortsatt lav arbeidsledighet og lønnspress

Siden 2022 har sysselsettingen steget jevnt i Norge, og arbeidsledigheten er fortsatt lav og har endret seg lite gjennom 2026. Høy etterspørsel etter arbeidskraft påvirker lønnsveksten, som har vært sterk siden 2024. Fremtidig knapphet på arbeidskraft, i kombinasjon med eldrebølgen som omfatter stadig flere deler av landet, kan bidra til fortsatt reallønnsvekst.

Økt oljepengebruk?

Med utsikter til mer krevende tider må staten klare å balansere den offentlige pengebruken. I begynnelsen av 2026 tiltok prisveksten, og flere politiske parti og organisasjoner kom med krav om avgiftskutt og støtteordninger for både næringsliv og husholdninger, noe som førte til uforutsette utgifter på statsbudsjettet.

De viktigste inntektene i statsbudsjettet er ulike skatter og avgifter, samt overføring fra Statens pensjonsfond. Handlingsregelen som ble innført i 2001 gir en øvre ramme på hvor mye av real-avkastningen fra fondet som kan brukes, og siden 2017 har den vært 3 prosent.

Oljepengebruken, målt ved det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet (SOBU), har økt betydelig de siste årene. I statsbudsjettet for 2026 var underskuddet nær 580 milliarder kroner, tilsvarende 2,8 prosent av fondskapitalen. Målt som andel av Fastlands-Norges BNP var nivået 13,1 prosent, høyere enn under pandemien, da andelen var 11,1 prosent. Noe av årsaken til veksten de siste årene er økt støtte til Ukraina gjennom Nansen-programmet.

Økt oljepengebruk kan både bidra til å styrke norsk økonomi gjennom å sikre velferdsstaten, øke aktivitet og sysselsetting, investeringer i infrastruktur og opprettholde husholdningenes kjøpekraft. Samtidig kan en for ekspansiv pengebruk bidra til å øke inflasjonen, og dermed forsterke behovet for rentehevinger.

De første månedene av 2026 var preget av en rekke nye usikkerhetsfaktorer som gjorde det betydelig mer krevende å sikre målene i finanspolitikken. Finanspolitikkutvalget kom med sin årlige innstilling i februar 2026, hvor de har vurdert disse og andre problemstillinger. Utvalget viser til at utgiftsveksten trolig vil overstige inntektsveksten i statsfinansene i neste stortingsperiode. Hvis oljepengebruken øker mer, kan det på sikt bidra å svekke konkurranseevnen til næringslivet og redusere handlingsrommet for fremtidige generasjoner.

Med unntak av i 2020 har Norge hatt en positiv handelsbalanse med utlandet, siden pandemien godt drevet av eksport av olje, gass og sjømat.

De ekstraordinære støtteordningene for petroleumsnæringen som ble innført under pandemien, er i ferd med å fases ut, og selv om det er mye leteaktivitet for å opprettholde utvinningen på norsk sokkel, er prognosen at petroleumsutvinningen og -investeringene vil falle i årene fremover.

Produktivitetsveksten har vært lav i alle årene etter pandemien, og avtok ytterligere etter andre halvår av 2025. Utviklingen har vært om lag som i Sverige og Danmark, men noe sterkere enn for resten av våre viktigste handelspartnere (Tyskland, Storbritannia og Nederland).

PROGNOSE FOR OLJE- OG GASSPRODUKSJON PÅ NORSK SOKKEL (BASISBANE)

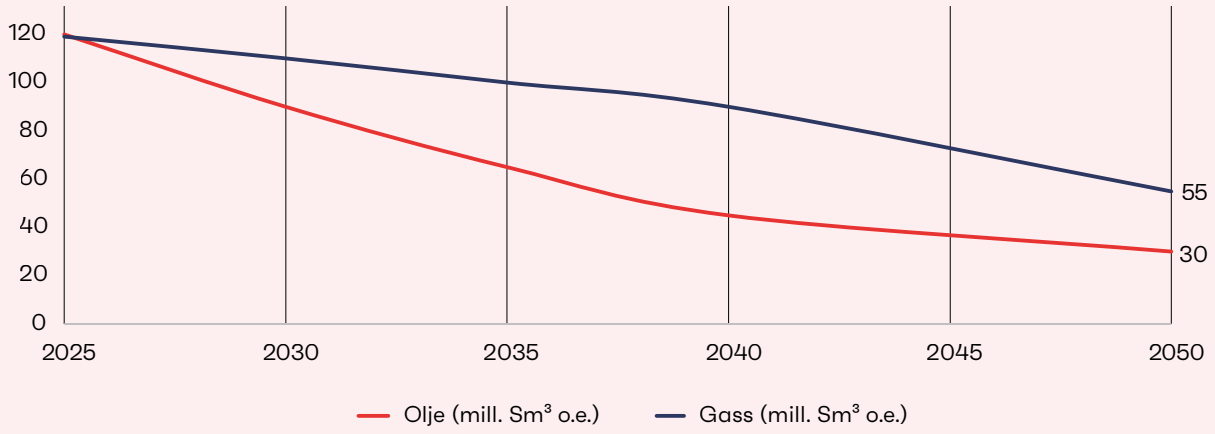

Kilde: Sokkeldirektoratet

FAKTA OM NORD-NORGE

Nordland

Nordland er et av Norges viktigste eksportfylker, med sterke næringer innen sjømat, industri, energi og reiseliv. Fylket kjennetegnes av rike naturressurser, lange avstander og en samfunnsutvikling preget av både vekstmuligheter, grønn omstilling og demografiske utfordringer.

BEFOLKNING OG DEMOGRAFI

Indikator	2026 (*2025)	Endring siste år
Folketall	243.272	-0,13 %
Største kommune (Bodø)	53.638	-0,16 %
Minste kommune (Træna)	443	-3,7 %
Kommuner med under 5.000 innbyggere	29	-
Netto innvandring	1.480*	-54,9 %
Fødselsoverskudd	-337*	-45
Andel over 67 år	20,4 %	+1,2 %
Andel 20-39 år	24,6 %	+0,2 %
Andel innvandrere	12,56 %	+0,2 %

Det er flest innvandrere fra Ukraina, Polen, Litauen, Thailand og Sverige. Disse utgjør 44,8 % av alle innvandrere i fylket.

PRIVAT NÆRINGSLIV

Næring	Ansatte (2025)	Andel
Varehandel	12.896	18,1 %
Bygg og anlegg	10.510	14,8 %
Industri	9.645	13,6 %
Transport	7.494	10,5 %
Fiskeri og akvakultur	4.379	6,2 %

Største næringer etter sysselsetting (2025)

- Varehandel
- Bygg og anlegg
- Industri
- Transport
- Fiskeri og akvakultur

Nøkkeltall 2026

INNBYGGERTALL
243.272

KVINNEANDEL
49,3 %

KOMMUNER
41

FYLKESHOVEDSTAD
Bodø

BEFOLKNINGSUTVIKLING SISTE 10 ÅR
+ 1,1 %

ANDEL OVER 67 ÅR
20,4 %

OFFENTLIG SYSSELSATTE PER PRIVAT SYSSELSATTE
0,74

BOSATT I SPREDTBYGDE STRØK
27,4 %

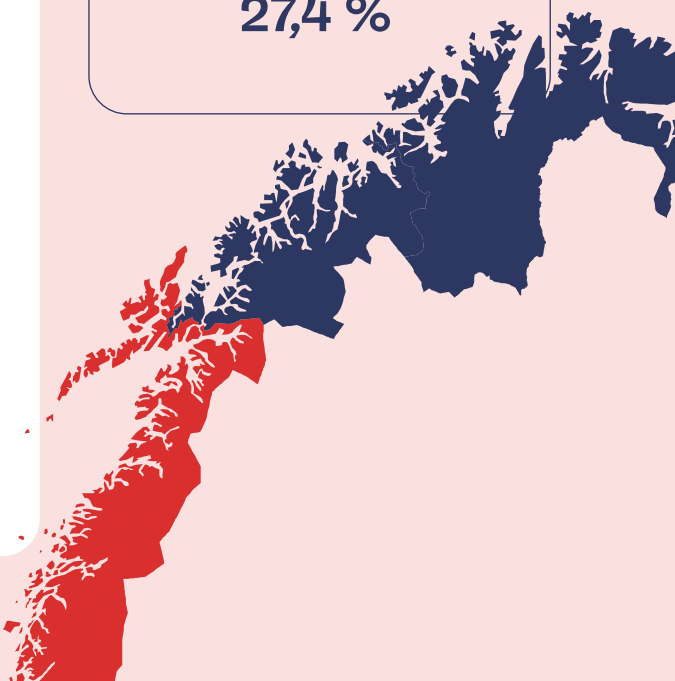

ARBEIDSMARKED

Indikator	Verdi 2025 (*juli 2026)
Sysselsatte personer (15-74 år)	118.981
Endring siste år	-0,1 %
Sysselsettingsgrad (15-74 år)	67,7 %
Helt arbeidsledige	1,6 %*
Ledige stillinger	1.491*

Yrker med størst mangel (2026)

- Helsefagarbeidere (395)
- Sykepleiere (365)
- Elektrikere (97)
- Legespesialister (96)
- Andre håndverkere (96)

Nordland mangler 2.970 personer for å dekke behovet i arbeidsmarkedet, tilsvarende 2,4 prosent av den ønskede sysselsettingen (2026).

EKSPORT OG VERDISKAPING

Indikator	Verdi (2025)
Eksportverdi (mrd. kr)	50,6
Anslått verdiskaping næringsliv (mrd. kr)	80
Anslått verdiskaping per innbygger (kr)	329.000
Sjømateksport (andel av fylkets eksportverdi)	59,9 %

Landets 5. største fylke for sjømateksport, etter Møre og Romsdal, Vestland, Nordland og Trøndelag.

BOLIGMARKED

Indikator	Verdi (2025)
Registrerte boliger	132.814
Gjennomsnittlig boligpris, aug. 2026 (kr)	3.455.997
Prisvekst brukte boliger siste år (Q2 2026)	+4,6 %
Igangsatte boliger (2025)	540
Fullførte boliger (2025)	595
Fullførte boliger (aug. 2026)	237

KOMMUNEØKONOMI

Indikator	Verdi (2025)
Netto driftsresultat kommuner	1,0 %
Kommuner i ROBEK	7
Kommunale investeringer (mrd. kr)	4,3

22 av 41 nordlandskommuner hadde positivt netto driftsresultat i 2025, men bare 12 lå over anbefalt nivå på 1,75 %.

UTDANNING

Indikator	Verdi (2025)
Andel med høyere utdanning	30,9 %
Fullført videregående	38,8 %
Studenter	8.812
Fagskolestudenter	1.120

I Nordland er det 8 studiesteder for høyere utdanning, og 8 for fagskoler.

PERSONLIG ØKONOMI

Indikator	Verdi (2025)
Gjennomsnittlig månedslønn (kr)	57.580
Forbruksgjeld per innbygger over 18 år (kr)	36.500

INFRASTRUKTUR

Indikator	Verdi (2026)
Fylkesvei (km)	4.066
Andel fylkesvei med dårlig dekke	54,8 %
Bruer/ferjeleier/ tunneler	990/71/54
Flyplasser	11

AREAL

Indikator	Verdi (2026)
Samlet areal (land og ferskvann)	38.153 km²
Bebygd areal	1,0 %
Jordbruksareal	1,9 %
Vernet areal (2025)	19,8 %

Troms

Troms er et arktisk fylke med sterke næringer innen sjømat, reiseliv, forsvar og kunnskap. Fylket kjennetegnes av Tromsøs rolle som landsdelssenter, en voksende befolkning og økende betydning innen nordområdesatsing og den blå økonomien.

BEFOLKNING OG DEMOGRAFI

Indikator	2026 (*2025)	Endring siste år
Folketall	171.218	+0,43 %
Største kommune (Tromsø)	79.943	+0,66 %
Minste kommune (Lavangen)	1.002	+1,7 %
Kommuner med under 5.000 innbyggere	16	-
Netto innvandring	1.627*	–15,7 %
Fødselsoverskudd	130*	+97
Andel over 67 år	18,3 %	+1,5 %
Andel 20-39 år	27,6 %	+1,0 %
Andel innvandrere	14,44 %	+0,4 %

Det er flest innvandrere fra Ukraina, Polen, Tyskland, Syria og Thailand. Disse utgjør 37,1 % av alle innvandrere i fylket.

PRIVAT NÆRINGSLIV

Næring	Ansatte (2025)	Andel
Varehandel	9.849	20,8 %
Bygg og anlegg	6.807	14,4 %
Industri	4.788	10,1 %
Transport	4.722	10,0 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	4.345	9,2 %

Største næringer etter sysselsetting (2025)

- Varehandel
- Bygg og anlegg
- Industri
- Transport
- Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift

Nøkkeltall 2026

INNBYGGERTALL
171.218

KVINNEANDEL
49,2 %

KOMMUNER
21

FYLKESHOVEDSTAD
Tromsø

BEFOLKNINGSUTVIKLING SISTE 10 ÅR
+3,4 %

ANDEL OVER 67 ÅR
18,3 %

OFFENTLIG SYSSELSATTE PER PRIVAT SYSSELSATTE
0,90

BOSATT I SPREDTBYGDE STRØK
26,3 %

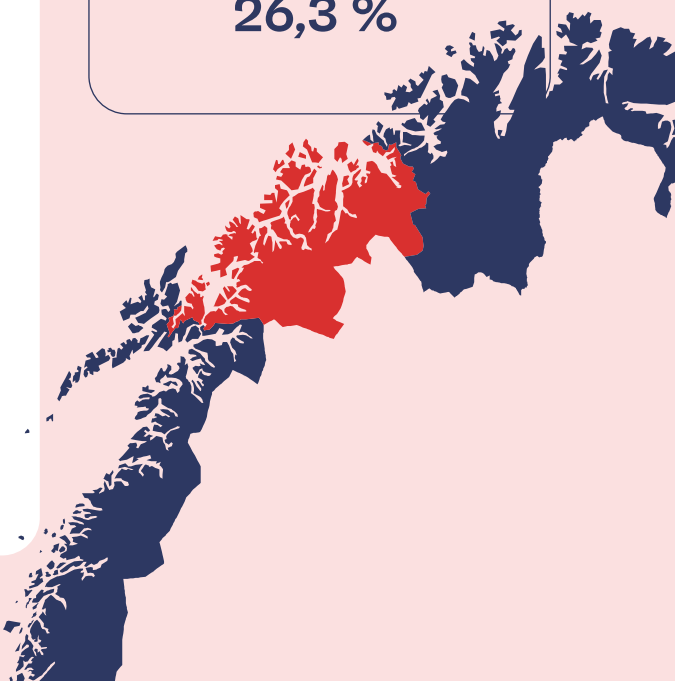

ARBEIDSMARKED

Indikator	Verdi 2025 (*juli 2026)
Sysselsatte personer (15-74 år)	90.748
Endring siste år	0,8 %
Sysselsettingsgrad (15-74 år)	70,2 %
Helt arbeidsledige	1,3 %*
Ledige stillinger	1.032*

Yrker med størst mangel (2026)

- Helsefagarbeidere (282)
- Andre helseyrker (131)
- Sykepleiere (116)
- Politibetjenter (76)
- Kokker (60)

Troms mangler 2.033 personer for å dekke behovet i arbeidsmarkedet, tilsvarende 2,2 prosent av den ønskede sysselsettingen (2026).

EKSPORT OG VERDISKAPING

Indikator	Verdi (2025)
Eksportverdi (mrd. kr)	21,4
Anslått verdiskaping næringsliv (mrd. kr)	69
Anslått verdiskaping per innbygger (kr)	403.000
Sjømateksport (andel av fylkets eksportverdi)	93,3 %

Landets 5. største fylke for sjømateksport, etter Møre og Romsdal, Vestland, Nordland og Trøndelag.

BOLIGMARKED

Indikator	Verdi (2025)
Registrerte boliger	94.660
Gjennomsnittlig boligpris, aug. 2026 (kr)	4.459.318
Prisvekst brukte boliger siste år (Q2 2026)	+10,1 %
Igangsatte boliger (2025)	546
Fullførte boliger (2025)	517
Fullførte boliger (aug. 2026)	272

KOMMUNEØKONOMI

Indikator	Verdi (2025)
Netto driftsresultat kommuner	-0,5 %
Kommuner i ROBEK	2
Kommunale investeringer (mrd. kr)	3,2

5 av 11 tromskommuner hadde positivt netto driftsresultat i 2025, men bare 3 lå over anbefalt nivå på 1,75 %.

UTDANNING

Indikator	Verdi (2025)
Andel med høyere utdanning	37,2 %
Fullført videregående	34,9 %
Studenter	12.553
Fagskolestudenter	1.035

I Troms er det 4 studiesteder for høyere utdanning, og 5 fagskoler.

PERSONLIG ØKONOMI

Indikator	Verdi (2025)
Gjennomsnittlig månedslønn (kr)	58.180
Forbruksgjeld per innbygger over 18 år (kr)	37.600

INFRASTRUKTUR

Indikator	Verdi (2026)
Fylkesvei (km)	2.915
Andel fylkesvei med dårlig dekke	45,4 %
Bruer/ferjeleier/ tunneler	616/30/42
Flyplasser	3

AREAL

Indikator	Verdi (2026)
Samlet areal (land og ferskvann)	26.189 km²
Bebygd areal	0,9 %
Jordbruksareal	1,5 %
Vernet areal (2025)	15,6 %

Finnmark

Finnmark er Norges nordligste fylke, med sterke næringer innen sjømat, energi og reiseliv. Fylket kjennetegnes av store naturressurser, stor strategisk betydning i nordområdene, omstilling og utfordringer knyttet til negativ befolkningsutvikling og lange avstander.

BEFOLKNING OG DEMOGRAFI

Indikator	2026 (*2025)	Endring siste år
Folketall	75.288	+0,33 %
Største kommune (Alta)	22.074	+0,90 %
Minste kommune (Loppa)	846	–2,1 %
Kommuner med under 5.000 innbyggere	14	-
Netto innvandring	650*	–27,3 %
Fødselsoverskudd	–11*	–48
Andel over 67 år	18,0 %	+1,7 %
Andel 20-39 år	26,6 %	+0,3 %
Andel innvandrere	15,9 %	+0,4 %

Det er flest innvandrere fra Ukraina, Russland, Litauen, Polen og Finland. Disse utgjør 23,1 % av alle innvandrere i fylket.

PRIVAT NÆRINGSLIV

Næring	Ansatte (2025)	Andel
Varehandel	3.755	16,9 %
Bygg og anlegg	3.377	15,2 %
Fiskeri og akvakultur	2.286	10,3 %
Transport	1.989	9,0 %
Industri	1.961	8,8 %

Største næringer etter sysselsetting (2025)

- Varehandel
- Bygg og anlegg
- Fiskeri og akvakultur
- Transport
- Industri

Nøkkeltall 2026

INNBYGGERTALL
75.288

KVINNEANDEL
48,6 %

KOMMUNER
18

FYLKESHOVEDSTAD
Vadsø

BEFOLKNINGSUTVIKLING SISTE 10 ÅR
–0,6 %

ANDEL OVER 67 ÅR
18,0 %

OFFENTLIG SYSSELSATTE PER PRIVAT SYSSELSATTE
0,89

BOSATT I SPREDTBYGDE STRØK
21,4 %

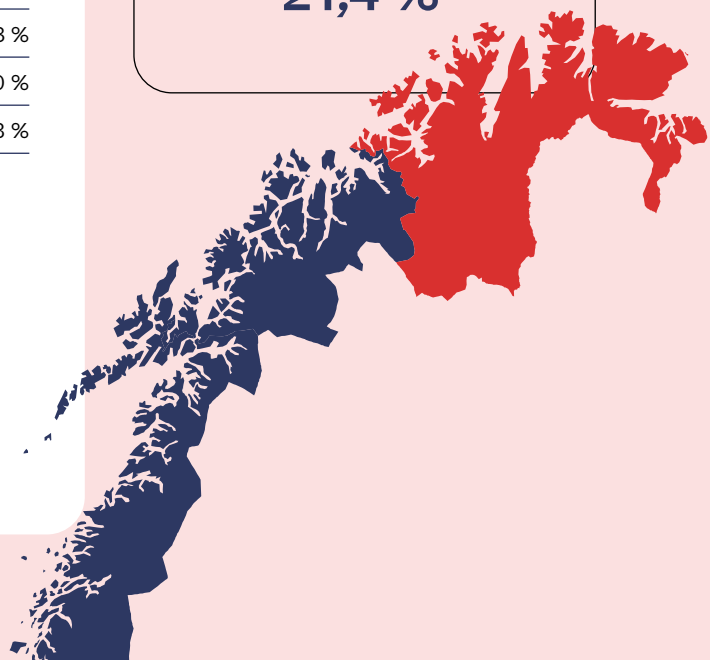

ARBEIDSMARKED

Indikator	Verdi 2025 (*juli 2026)
Sysselsatte personer (15–74 år)	38.483
Endring siste år	1,1 %
Sysselsettingsgrad (15–74 år)	68,9 %
Helt arbeidsledige	2,2 %*
Ledige stillinger	458*

Yrker med størst mangel (2026)

- Helsefagarbeidere (96)
- Politibetjenter (62)
- Førskolelærere (33)
- Tømrere og snekkere (28)
- Sykepleiere (25)

Finnmark mangler 842 personer for å dekke behovet i arbeidsmarkedet, tilsvarende 2,1 prosent av sysselsettingen som etterspørres (2026).

EKSPORT OG VERDISKAPING

Indikator	Verdi (2025)
Eksportverdi (mrd. kr)	9,4
Anslått verdiskaping næringsliv (mrd. kr)	35
Anslått verdiskaping per innbygger (kr)	446.000
Sjømateksport (andel av fylkets eksportverdi)	87,9 %

Landets 6. største fylke for sjømateksport, etter Møre og Romsdal, Vestland, Nordland, Trøndelag og Troms.

BOLIGMARKED

Indikator	Verdi (2025)
Registrerte boliger	42.158
Gjennomsnittlig boligpris, aug. 2026 (kr)	3.452.231
Prisvekst brukte boliger siste år (Q2 2026)	+4,1 %
Igangsatte boliger (2025)	256
Fullførte boliger (2025)	137
Fullførte boliger (aug. 2026)	148

KOMMUNEØKONOMI

Indikator	Verdi (2025)
Netto driftsresultat kommuner	–0,1 %
Kommuner i ROBEK	4
Kommunale investeringer (mrd. kr)	1,4

9 av 18 finnmarkskommuner hadde positivt netto driftsresultat i 2025, men bare 6 lå over anbefalt nivå på 1,75 %.

UTDANNING

Indikator	Verdi (2025)
Andel med høyere utdanning	32,0 %
Fullført videregående	35,7 %
Studenter	2.878
Fagskolestudenter	125

I Finnmark er det 4 studiesteder for høyere utdanning, og 4 fagskoler.

PERSONLIG ØKONOMI

Indikator	Verdi (2025)
Gjennomsnittlig månedslønn (kr)	57.310
Forbruksgjeld per innbygger over 18 år (kr)	43.800

INFRASTRUKTUR

Indikator	Verdi (2026)
Fylkesvei (km)	1.493
Andel fylkesvei med dårlig dekke	40,4 %
Bruer/ferjeleier/ tunneler	250/8/5
Flyplasser	11

AREAL

Indikator	Verdi (2026)
Samlet areal (land og ferskvann)	48.637 km²
Bebygd areal	0,3 %
Jordbruksareal	0,3 %
Vernet areal (2025)	9,4 %

Utvalgte økonomiske nøkkeltall

	Næring	Utvikling 2026	Utsikter 2027
F	Fiskeflåten	🟢	🟢
	Fiskeindustri	🟡	🟡
H	Havbruk	🟢	🟢
KI	Kraftforedlende industri	🟡	🟡
V	Varehandel	🟢	🟢
R	Reiseliv	🟢	🟢
A	Anlegg	🟢	🟢
BN	Byggnæring	🔴	🔴
T	Tjenesteyting	🟡	🟡
NE	Næringseiendom	🟡	🟡
OG	Leverandører til olje og gass	🟢	🟡

Grunnlag for tallene

De økonomiske nøkkeltallene er hentet fra Proff Forvalt. Bare virksomheter der hovedenheten har forretningsadresse i Nord-Norge, og som har hatt driftsinntekter over 1 million kroner både i 2024 og 2025, er med i grunnlaget. Virksomhetenes NACE-bransje (SN2025) er benyttet for å fordele dem på ulike næringer. For kraftforedlende industri, havbruk og tjenesteyting er det gjort enkelte skjønnsmessige justeringer på hvilke virksomheter som inkluderes i disse næringene.

Tallene for klimautslipp er hentet fra Miljødirektoratet, mens SSB er brukt for å vise sysselsettingsutvikling (SN2007). For leverandører til olje og gass er tallene hentet fra Levert-rapporten.

OMSETNINGSUTVIKLING (2024-2025)

DRIFTSMARGIN (2025)

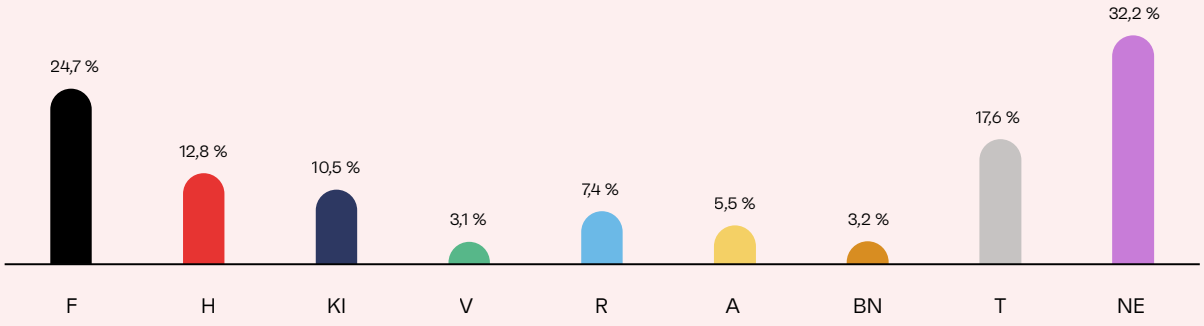

ANDEL MED NEGATIVT DRIFTSRESULTAT (2025)

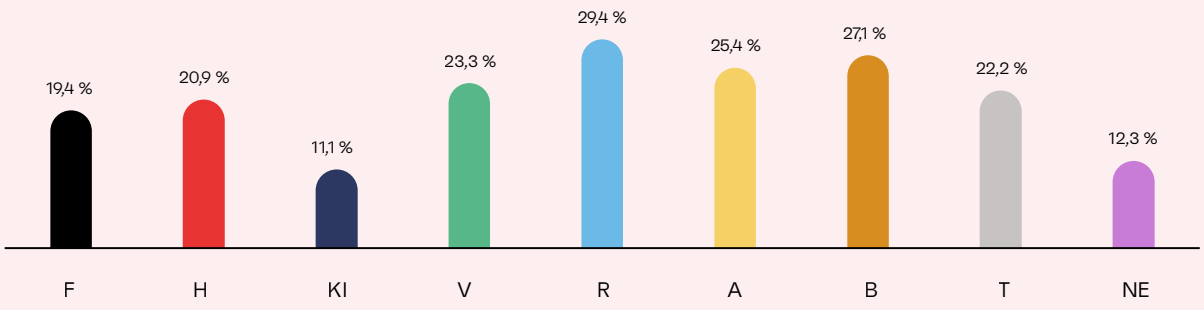

SYSSELSETTINGSUTVIKLING (2024 - 2025)

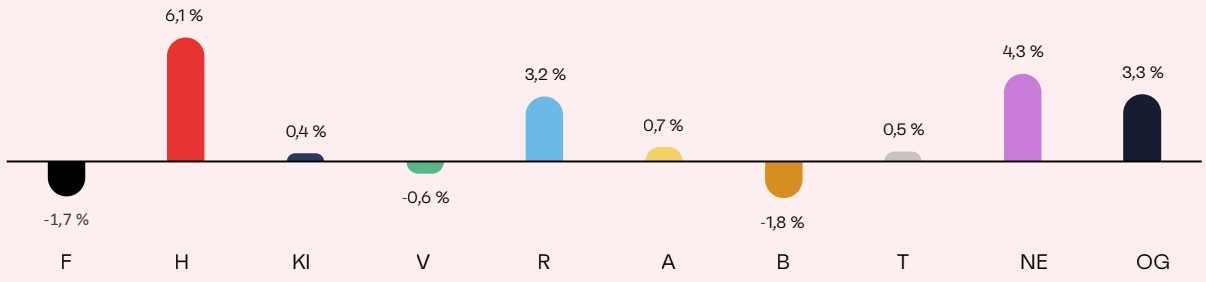

KLIMAGASSUTSLIPP, ENDRING (2023 - 2024)

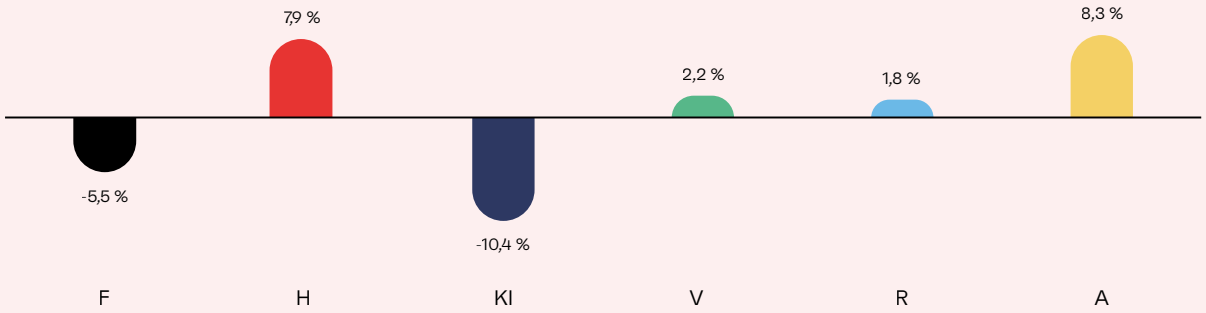

Fortsatt lave kvoter, men bedre lønnsomhet i fiskeriene

Lave kvoter og svak bestandssituasjon for flere viktige arter demper fortsatt aktiviteten for fiskeflåten. Regnskapstallene viser likevel en sterk omsetningsvekst i 2025, og andelen virksomheter med negativt driftsresultat har falt. Utviklingen tyder på at høyere priser har mer enn kompensert for lavere fangstvolumer for mange fartøyeiere. Høye råstoffpriser er gunstig for fiskeflåten, men gir fortsatt en krevende situasjon for deler av fiskeindustrien, som konkurrerer om mindre råstoff og har begrensede muligheter til å overføre hele kostnadsøkningen til markedet. Kvoteanbefalingen for torsk i 2027 er 10 prosent høyere enn den fastsatte kvoten i 2026. Likevel er kvoterådet det laveste siden 2003, sett bort fra de to foregående årene, men høye priser gir solid omsetningsvekst og gode marginer.

Havbruk vokser, men marginene har falt

Havbruksnæringen hadde fortsatt høy aktivitet i 2025. Omsetningen har økt, men lønnsomheten er svekket. Markedet var preget av store slaktevolumer og lavere laksepriser enn i 2024. Biologiske utfordringer, krav til fiskevelferd og begrensninger på produksjonsveksten vil likevel fortsatt være avgjørende for den videre utviklingen. Veksten i torskeoppdrett fortsatte fra året før, selv om volumene fortsatt var lave sammenlignet med laksevolumet.

Fortsatt usikkerhet for kraftforedlende industri

Aktiviteten i kraftforedlende industri påvirkes av svakere markedsforhold i kombinasjon med høye strømpriser. Næringen er fortsatt lønnsom, men utviklingen påvirkes sterkt av internasjonale priser, valutakurs, kraftkostnader og handelspolitiske forhold. Norsk Industri varsler om krevende tider og etterlyser raskere utbygging av kraft og nett for å sikre at industrien beholder sin globale konkurransekraft. Det var en svak nedgang i utslippene i de fleste industribedriftene i 2024, men den viktigste årsaken til den samlede nedgangen var brannen hos Elkem Salten i desember 2023. Elkem startet opp igjen én av tre ovner i slutten av januar 2024, men produksjonen var redusert gjennom store deler av 2024.

Bedring i varehandelen, men fortsatt små marginer

Varehandelen fikk et oppsving i 2025, og omsetningen økte med vel 8 prosent. Samtidig falt andelen selskaper med negativt driftsresultat fra 28 til 23 prosent. Driftsmarginen var likevel bare litt over 3 prosent, og sysselsettingen gikk svakt tilbake. Veksten må derfor ses i sammenheng med både økte priser og noe høyere etterspørsel. Gradvis økning i husholdningenes kjøpekraft har bidratt positivt, men høye renter og fortsatt høye kostnader begrenser oppgangen. Lønnsomheten er fortsatt sårbar for rentenivå og endringer i forbruk, innkjøpspriser og konkurranse fra netthandel.

Videre vekst i reiselivet

Etterspørselen fra utenlandske gjester er fortsatt en viktig vekstdriver for reiselivet. Samtidig har høyere lønns-, mat-, transport- og energikostnader presset marginene. Omsetnings- og sysselsettingsveksten i 2025 var lavere enn året før. Kapasitetsutfordringer, mangel på arbeidskraft og belastningen på lokal infrastruktur blir stadig viktigere spørsmål når veksten skal håndteres.

Fortsatt krevende for bygg og anlegg

Store samferdsels-, forsvars-, energi- og infrastrukturprosjekter bidrar til å holde anleggsaktiviteten oppe, mens lav boligbygging, høye byggekostnader og rentenivået fortsatt begrenser etterspørselen etter nybygg. Ordrereservene er fortsatt lave, og konkurransen fra aktører utenfor landsdelen har økt. Rehabilitering, offentlige byggeprosjekter og større anleggsinvesteringer gir oppdrag, men markedet er fortsatt preget av sterk konkurranse, pressede marginer og begrenset forutsigbarhet. Rammevilkårene for byggenæringen er styrket gjennom nye statlige tiltak for økt boligbygging. Forenklet regelverk, redusert kostnadsnivå, raskere plan- og byggesaksprosesser og styrket kommunal kapasitet skal bidra til høyere aktivitet. Samtidig kan nye tilskuddsordninger for boligoppgradering stimulere rehabilitering og ombygging.

God lønnsomhet i tjenesteytende sektor

Tjenesteytende sektor oppnår fortsatt god lønnsomhet. Digitalisering, sikkerhet og store offentlige og private prosjekter gir økt etterspørsel etter kompetansebaserte tjenester. Økende bruk av kunstig intelligens er også med på å holde aktiviteten oppe, selv om effektiviseringen dette gir, kan redusere behovet for arbeidskraft innenfor enkelte områder på lengre sikt. For øyeblikket er tilgangen på kvalifisert arbeidskraft en begrensning for videre vekst i flere deler av sektoren.

Negativ omsetningsutvikling i næringseiendom

Næringseiendom skiller seg ut med en nedgang i omsetningen i 2025, tilsvarende 5,2 prosent. Sysselsettingen økte likevel med vel 4 prosent. Høye finansieringskostnader og svakere verdiutvikling har gjort det vanskeligere å gjennomføre transaksjoner og nye prosjekter. Samtidig bidrar fortsatt lav ledighet og begrenset nybygging til å holde leiemarkedet oppe. Eiendommer med solide leietakere og attraktiv beliggenhet står sterkest, og moderne, energieffektive bygg oppnår høy etterspørsel. Eldre bygg og eiendommer med behov for store oppgraderinger er mer utsatt. Lav byggeaktivitet begrenser samtidig tilførselen av nye lokaler og bidrar til høyere leiepriser i deler av markedet. Aktiviteten i markedet er størst i Tromsø og Bodø. Den høye driftsmarginen er ikke direkte sammenlignbar med andre næringer, og må sees i sammenheng med at store deler av kostnadene er finanskostnader. Resultatmarginen innen næringseiendom er betydelig lavere enn driftsmarginen.

Høyt aktivitetsnivå for leverandørene til olje og gass

Fjoråret var nok et år med høyt aktivitetsnivå for leverandørindustrien i nord. Viktige faktorer var en rekke satellittutbygginger på eksisterende felt, klargjøring av Johan Castberg for produksjonsstart, en større revisjonsstans på Hammerfest LNG og det pågående Snøhvit Future-prosjektet. Snøhvit Future skal sikre elektrifisering og landkompresjon for Equinors produksjon på Melkøya. Prosjektet startet i 2024, og 60 prosent er nå gjennomført. Leverandørene rigger seg for at det etter hvert også blir utbygging av Wisting i Barentshavet. Wisting er det største oljefunnet på norsk sokkel som fortsatt ikke er utviklet, men om og når dette blir noe av, er fortsatt usikkert.

Når hele samfunnet må fungere – samtidig

Totalforsvarsåret 2026 handler om å gjøre hver person, hver bedrift, hver region og nasjonen opplyst og bevisst om hvordan vi skal stå sammen i en mer urolig tid. Forsvar, sivile myndigheter, næringsliv, frivillige og øvrig befolkning må sees i sammenheng for at Norge skal være rustet til å møte ulike trusler og hendelser.

Verden har blitt mer uforutsigbar

Norge står i det regjeringen beskriver som den mest alvorlige og uforutsigbare sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig. Som et svar på dette la regjeringen i 2025 frem Norges første nasjonale sikkerhetsstrategi. Strategien peker på at trusselbildet ikke bare omfatter militær makt, men også sabotasje, cyberangrep, påvirkningsoperasjoner og desinformasjon. Nasjonal sikkerhet handler i økende grad om robuste lokalsamfunn, forsyningssikkerhet, infrastruktur, kompetanse og befolkning i nord.

I Konjunkturbarometeret for Nord-Norge 2025 og Nordområdestrategien fra 2025 ble det understreket behov for sterkere totalberedskap. Den sikkerhetspolitiske utviklingen har bidratt til en omfattende styrking av Forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge. Økte forsvarsbevilgninger følger opp satsinger som etableringen av nytt luftoperasjonssenter (CAOC) i Nordland og en ny brigade i Finnmark.

To sentrale utfordringer relatert til nord

Ved krig eller kriser er det en rekke sårbarheter som kan påvirke forsyningskjeden, hvor tilgang på mat, drikke og drivstoff er noen av de mest kritiske.

Totalforsvar versus totalberedskap

Totalforsvaret er en del av totalberedskapen og gjelder samarbeidet mellom sivile og militære ressurser i sikkerhetspolitisk krise og krig. Totalforsvaret beskriver summen av landets sivile og militære ressurser som jobber sammen for å forebygge og håndtere kriser, væpnede konflikter og krig.

Totalberedskap er et bredt begrep som omfatter samfunnets samlede evne til å forebygge, håndtere og gjenopprette situasjoner ved kriser – enten det gjelder naturhendelser, ulykker, pandemier eller sikkerhetspolitiske kriser. Formålet er å sikre at samfunnet fungerer og at kritiske tjenester opprettholdes under press.

Hva er forskjellen?

Totalberedskap: gjelder hele krisespekteret (fra naturhendelser til krig).

Totalforsvar: gjelder spesifikt samarbeid i krise og krig.

Totalforsvaret er dermed en del av totalberedskapen, men med oppmerksomhet rettet mot sikkerhetspolitisk krise eller krig.

Dimensjon	Sårbarhetsfaktorer som kan påvirke forsyningskjeden i krig
Innsatsfaktorer	Energi (strøm, drivstoff), IKT og digitale systemer, arbeidskraft, vann, maskiner og kritiske komponenter, transportmidler, transportinfrastruktur, bygg, anlegg og areal og innsatsvarer
Geografi og struktur	Sentralisering, geografisk sammenkobling, klima og regional etterspørsel
Regulatoriske forhold	Avgifter, handelsbarrierer, prioriteringsmekanismer, kvalitetskrav, sikkerhetskrav, klima- og miljøkrav og annet lovverk
Markedet	Globalisering, diversitet, kompleksitet, markedsintegrasjon, etterspørsel og økonomiske forhold
Styring og samarbeid	Internasjonalt samarbeid, offentlig-privat samarbeid, informasjonsdeling og tverrsektoriell samhandling

Kilde: FFI

Innbyggere, kommuner og næringsliv har ulik grad av beredskapsforberedelser, samtidig som det er behov for videre styrking av samarbeid og krisehåndteringsevne.

Statsforvalteren i Nordland og Troms og Finnmark har utarbeidet risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) på fylkesnivå. De viser at forsyningskjedene i nord er særlig sårbare som følge av store avstander, krevende klima, begrenset infrastruktur og få alternative transport- og kommunikasjonsforbindelser. Bortfall av strøm og elektronisk kommunikasjon, samt hendelser som rammer infrastruktur kan raskt påvirke tilgangen på mat, drivstoff, medisiner og teknisk utstyr. Klimaendringer, cyberangrep og den sikkerhetspolitiske utviklingen i nordområdene øker risikoen for slike forstyrrelser.

Forsyningssikkerheten må tilpasses moderne tider

En av de mest grunnleggende forutsetningene for totalforsvaret er forsyningssikkerhet. I 2026 kom Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) med en analyse som belyste at Norge er avhengig av import forsyninger av matvarer, vann, legemidler, drivstoff, innsatsvarer og utenlandsk arbeidskraft. Utfordringer er at under krig eller kriser kan tilgjengeligheten av forsyninger endres drastisk, og landet kan forvente en reduksjon av importerte innsatsfaktorer.

I analysen presenteres et krigsscenario der det forventes mer militær aktivitet i nord enn sør. Forsyningskjeder i Norge er basert på et «akkurat i tide»-prinsipp, noe som reduserer kostnadene, men øker sårbarheten.

Anbefalingen er å etablere nye beredskapslagre for mat, drivstoff og andre nødvendige innsatsfaktorer. I Nord-Norge er det bare ett større matlager, med Asko sitt anlegg i Ramfjordbotn (Tromsø), som ble utvidet i 2026.

Statsforvalteren i Troms og Finnmark presiserer i 2025 at hvis Troms og Finnmark blir isolert i en uke, vil matberedskapen være på et ytterpunkt. Et viktig punkt for regionen er å øke beredskapslagerkapasiteten, men også selvforsyningen.

GEOGRAFISK FORDELING AV RESURSER SOM ER VIKTIGE FOR SIVILE OG MILITÆRE AKTØRER

Befolkning/km²	3
Andel av landets kapasitet	
Infrastruktur	10 %
Mat	6 %
Transport	3 %
Vedlikehold	5 %

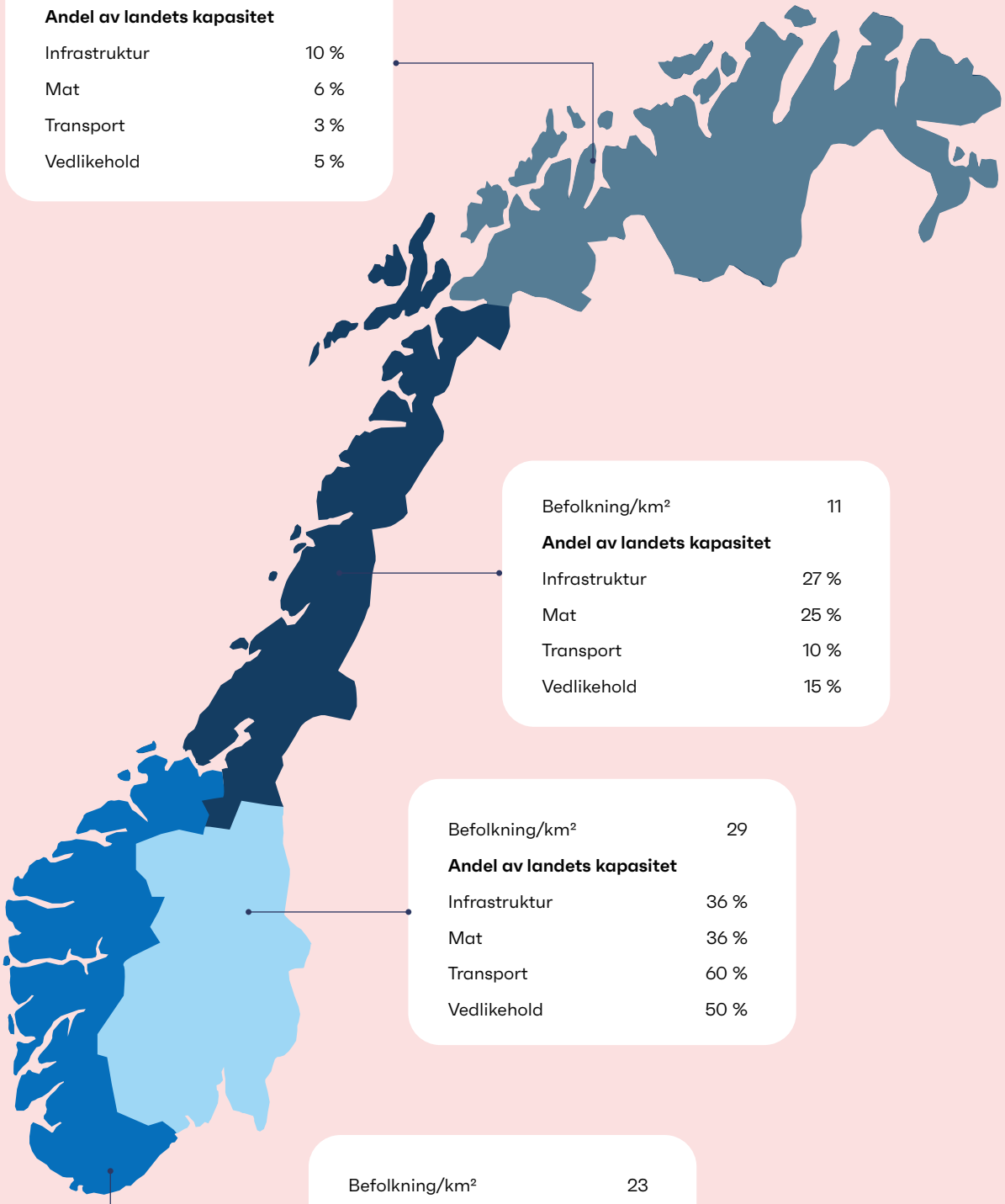

Befolkning/km²	11
Andel av landets kapasitet	
Infrastruktur	27 %
Mat	25 %
Transport	10 %
Vedlikehold	15 %

Befolkning/km²	29
Andel av landets kapasitet	
Infrastruktur	36 %
Mat	36 %
Transport	60 %
Vedlikehold	50 %

Befolkning/km²	23
Andel av landets kapasitet	
Infrastruktur	27 %
Mat	33 %
Transport	27 %
Vedlikehold	30 %

Kilde: FFI

Koronapandemien er et eksempel på hvordan forsyningskjedene forstyrres når de baserer seg på «akkurat i tide»-prinsippet. Under pandemien ble det større endringer på hvordan handel ble gjennomført, og endring i etterspørsler påvirket globale forsyningskjeder og viste hvor sårbar den globale handelen er.

For Nord-Norge vil kritisk infrastruktur og stabile transportkorridorer være avgjørende for å opprette gode nok forsyninger ved eventuelle kriser eller krigssituasjoner.

Hva er «akkurat i tide»-logistikk?

Logikken omhandler at produksjon av varer skjer når et behov melder seg. Det vil si at import først skjer når det er et behov. Dette gjøres for å redusere lagringsbehov og frigjør kapital. Uttrykket er oftest kjent i sammenheng med produksjonssystemer og produksjonsteknikker innenfor «lean»-filosofi.

Transport og logistikk – tid blir en knapp ressurs

Transportevnen anses som kritisk sårbar fordi landsdelen har få transportårer og begrensede ressurser. Dette gjelder spesielt mulig tilbudssvikt for militær og sivilt samfunn ved ekstraordinære hendelser.

For virksomheter i nord betyr dette at leverandør- og logistikkjedene må vurderes ut fra faktiske sårbarheter i transport- og forsyningslinjene inn og ut av landsdelen.

Noen kritiske hendelser de siste årene

Jordraset i Levanger

Jordraset resulterte i omkjøring via fylkesvei, eller via Sverige. Veien er ennå ikke gjenåpnet per august 2026, men det ble bygget en midlertidig trasé i november 2025. Toglinjen ble først åpnet i juni 2026.

Raudhammartunnelen i Sørfold

Konsekvensen av bussbrannen var 13-timers omkjøring enten via Sverige eller reise via Bodø/Lofoten. Sørfoldtunnelen ble gjenåpnet raskere enn forventet: Den var forventet stengt en uke, men ble åpnet etter en dag.

Togavsporingen mellom Bjerka og Finneidfjord

I oktober 2024 sporet et nordgående tog av da det traff et steinras som hadde gått i sporet. Lokføreren omkom, og fire andre ble skadet. Som resultat av dødsulykken ble både E6 og Nordlandsbanen stengt i to uker. Trafikken ble omdirigert via Sverige, noe som førte til en omvei på 270 km og flere timers økt reisetid.

Avsporing på Ofotbanen

Et annet konkret eksempel er avsporingen Malmbanen/Ofotbanen i 2023 som resulterte i to måneders stopp i trafikk mellom Kiruna og Narvik.

Totalberedskap krever robuste lokalsamfunn

Nord-Norge er preget av spredt befolkning og lange avstander mellom viktige samfunnsfunksjoner og kritisk kapasitet. Verksted, transportører, entreprenører, matleverandører, IKT-bedrifter eller overnattingsaktører kan dermed bli en del av beredskapen når ulike kapasiteter må være tilgjengelige nær en hendelse, og da må man ha robuste lokalsamfunn.

Hjulene må holdes i gang

Sivile aktører er, ifølge Riksrevisjonen, for dårlig forberedt på å støtte forsvaret og allierte styrker ved en krise eller krig, hvor deres viktigste oppgave er å holde hjulene i gang slik at samfunnet fungerer under press. Dette gjelder selskaper, kommuner, fylkeskommuner og frivillige organisasjoner. Næringslivet eier og drifter store deler av den kritiske infrastrukturen og verdikjedene som både det sivile og Forsvaret er avhengige av.

Virksomheter bør vurdere egen sårbarhet, planlegge for bortfall av kritiske ressurser og opprettholde mest mulig normal drift i pressede situasjoner. Det betyr å ha oversikt over hvilke leveranser, systemer, ansatte, lokaler, digitale tjenester, transportløsninger og underleverandører virksomheten er avhengig av.

Viktigheten av frivillige organisasjoner for beredskap

Frivilligheten i Norge står sterkt: 63 prosent av befolkningen har ytet frivillig innsats i løpet av de siste 12 månedene. Samtidig er potensialet for større rekruttering og deltakelse betydelig.

Frivillige organisasjoner er sentrale for totalforsvaret i Norge, med kort responstid, sterk lokal forankring, god lokalkunnskap og stor fleksibilitet. De frivillige redningsorganisasjonene bistår det offentlige rednings- og beredskapsapparatet med omsorg, psykososial støtte, førstehjelp, evakuering, samband og annen støtte til berørte.

Under krise eller krig vil det koordineres mellom militære og sivile ressurser samt deres arbeidsoppgaver. I praksis betyr dette at innbyggere i Norge kan bli pålagt enten å jobbe videre som normalt eller bidra med andre samfunnsnyttige roller. Dette gjelder den sivile arbeidsplikten, som i utgangspunktet gjelder alle mellom 18 og 72 år. Under en beredskapssituasjon kan personer med sentrale roller i en humanitær organisasjon vurderes som mer samfunnsnyttige en annen plass.

Forsvarets forskningsinstitutt påpeker en mulig svakhet ved at personer telles flere ganger. Eksempel kan en person både ha frivillig rolle, ha en nøkkelrolle i en organisasjon og være tjenestepliktig. Dette kan øke risikoen for at enkelte grupperinger vurderes som større og sterkere enn realiteten. Denne mulige sårbarheten bør organisasjoner, bedrifter og kommuner undersøke ved å lage en oversikt over eget personell og hvem som er forpliktet til annen tjeneste.

Kommuner og fylkeskommuner sine roller i krise og krig

I juni 2026 lanserte Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) en egen veileder for kommuner og fylkeskommuners rolle i sikkerhetspolitisk krise og krig. Som i fredstid er kommunenes viktigste oppgave å ivareta innbyggernes sikkerhet og trygghet. Dette innebærer å levere tjenester som innbyggerne er avhengige av i hverdagen, sikre god styring og kriseledelse.

DSBs årlige kommuneundersøkelse måler etterlevelse av sivilbeskyttelsesloven og forskrift om kommunal beredskapsplan. I 2026 hadde 85 prosent av de nordnorske kommunene en overordnet beredskapsplan, men om lag én tredjedel av kommunenes risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) er eldre enn fire år. Anbefalingen er at ROS revideres hvert fjerde år, eller hyppigere om det skjer vesentlige endringer i risikobildet. Litt under halvparten av de nordnorske kommunene mener selv at de er godt forberedt på å håndtere alvorlige hendelser.

ALDER PÅ HELHETLIG ROS I NORDNORSKE KOMMUNER

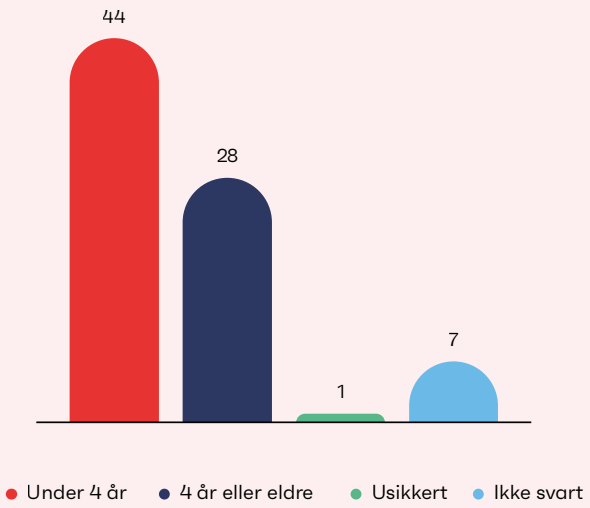

HAR KOMMUNEN EN OVERORDNET BEREDSKAPSPLAN?

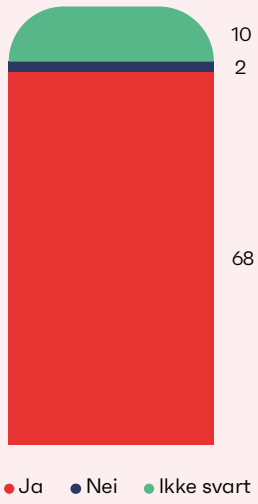

Kilde: DSB, Kommuneundersøkelsen

I akuttfasen er det nødvendig å prioritere bort enkelte oppgaver for å samle ressurser om kritiske tjenester og beskyttelse av liv og helse. I en langvarig konflikt må kommuner og fylkeskommuner kunne opprettholde mest mulig normal drift under krevende forhold.

Dersom Norge rammes av sikkerhetspolitisk krise og krig, kan kommuner og fylkeskommuner oppleve utfordringer som

- redusert tilgang til personell fordi vernepliktige avgis til Forsvaret og Sivilforsvaret
- rekvirering av materiell fra Forsvaret
- uro i befolkningen
- ustabilitet eller bortfall av viktig infrastruktur
- press på og i verste fall svikt i viktige samfunnsfunksjoner
- personer som er krigsutflyttede eller evakuerte
- begrenset tilgang på varer og tjenester

I krig er kommunenes viktigste oppgave å opprettholde evnen til å ta beslutninger og gjennomføre prioriteringer over tid. I tillegg til planer og ressurser handler kommunenes beredskap også om evnen til å opprettholde ledelse, samordning og gjennomføringsevne.

Når det satses på forsvar i nord, bidrar det til mer arbeid, innovasjon og verdiskaping. Investering i forsvar skaper også forbedring i sivil infrastruktur, forbedret velferd og økt boglede i byer og bygder. Sivilsamfunnet er avhengig av Forsvaret, men Forsvaret er også avhengig av at sivilsamfunnet fungerer.

Befolkningsutviklingen truer robustheten

Befolkningsutviklingen er ikke bare et spørsmål om regionalpolitikk. Tilstedeværelse, aktivitet og kompetanse er avgjørende for å opprettholde beredskap, håndtere ressursgrunnlaget og sikre operativ kapasitet i store og strategisk viktige områder. Når befolkningsgrunnlaget svekkes, blir disse funksjonene mer sårbare.

Nordområdestrategien understreker at befolkningsutviklingen har betydning langt utover folketallet i seg selv. Levende lokalsamfunn, tilgang til arbeidskraft og stabil bosetting trekkes frem som viktige forutsetninger for sikkerhet, beredskap og samfunnsmessig robusthet i nordområdene.

Det er naturlig å spørre hvilke konsekvenser den forventede nedgangen i den arbeidsføre befolkningen kan få for tilgang til arbeidskraft og regional verdiskaping, og hva dette vil bety for samfunnets robusthet.

Dette er særlig relevant i nordområdene, hvor mange kommuner og arbeidsmarkeder er små og sårbare. Når antallet personer i yrkesaktiv alder går ned samtidig som behovet for arbeidskraft øker, svekkes grunnlaget for både tjenesteproduksjon, verdiskaping og beredskap. Befolkningsutviklingen blir dermed ikke bare et spørsmål om folketall, men om samfunnets evne til å opprettholde nødvendige funksjoner og møte fremtidige utfordringer.

I denne sammenheng kan robusthet sees på som en kombinasjon av tre forhold: samfunnets evne til å opprettholde sentrale samfunnsfunksjoner over tid, tilpasse seg gradvise endringer og omstille seg når nye forutsetninger oppstår. Samtidig fremheves utflytting av unge, aldring av befolkningen og mangel på kompetanse om langsiktige utfordringer som kan svekke både regional utvikling og beredskap.

Hva betyr robusthet i denne sammenhengen?

Robusthet handler om samfunnets evne til å opprettholde grunnleggende funksjoner over tid, også når det oppstår endringer, belastninger eller uforutsette hendelser. For kommuner og regioner dreier dette seg blant annet om å sikre helse- og omsorgstjenester, utdanning, beredskap, transport, energiforsyning og annen kritisk infrastruktur. Det handler ikke bare om å håndtere kriser, men også om å ha kapasitet til å opprettholde viktige tjenester i hverdagen.

Tilgang til arbeidskraft er en sentral forutsetning for denne kapasiteten. Uten tilstrekkelig personell blir det vanskeligere å opprettholde tjenestetilbud, bemanne beredskapsfunksjoner og sikre verdiskaping i privat og offentlig sektor. Demografiske endringer får derfor direkte betydning for samfunnets robusthet.

Nord-Norge holder bedre stand enn naboregionene

Nordområdene i Norge, Sverige og Finland står overfor mange av de samme demografiske utfordringene: lave fødselstall, aldrende befolkning og utflytting fra mindre lokalsamfunn. Samtidig er det betydelige forskjeller mellom regionene når det gjelder utviklingen i folketall og tilgang til arbeidskraft.

BEFOLKNINGSFRAMSKRIVING (HOVEDALTERNATIVET), 2026 - 2035

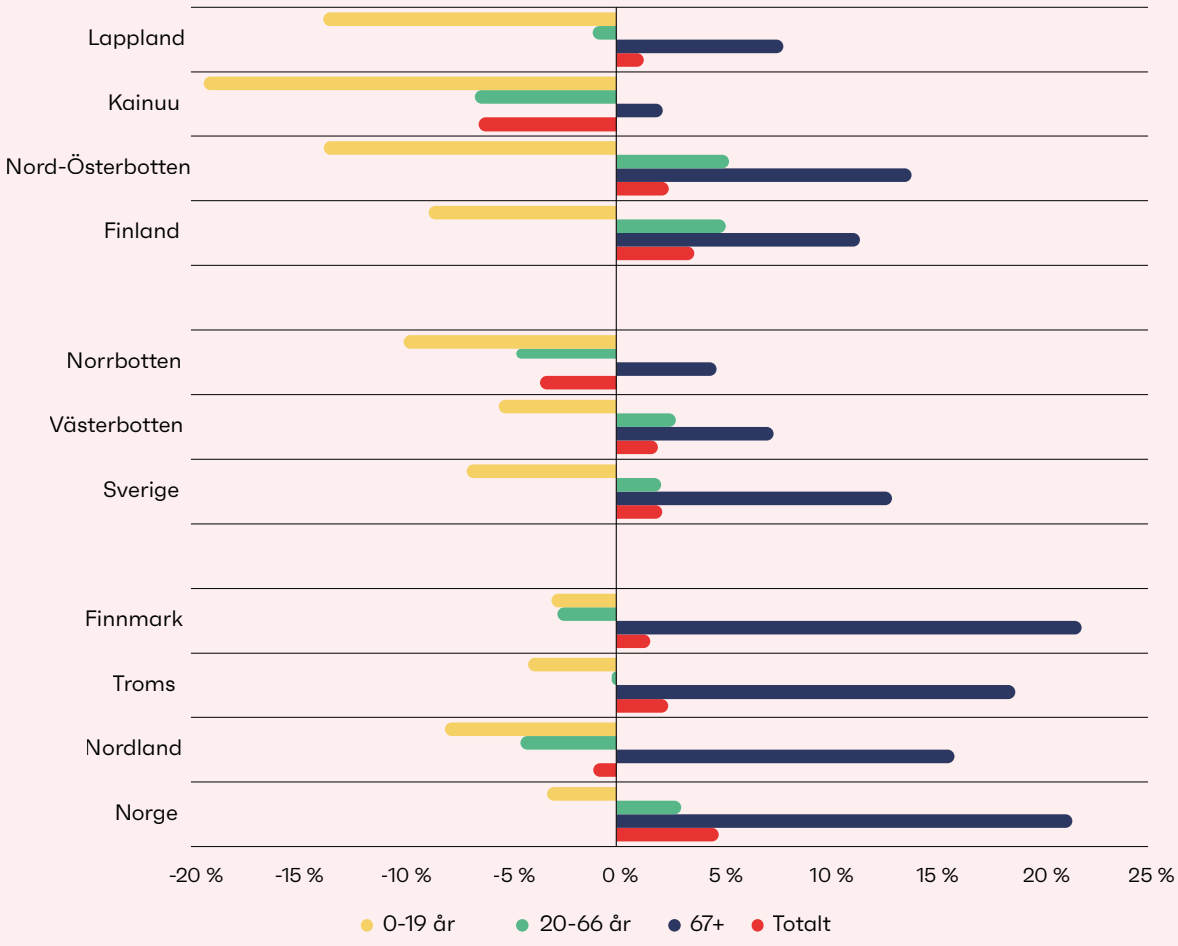

Kilde: SSB, Statistiska centralbyrån og Statistics Finland

Det er særlig utviklingen i den arbeidsføre befolkningen (20–66 år) som skiller regionene fra hverandre. Mens det for Västerbotten og Nord-Österbotten forventes vekst i den arbeidsføre befolkningen, vil den reduseres i de øvrige nordlige regionene. Samtidig blir barne- og ungdomskullene mindre i hele området. Resultatet er at flere regioner får en svakere rekrutteringsbase til arbeidsmarkedet og en høyere andel eldre i befolkningen.

En sterkere befolkningsvekst i Norge frem mot 2035 skyldes trolig en kombinasjon av fortsatt nettoinnvandring, en relativt yngre alderssammensetning og et mindre demografisk underskudd enn i Finland. Dette bidrar til svakere befolkningsutvikling til tross for innvandring.

Sverige forventes også å vokse, men veksten er lavere enn tidligere, blant annet som følge av lavere fruktbarhet og innstramninger i innvandringspolitikken.

Regionene som kommer best ut i befolkningsprognosene, er Troms, Västerbotten og Nord-Østerbotten. Et fellestrekk ved disse regionene er at de omfatter de største byene i sine respektive landsdeler, med universiteter, et mer variert arbeidsmarked og større innslag av kunnskapsintensive næringer. Tromsø, Umeå og Oulu fungerer som regionale sentre for utdanning, offentlig virksomhet, forskning og næringsliv, og tiltrekker seg både studenter, arbeidstakere og innflyttere fra omlandet. Dette kan være en viktig forklaring på at disse regionene opprettholder eller øker antallet personer i arbeidsfør alder, mens flere av de øvrige regionene opplever nedgang i de samme aldersgruppene.

Samtidig viser tallene at nærheten til sterke regionale sentre ikke nødvendigvis er tilstrekkelig i seg selv. Norrbotten og Lappland har begge store industri- og ressursbaserte næringer, men får likevel tilbakegang i den arbeidsføre befolkningen. Det tyder på at tilgang til utdanning, tjenestetilbud, arbeidsmarkedets bredde og regionenes evne til å tiltrekke og beholde unge voksne kan ha minst like stor betydning som næringsaktiviteten alene.

Store industrielle satsinger kan utløse betydelig arbeidsinnvandring og befolkningsvekst på kort tid, men kan samtidig skape økt sårbarhet dersom utviklingen blir sterkt konsentrert rundt én virksomhet eller næring. Når det gjelder robusthet, vil regionens evne til å håndtere endringer avhenge av næringsmessig bredde, tilgang på kompetanse, demografisk balanse og evne til omstilling dersom vekstforutsetningene endres.

Sammenlignet med de nordlige regionene i Sverige og Finland tyder prognosene på at Nord-Norge gjennomgående kommer bedre ut i befolkningsfremskrivingene frem mot 2035. Nedgangen blant barn og unge og i yrkesaktiv alder er generelt mindre, og flere av de nordnorske regionene opprettholder en relativt stabil totalbefolkning. Samtidig er aldringen mer markant i Nord-Norge, med sterkere vekst i antall personer over 67 år enn i de svenske og finske sammenligningsregionene.

En vesentlig del av den fremskrevne befolkningsveksten i Nord-Norge knyttes til nettoinnvandring, og det samme gjelder for de nordlige regionene i Sverige og Finland. Forskjellene mellom regionene må ses i lys av hvilke forutsetninger fremskrivingene legger til grunn for fremtidig migrasjon, i tillegg til forskjeller i alderssammensetning, fødselsrater og dødelighet. Dersom innvandringen blir lavere enn forutsatt, kan veksten i alle de nordlige regionene bli svakere enn det som er vist her. Den relativt sterke befolkningsutviklingen som vises for Nord-Norge, kan ses i sammenheng med landsdelens avhengighet av innvandring som drivkraft for vekst. Selv om innvandring bidrar til økt befolkning og en yngre aldersstruktur, innebærer dette også at den fremtidige utviklingen blir følsom for endringer i migrasjonsmønstre, arbeidsmarked og nasjonale rammebetingelser. Tilsvarende utfordringer gjelder i varierende grad for de nordlige regionene i Sverige og Finland.

Riksrevisjonen peker på at kommunene ikke er godt nok forberedt på den demografiske utviklingen med flere eldre. Dette er særlig relevant for mange kommuner i Nord-Norge, som allerede har en høy andel eldre, færre yrkesaktive per pensjonist og større utfordringer knyttet til rekruttering, boligtilbud og planlegging av fremtidige helse- og omsorgstjenester.

Færre i arbeid og flere med behov for tjenester gir en ubalanse som over tid kan svekke både tjenestekapasitet, verdiskaping og evne til å håndtere kriser. Dermed fremstår demografiske endringer som en av de mest sentrale langsiktige faktorene for samfunnets robusthet i nordområdene.

Romsektorens rolle i sikkerhet og beredskap i Arktis og Nord-Norge

Satellitter og romteknologi er en grunnleggende del av samfunnets infrastruktur. De gir presis tid, navigasjon, kommunikasjon, værdata og situasjonsforståelse, og brukes daglig i luftfart, skipsfart, finansielle tjenester, strømnett, redningstjeneste, beredskap og forsvar.

Dersom satellittbaserte tjenester skulle falle bort, ville konsekvensene raskt merkes på tvers av samfunnet og i store deler av verden. Tap av satellittkommunikasjon, navigasjon og presis tid (PNT) vil ikke bare skape operative utfordringer for sivilsamfunnet, men også for totalforsvaret. I tillegg vil bortfall av PNT medføre store økonomiske kostnader; beregninger har vist at en uke uten satellitter ville koste det norske samfunnet 3,4 milliarder kroner. Rombaserte tjenester er derfor blitt en sentral del av norsk sikkerhet, totalberedskap og situasjonsforståelse som også aktualiserer behovet for reserve- og beredskapsløsninger som en ny nasjonal presisjonsklokke for å sikre og dele presis tid.

Evnen til å skyte opp og erstatte satellitter blir naturligvis også viktig i et sikkerhet- og beredskapsperspektiv. Den vellykkede oppskytingen 5. september fra Andøya markerte en historisk milepæl for Norge og Europa da det tyske rakettselskapet Isar Aerospace, som første kommersielle selskap. Oppskytingen representerer et viktig steg mot europeisk egenevne, også i verdensrommet.

Overvåking til sjøs – et norsk behov

Behovet for sanntidsnær og vedvarende maritim overvåking i Arktis er stort fordi avstandene er enorme, været er krevende, mørketiden lang og muligheter for bakkebaserte radarer begrenset. Satellitter gir raskere og mer helhetlig oversiktsbilde enn fly, droner eller fartøy alene.

Siden 2010 har Norge utviklet og skutt opp små satellitter for maritim overvåking av enorme havområder. AIS-satellittene (Automatic Identification System) fanger opp signaler fra skip som er pålagt å sende informasjon om identitet, posisjon og kurs. Dataene brukes blant annet av Kystverket og sjøtrafikksentralen i Vardø og har gitt norske myndigheter et langt bedre situasjonsbilde i norske farvann. For redningstjenesten, Fiskeridirektoratet og Forsvaret gir dette raskere og mer presis informasjon om aktivitet til havs.

Mørke skip i norske farvann

Satellitter brukes også for å avsløre såkalte mørke fartøy, altså skip som forsøker å skjule seg ved å slå av AIS-senderen. Dette er særlig relevant i nordområdene, der russisk skyggeflåte, ulovlig fiske, havnesikkerhet og sammensatte trusler gir et behov for bedre maritim situasjonsforståelse. Ved å kombinere satellittdata med maskinlæring og kunstig intelligens er norske aktører blitt bedre til å identifisere mistenkelig aktivitet som ellers ville vært vanskelig å oppdage.

I nordområdene er også behovet for robuste rombaserte kommunikasjonstjenester særlig stort da det frem til nylig har vært begrensede muligheter for kommunikasjon og overføring av data. Med Arctic Satellite Broadband Mission (ASBM), skutt opp i 2024, har Norge tatt et viktig steg for å sikre bredbåndsdekning i Arktis. De to satellittene som styres fra KSAT i Tromsø, går høyt i elliptisk bane og gir kontinuerlig dekning i områder der andre satellittsystemer har begrenset rekkevidde. Om bord har Forsvaret kryptert kommunikasjon, U.S. Space Force bidrar med militær kommunikasjonskapasitet, og kommersielle aktører leverer bredbåndstjenester.

ASBM illustrerer hvordan rominfrastruktur i økende grad brukes og kombineres på tvers av sivile, militære og kommersielle behov. Prosjektet viser også hvordan Norge kan bidra med kapasitet som har verdi for europeiske og allierte partnere, og hvordan nordnorsk infrastruktur kan inngå i bredere internasjonalt samarbeid om overvåking og kommunikasjon i Arktis.

Nordnorske selskaper bidrar til beskyttelse av kritisk infrastruktur

Norge er sårbart fordi store mengder internettdata transporteres via sjøkabler. Globalt går rundt 95 prosent av internettrafikken gjennom slike kabler, og i Skandinavia er de helt avgjørende for kommunikasjon, energi- og finanssystemer. Når slike kabler kobler sammen kritiske samfunnsfunksjoner, blir de også strategiske mål.

Undersjøiske kabler, rørledninger, offshoreinstallasjoner, havner og satellittbaserte navigasjonstjenester er sårbare for forstyrrelser, sabotasje og spionasje. Sabotasjeaksjonene mot Nord Stream-rørledningene i 2022 har synliggjort behovet for bedre overvåking, informasjonsdeling og koordinert håndtering av uønskede hendelser.

Regjeringen har konstatert at sårbarhetene er reelle, og det arbeides kontinuerlig med å styrke beredskapen gjennom nye teknologiske løsninger, internasjonalt samarbeid og felles øvelser. Samarbeidet mellom Norge, Storbritannia og USA for å avdekke og stanse mistenkelig russisk aktivitet i havområdene rundt Svalbard illustrer betydningen av koordinert innsats og deling av informasjon.

Kartlegging av havbunnen og bedre overvåking av maritim infrastruktur er derfor en viktig del av både nasjonal sikkerhet og samfunnsberedskap, og flere nye, unge nordnorske selskaper utvikler nå teknologi basert på romdata som kan styrke beredskapen og beskyttelse av kritisk infrastruktur:

- Havguard fra Leknes utvikler varslingsløsninger for rørledninger og offshoreinstallasjoner for å avdekke og varsle tidlig om mulig sabotasje.
- Avju fra Alta (og Tromsø) utvikler løsninger for overvåking og optimalisering av strømnettet, også i et beredskapsperspektiv, og har fått midler fra ESA for å utforske bruk av teknologien i romfartssammenheng.
- Aspecto i Leirfjord på Helgeland kartlegger havbunnen ved hjelp av undervannsfartøy som kan kommunisere med satellitter for å overføre data.
- Tiepoint på Andøya kombinerer rombasert jordobservasjon med lokale sensordata, droner og kunstig intelligens for å støtte beslutninger i beredskap og krisehåndtering.

Finnmark forstyrres / årlig internasjonal teknologitesting på Andøya

Forstyrrelser av GPS-signaler (jamming), særlig i nord, viser hvor avhengig samfunnet er av robuste navigasjonstjenester. I Finnmark har jamming og andre signalforstyrrelser lenge skapt utfordringer for luftfarten og for oppdatering av kartgrunnlag (Kartverket, med fylkeskartavdelinger i Tromsø og Bodø, er avhengig av satellitter for å oppdatere grunnlaget for posisjonsbestemmelse)

Slike hendelser viser at rombaserte tjenester må beskyttes både teknisk og organisatorisk, og at lokale myndigheter og beredskapsaktører må ha tilgang til nasjonale ressurser og tydelige samarbeidsstrukturer når hendelser oppstår.

Nordnorske Testnor organiserer hvert år jammertest på Andøya i samarbeid med statlige aktører, der selskaper, offentlig sektor og FoU-miljøer tester teknologisk motstand mot jamming i realistiske scenarioer. Slike testarenaer er viktige fordi de kobler operative behov, teknologiutvikling og beredskap i samme miljø. De viser også hvordan Nord-Norge kan fungere som en nasjonal og internasjonal testarena for robust rom- og kommunikasjonsteknologi, og har fått internasjonal oppmerksomhet.

Europas betydning for norsk totalberedskap

Europeisk romsamarbeid er viktig for norsk totalberedskap, selv uten norsk EU-medlemskap. Gjennom EØS og andre samarbeidsfora deltar Norge i sentrale europeiske programmer som Galileo, EGNOS og Copernicus. Disse gir tilgang til tjenester for presis navigasjon, jordobservasjon, krisehåndtering og miljøovervåking. Copernicus-data brukes blant annet til å overvåke havis, oljeutslipp, flom, skred og skogbrannfare, og er viktig i nordområdene. Nordnorske aktører som KSAT spiller en global rolle i mottak, prosessering og leveranser av jordobservasjonsdata.

Galileo styrker navigasjonsevnen, særlig i nordlige områder, der satellittdekning og robusthet er avgjørende. Med kryptert PRS (Public Regulated Service) kan motstandskraft mot jamming og andre forstyrrelser forbedres, mens nødpeiletjenester støtter søk og redning i avsidesliggende områder. EU utvikler også GOVSATCOM og IRIS² for sikker satellittkommunikasjon, samt tjenester for romovervåking, kollisjonsvarsling og varsling av romvær. At Norge i mars i år signerte en avtale for å sikre deltakelse i programmene, er viktig både fordi vi har flere nasjonale satellitter, økt aktivitet ved Andøya og en geografisk plassering som gjør oss mer utsatt for solstormer og romvær (som kan påvirke satellittene).

Norsk romfart har de siste årene fått økt strategisk betydning. Andøya Spaceport gir Europa en ny oppskytingskapasitet i nord, og interessen for oppskyting fra Norge må ses i sammenheng med Europas behov for større selvstendighet og tilgang til rommet. Styrket samarbeid med Tyskland og andre allierte viser at norsk rominfrastruktur blir en viktig del av europeisk sikkerhets- og industripolitikk.

Veien videre og nordnorske muligheter

2026 har blitt utpekt som romåret, og 1. juni fikk Norge en ny og oppdatert romlov, som skal regulere norsk romaktivitet samt tilrettelegge for trygg og bærekraftig utvikling av norsk romvirksomhet. Regjeringen har foreslått å bevilge 650 millioner kroner over 2 år til utvikling av en ny romhavn, med mål om å bidra til å øke Europas tilgang til verdensrommet med nasjonal kontroll over kritisk infrastruktur. Romhavnen skal eies av staten og driftes av Andøya Space, og Forsvaret skal være ansvarlig for sikkerheten.

Romsektoren vokser, og flere ser mulighetene dette gir. En nylig publisert rapport fra Norwegian Space Cluster viser at antall romrelaterte bedrifter i Nord-Norge økte fra 18 i 2022 til 22 i 2024, med en samlet omsetning på 2,6 milliarder kroner i 2024. Det tilsvarer en økning på 60 prosent fra 2022.

Utviklingen viser at landsdelen ikke bare er et sted der rominfrastruktur plasseres, men et område der industri, forskning, testarenaer og operative behov møtes. Her finnes både kritisk rominfrastruktur og nye kommersielle løsninger tett på områdene der behovene er størst. Selskaper som Testnor, Havguard, Aspecto, Avju, Tiepoint og Vake, sistnevnte kjøpt opp av KSAT, viser hvordan nordnorsk teknologiutvikling kan bidra til overvåking, dataanalyse, undervannsteknologi, energisikkerhet og beredskap.

Samlet sett viser utviklingen at romsektoren i landet ikke lenger er avgrenset nisjeteknologi. Satellitter er nå en forutsetning for moderne samfunnsdrift, nasjonal beredskap og forsvarsevne. For Norge, med store havområder, arktisk beliggenhet og økende sikkerhetspolitisk betydning, er rombaserte tjenester særlig viktige. Fremtidens beredskap vil derfor avhenge av at Norge utvikler egne kapasiteter, deltar aktivt i europeisk samarbeid, viderefører samarbeidet med allierte og bygger videre på den nordnorske forankringen i romsektoren.

Oppstartsselskaper skaper arbeidsplasser

Nye bedrifter er viktige for omstilling og verdiskaping. De skaper arbeidsplasser, utvikler nye løsninger og kan bli morgendagens etablerte virksomheter. Etableringsaktiviteten per innbygger er noe lavere i Nord-Norge enn snittet for landet, hvor særlig Oslo og Akershus har høy etableringstakt. Næringslivet i landsdelen står overfor utfordringer knyttet til demografi og arbeidskraft, og gjør det særlig interessant å se hvilken betydning oppstartsselskapene har for landsdelens videre utvikling.

Det var om lag 3.600 oppstartsselskaper i landsdelen med driftsinntekter i 2024, hvorav over 3.200 også hadde lønnskostnader. Dette viser at et flertall har etablert aktivitet med ansatte og løpende drift.

Hva er et oppstartsselskap i denne analysen?

Et oppstartsselskaper er et selskap med økonomisk aktivitet (i denne sammenheng avgrenset til driftsinntekter og/eller lønnskostnader). For å gi et best mulig bilde av utviklingen er 2024 valgt som siste regnskapsår, siden 2025-tall ikke er fullstendige på publiseringstidspunktet.

Målet er å belyse hvor mange aktive oppstartsselskaper som finnes, hvilke næringer de etableres i, hvordan aktiviteten utvikler seg over tid, og hvilken betydning de har for vekst og fornyelse i nordnorsk næringsliv.

Oppstartsfasen er definert som de første to til fem årene etter at et selskap har dokumentert økonomisk aktivitet. Tallene for 2024 viser dermed ikke selskaper etablert i 2024, menaktiviteten i 2024 blant selskapene som fortsatt var i en tidlig utviklingsfase. Siden nye selskaper kommer til og andre vokser ut av oppstartskategorien over tid, vil utvalget variere mellom årene.

Et oppstartsselskap er dermed definert som

- aksjeselskaper i oppstartsfasen (2–5 år etter første år med økonomisk aktivitet)
- fortsatt aktive selskaper
- selskaper med dokumentert aktivitet gjennom omsetning eller lønnskostnader
- Holdingselskaper, finansselskaper og passive eiendomsselskaper er ekskludert.

ANTALL OPPSTARTSSELSKAPER MED ØKONOMISK AKTIVITET

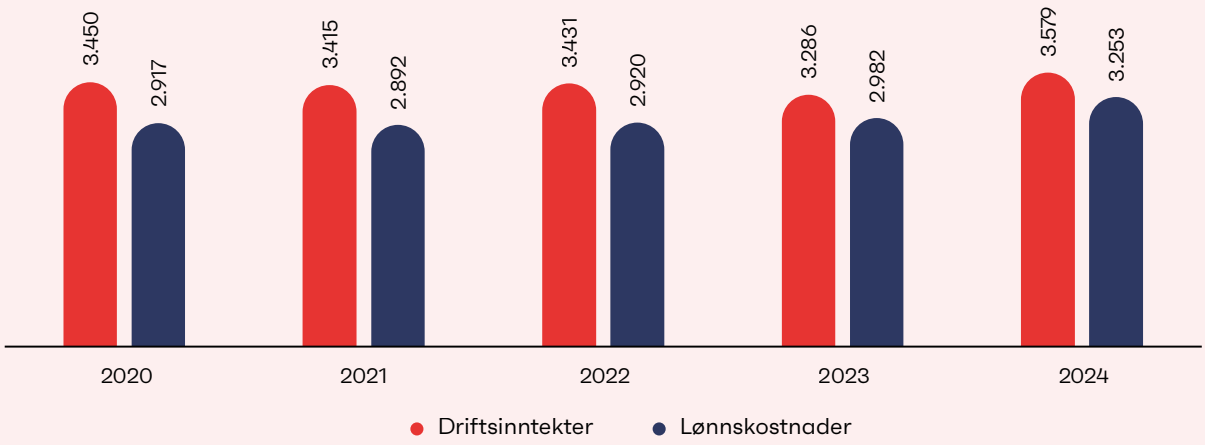

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Flest nye selskaper innen tjenester, størst vekst i handel

Oppstartsselskaper finnes i alle deler av næringslivet, med noen næringsmessige forskjeller. I Nord-Norge finner man flest innen tjenesteyting etterfulgt av byggenæring, reiseliv og fiskeri. Dette viser at oppstartsselskaper er bredt forankret i landsdelens næringsliv.

ANTALL OPPSTARTSSELSKAP I DE TI STØRSTE NÆRINGENE (2024)

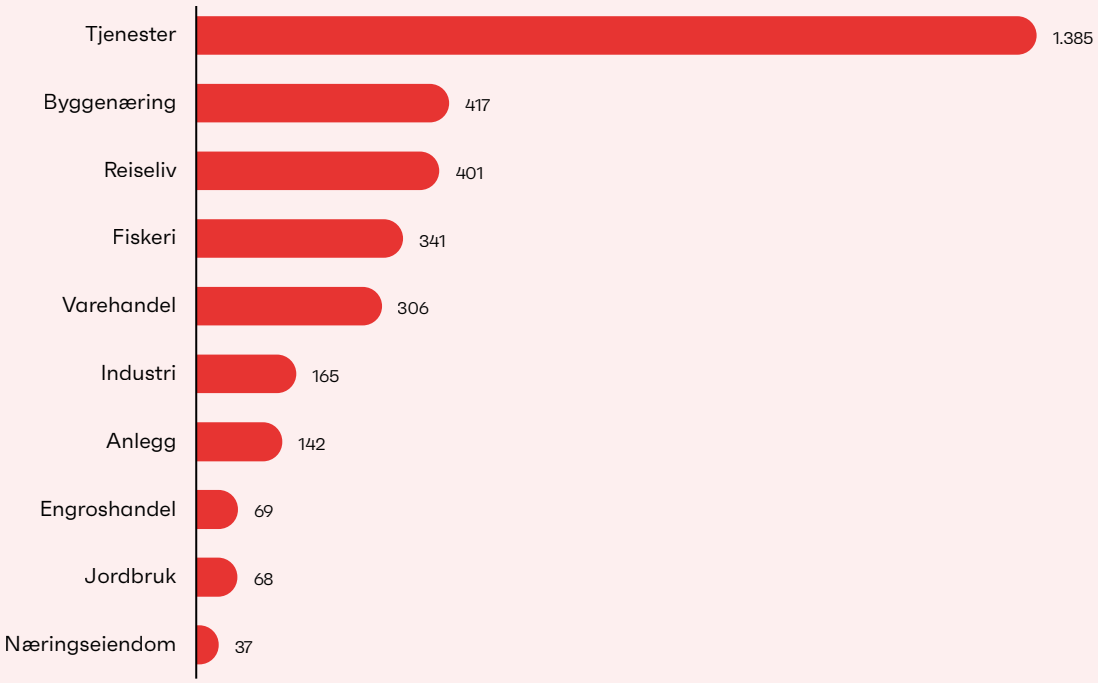

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Hva inngår i kategoriene?

Nedenfor gis en kort beskrivelse av kategoriene som omfatter et bredere spekter av virksomheter.

Tjenester omfatter et bredt spekter av virksomheter, inkludert bank- og finanstjenester, forsikring, advokatvirksomhet, frisører og andre private tjenesteytere.

Byggenæringen omfatter både byggentreprenører og ulike håndverksfag, som rørleggere, malerfirmaer og snekkere.

Reiselivskategorien omfatter virksomheter innen opplevelser, overnatting, servering og transport.

Industrikategorien omfatter et bredt spekter av produksjons- og prosessvirksomheter, fra verft, maskin- og metallindustri til næringsmiddelindustri og bergverksdrift.

Varehandel er den klart største næringen målt i driftsinntekter for oppstartsselskaper, med om lag 3,1 milliarder kroner i 2024, og hadde sterkest vekst på fire år. Tjenester, byggenæring og reiseliv utgjør også betydelige deler de nyetablerte selskapene, og særlig reiseliv har hatt sterk vekst siden 2020.

Utviklingen er imidlertid ulik mellom næringene. Mens varehandel, reiseliv, engroshandel, byggenæring og deler av tjenesteytingen har økt sine driftsinntekter, har anlegg, næringseiendom og jordbruk hatt en nedgang. Omsetningsveksten for oppstartsselskaper har i stor grad vært drevet av handels- og besøksnæringene, mens andre næringer har opplevd en svakere utvikling.

SAMLEDE DRIFTSINNTEKTER 2024 (MILLIONER KRONER)

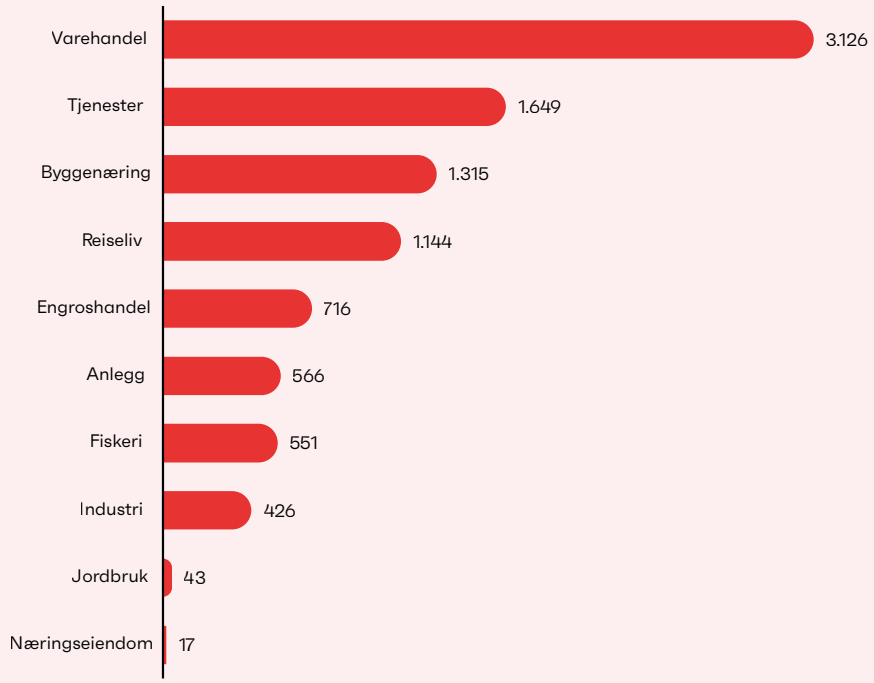

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Oppstartsselskaper innen handelsnæringene har klart høyest gjennomsnittlig omsetning, med over 10 millioner kroner per selskap. Avfallshåndtering og anleggsvirksomhet følger deretter, mens næringseiendom, jordbruk, tjenester, havbruk og fiskeri har lavest omsetning per oppstarts-selskap. Dette illustrerer betydelige forskjeller i inntektspotensial og markedstilgang mellom ulike næringer i oppstartsfasen.

For flere av næringene med lav omsetning per oppstartsselskap, særlig innen tjenesteyting, er etablering ofte motivert av ønsket om å skape egen arbeidsplass. Slike virksomheter har gjerne begrenset behov for investeringer og få ansatte, noe som bidrar til lavere omsetning enn i næringer som handel, anlegg og industri.

OMSETNING PER OPPSTARTSSELSKAP (MILLIONER KRONER)

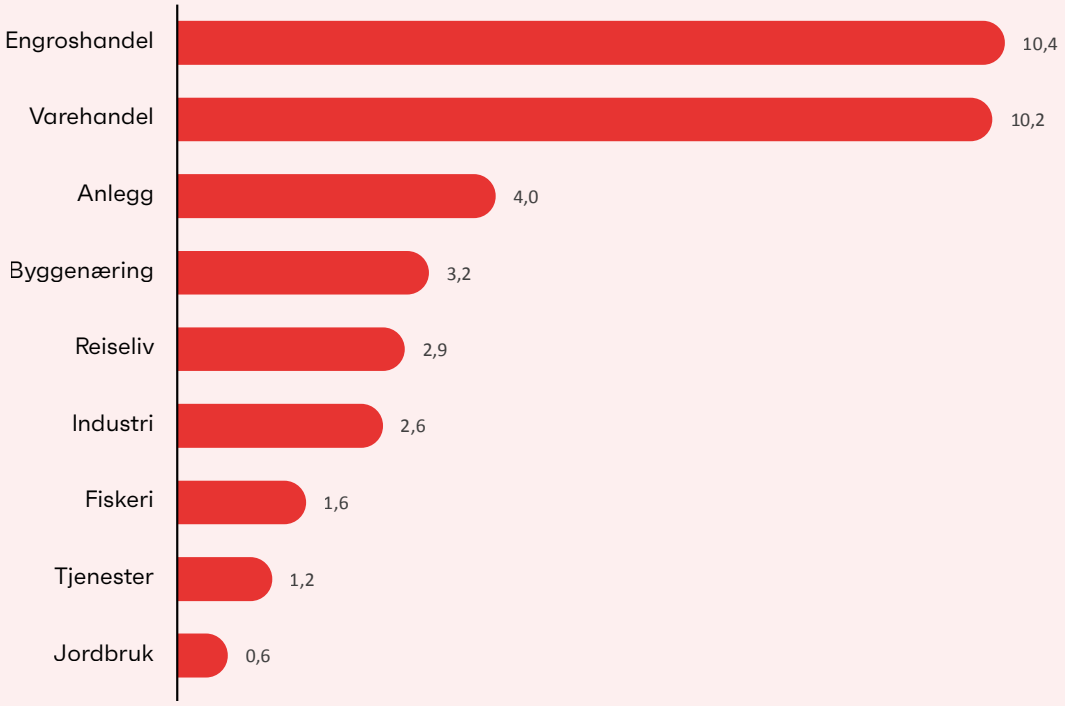

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Tromsø er den største regionen

Vest-Finnmark og Helgeland har høye aktivitets-nivåer, men Tromsø kommer ut på topp målt ved samlet aktivitet. Samtidig er det flere andre regioner som vokser raskere. Vesterålen, Midt-Troms, Sør-Troms og Øst-Finnmark har hatt sterk vekst gjennom perioden, både målt i driftsinntekter og lønnskostnader. Utviklingen tyder på at oppstartsselskaper med faktisk drift ikke bare er konsentrert til de største regionale sentrene, men også vokser frem i flere mellom-store regioner i landsdelen.

OPPSTARTSSELSKAPENES SAMLEDE DRIFTSINNTEKTER 2024 (MILLIONER KRONER)

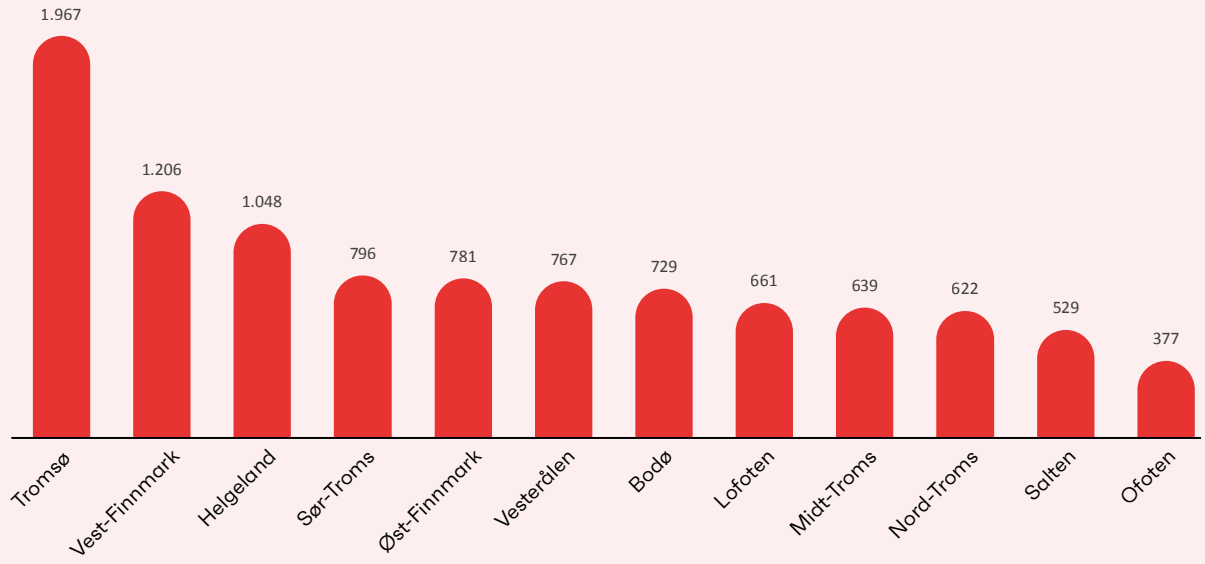

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Oppstartsselskapene som er lokalisert i Tromsø, er i stor grad knyttet til varehandel, engroshandel, tjenester og reiseliv. Alle av disse næringsgruppene har hatt en positiv utvikling siden 2020, med unntak av tjenester som har vært stabile målt i omsetning. I Bodø ser man i større grad oppstartsselskaper i kategoriene byggenæring, tjenester og varehandel.

OPPSTARTSSELSKAPENES DRIFTSINNTEKTER 2024, PER REGION OG NÆRING (MILLIONER KRONER)

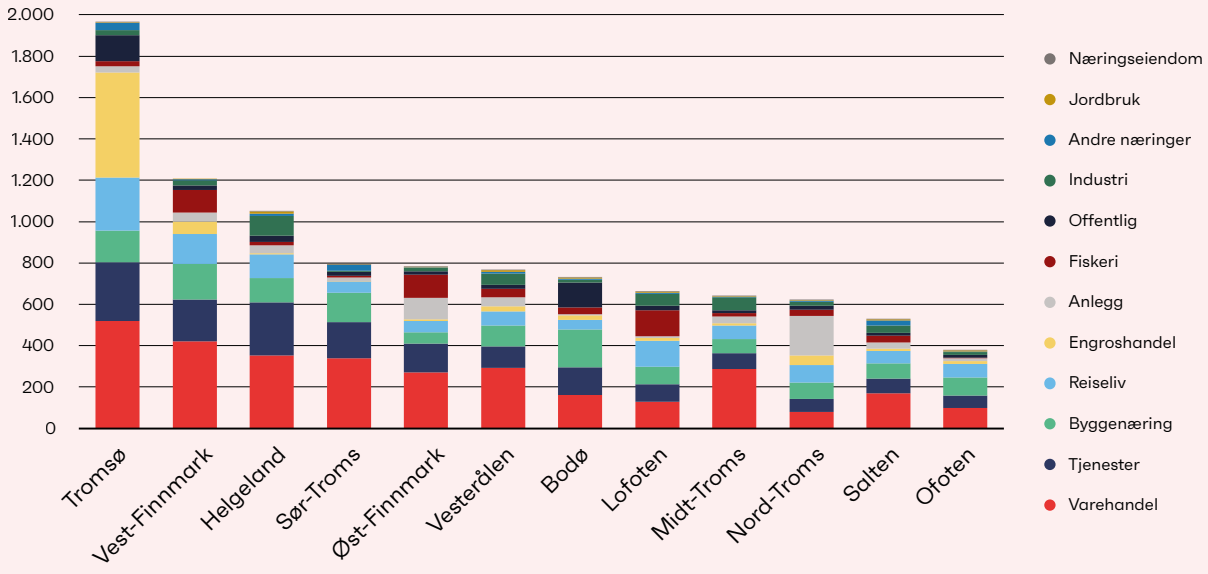

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Oppstartsselskapene er viktige for omstilling av næringslivet

Omsetningsveksten i næringslivet i Nord-Norge fra 2020 til 2024 var i stor grad drevet av handels-, tjeneste- og energirelaterte næringer. Varehandel hadde sterk vekst både i absolutte tall og som andel av næringslivets samlede utvikling. Reiselivet har også styrket sin betydning gjennom perioden, mens veksten i større grad har vært moderat i øvrige næringer.

Selv om oppstartsselskaper har bidratt positivt til den samlede veksten, kom mesteparten i eksisterende næringsliv. Dette indikerer at næringsutviklingen i perioden først og fremst har vært drevet av eksisterende bedrifter som har ekspandert og styrket sin markedsposisjon, snarere enn av nye selskaper som har vokst frem. Nyetableringer skjer ikke bare i de største byene, men også i distriktene, hvor de kan ha relativt større betydning.

Det er viktig å merke seg at analysen bare omfatter selskaper som fortsatt befinner seg i en oppstartsfase. De har begrenset omsetning i de første driftsårene, noe som innebærer at bidraget til den samlede omsetningsveksten naturlig nok er beskjedent.

Mange av oppstartsselskapene kan imidlertid bli viktige vekstbedrifter på sikt. Flere av dagens etablerte virksomheter startet en gang som små oppstartsbedrifter, og verdiskaping, sysselsetting og omsetning kommer ofte først etter flere år med utvikling og investeringer. Oppstartsaktiviteten kan derfor sees som en indikator på næringslivets evne til fornyelse og fremtidig vekst, selv om den direkte effekten på omsetningen er begrenset de første årene.

Oppstartsselskaper finnes i alle deler av næringslivet, med noen næringsmessige forskjeller. I Nord-Norge finner man flest innen tjenesteyting etterfulgt av byggenæring, reiseliv og fiskeri.

Nordlyseffekten brer om seg i Nord-Norge

En viktig drivkraft bak veksten i landsdelens reiseliv er turistenes ønske om å oppleve nordlyset. Effekten har vært mest synlig i Tromsø, men nå merkes det også en kraftig vekst i andre regioner i landsdelen.

Målt i antall overnattinger den siste vintersesongen (fra oktober 2025 til mars 2026) er det tydelig at Tromsø er den reiselivsregionen som trekker til seg mest vinterturister fra utlandet. Av de 400.000 utenlandske overnattingene som ble registrert ved hoteller i landsdelen, var 44 prosent av dem i Tromsø. Et godt stykke under fulgte Lofoten og Vesterålen/Narvik med henholdsvis 14 og 11 prosent. Landsdelens nest største kommune målt i folketall, Bodø, hadde bare 5 prosent av overnattingene.

UTENLANDSKE VINTERTURISTER SESONGEN 2025/2026

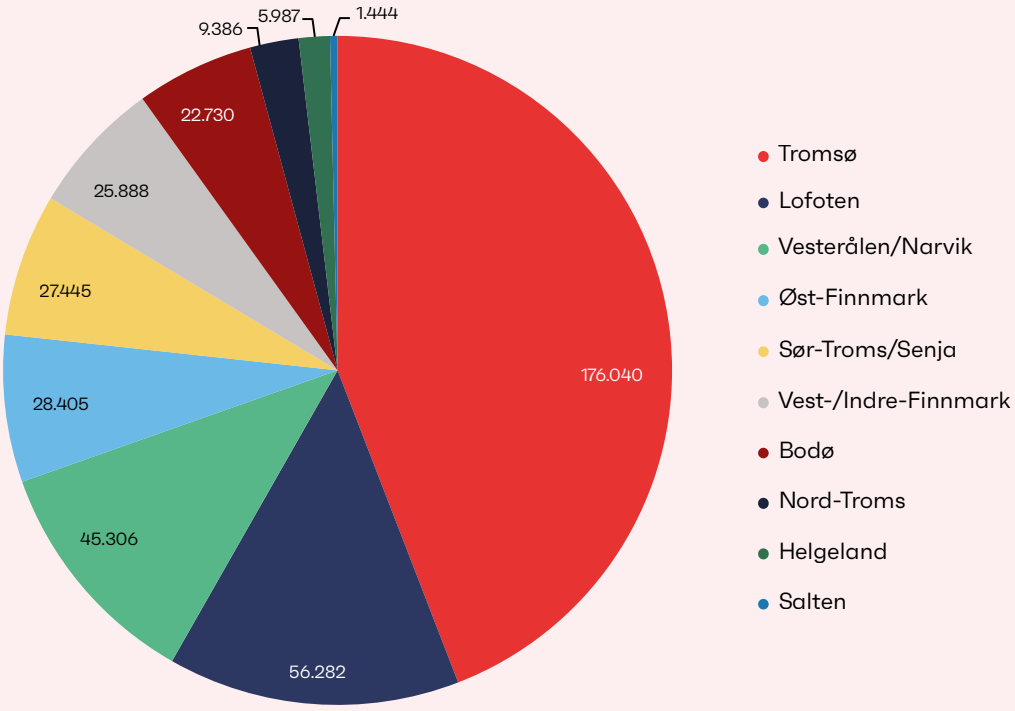

Kilde: SSB

Selv om Tromsø er desidert størst i antall overnattinger, er det ikke denne regionen som har hatt den største veksten de fem siste vintersesongene. Lofoten har på disse få årene åttedoblet antall overnattinger. Like bak følger Øst-Finnmark med nesten tilsvarende vekst, og Vesterålen/Narvik hadde mer enn femdobling. I samtlige regioner øker vinterturismen, og samlet for landsdelen er aktiviteten mer enn tredoblet i perioden.

Høy kapasitetsutnyttelse på rom i Tromsø kan være én forklaring, men utviklingen kan også tyde på at reiselivsnæringen og destinasjons-selskapene i stadig større grad har lykkes med å spre turistene til flere deler av landsdelen.

VEKST I UTENLANDSKE OVERNATTINGER I VINTERSESONG. INDEKS DER 2021/2022 = 100

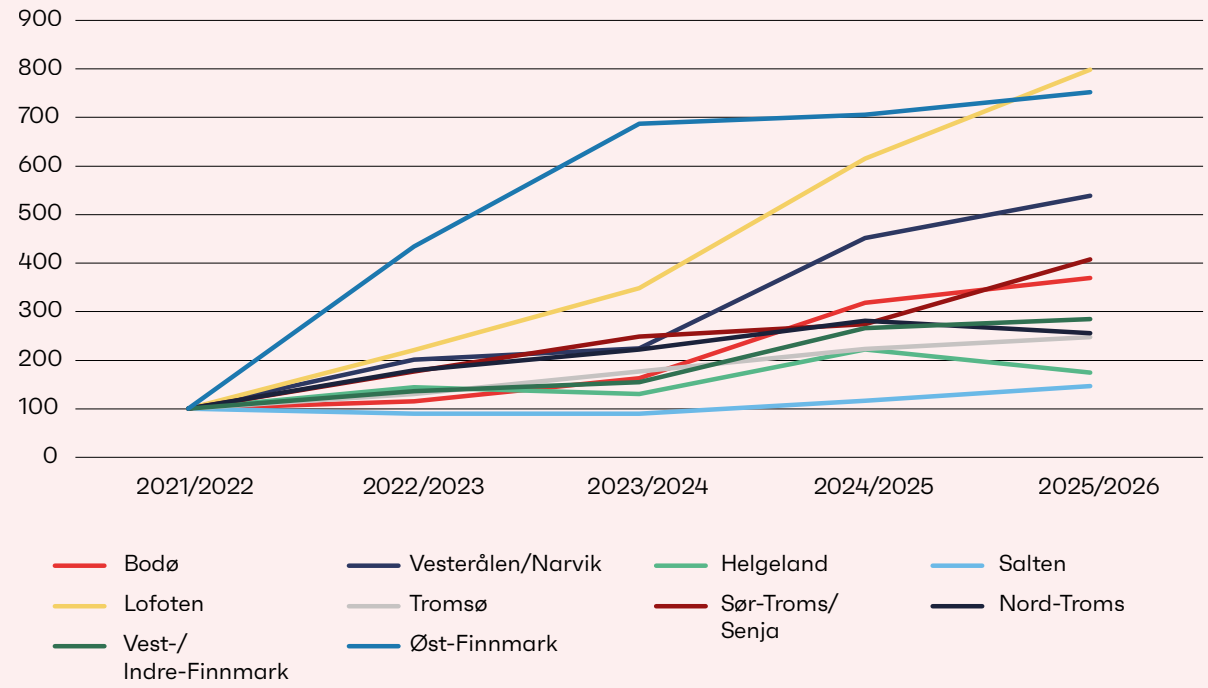

Kilde: SSB

Veksten i vinterturisme er også drevet av økt tilgjengelighet. De siste årene har antall internasjonale flyforbindelser til Nord-Norge økt kraftig, noe som har gjort det enklere for turister fra Europa, Asia og Nord-Amerika å besøke landsdelen i vinterhalvåret.

ANTALL PASSASJERER PÅ UTENLANDSFLYVNINGER TIL NORD-NORGE I VINTERSESONGEN

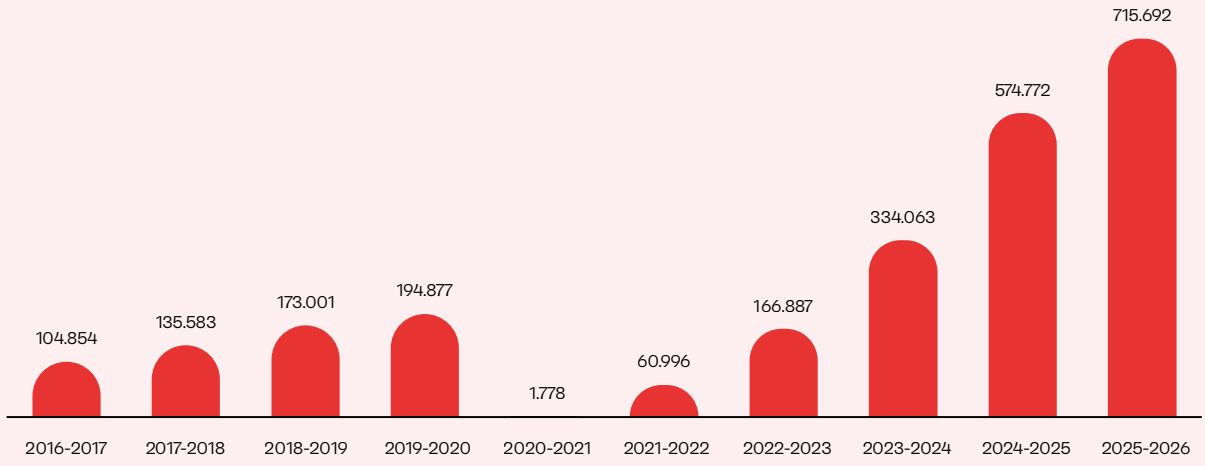

Kilde: SSB

Vintersesongen 2025–2026 var det 716.000 passasjerer på utenlandsflyvninger til og fra landsdelen. Dette er det høyeste nivået som er registrert. På bare tre år har trafikken mer enn firedoblet seg. Hele 90 prosent av aktiviteten i vintermånedene i 2025–2026 var knyttet til flyplassen i Tromsø.

Den høye aktivitetsveksten i vintersesongen har også ført til etablering av en rekke selskaper som tilbyr guidetjenester til utenlandske turistene.

ANTALL GUIDESELSKAPER I NORD-NORGE MED DRIFTSINNTEKTER

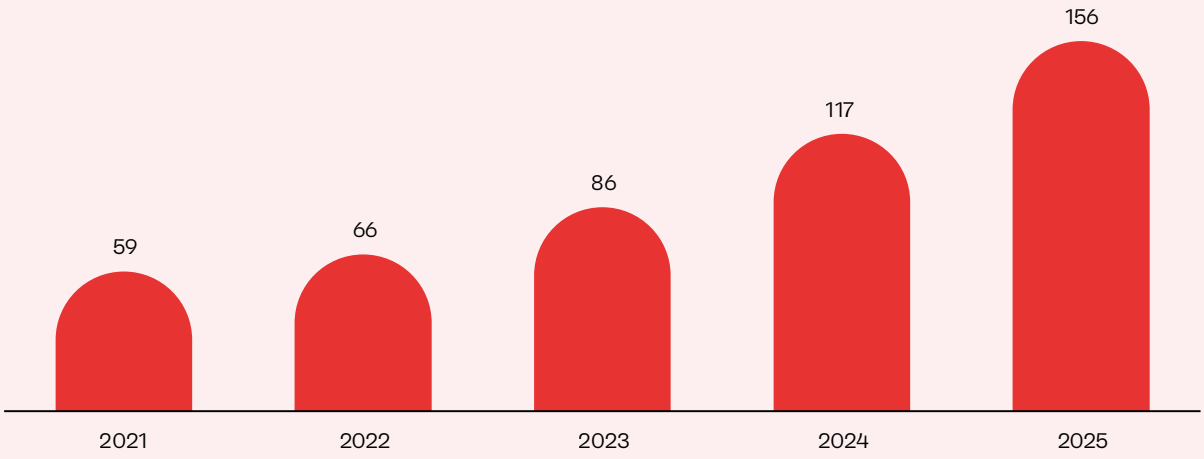

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

I 2021 omsatte disse guideselskapene for under 60 millioner kroner, mens omsetningen hadde økt til hele 400 millioner kroner i 2025. En tredjedel av disse selskapene var lokalisert i Tromsø, samtidig som de stod for to tredjedeler av omsetningen. Et fellestrekk for de aller fleste av disse er at de tilbyr guiding og opplevelser med nordlys.

Høy etableringstakt de siste årene har bidratt til at lønnsomheten for de fleste fortsatt er ganske lav eller negativ. Like over halvparten av selskapene hadde et negativt driftsresultat i 2025, og det samlede driftsresultatet var bare på like over 14 millioner kroner. Blant de mest lønnsomme selskapene finner man Northern Lights Safari, Chasing Lights og Greenlander, alle med et driftsresultat over 5 millioner kroner. Lønnsomheten i næringen dras også ned av at det har kommet til mange useriøse selskaper.

Det er flere eksempler på at utenlandske aktører har prøvd å tjene raske penger på ulovlig turistvirksomhet i landsdelen, og en rekke personer har blitt utvist fra landet. Selv om disse aktørene i mange tilfeller ikke er registrert i Norge, kan slik virksomhet bidra til urettferdig konkurranse og prispress for seriøse reiselivsbedrifter som følger norske skatte-, arbeids- og sikkerhetskrav. Arbeidstilsynet forteller at fremveksten av nordlysturisme og annen opplevelsesturisme gjør at useriøse aktører etablerer seg i disse markedene, og at det derfor er viktig for dem å være synlige.

Den sterke veksten i nordlysturismen stiller også nye krav til forvaltning og organisering. I Tromsøregionen er det derfor utviklet en egen veileder for ansvarlig nordlysturisme, med søkelys på sikkerhet, arbeidslivsstandarder, miljøhensyn og respekt for lokalsamfunn. Initiativet illustrerer hvordan veksten i opplevelsesturismen gjør besøksforvaltning til et stadig viktigere tema for nordnorske destinasjoner.

Ifølge Innovasjon Norges turistundersøkelse representerer nordlyssegmentet en særlig lønnsom kundegruppe. Nordlysturistene bruker betydelig mer penger enn en gjennomsnittlig vinterturist. Med et døgnforbruk på nærmere 2.800 kroner i 2025, er det betydelig høyere enn for en vanlig vinterturist, med 2.000 kroner. Forbruket har også økt mest for de som allerede bruker mest penger. Blant de 25 prosentene med høyest forbruk har døgnforbruket økt med 33 prosent siden 2019, og dermed godt over prisstigningen i perioden.

Nordlyset er hovedmotivasjonen for reisen, men turistene kommer ikke bare for å oppleve dette naturfenomenet. Innovasjon Norges turistundersøkelse viser at de fleste også ønsker å oppleve den arktiske naturen, vinterlandskapet, fjordene og den særegne atmosfæren i nord. Nordlyset fungerer dermed som en inngangsport til et bredere reiselivsprodukt.

Nordlysturistene kommer fra hele verden. Nærmere 4 av 10 kom fra land utenfor Europa, mens bare 4 prosent fra Norden. Turister fra USA, Tyskland, Storbritannia, Sør-Europa og Asia utgjør det store flertallet, og det er de amerikanske nordlysturistene som har høyest døgnforbruk med nærere 3.900 kroner.

30 prosent av nordlysturistene med minst én overnatting i Tromsø eller Lofoten opplever ett eller flere av stedene som overfylte. Rapporten viser også at overturisme reduserer sannsynligheten for at turistene vil anbefale Norge videre.

Nordlyset har utviklet seg fra å være et naturfenomen til å bli et betydelig eksportprodukt for Nord-Norge. Veksten har bidratt til å styrke vintersesongen og skape aktivitet i en periode som tidligere var preget av lavere etterspørsel. Utviklingen illustrerer hvordan naturbaserte opplevelser kan skape nye næringer og arbeidsplasser i nord. Samtidig understreker erfaringene fra de største destinasjonene betydningen av god besøksforvaltning dersom veksten skal være bærekraftig over tid.

I 2021 omsatte guideselskapene for under 60 millioner kroner, mens omsetningen hadde økt til hele 400 millioner kroner i 2025.

Mot en ny likevekt i bygg og anlegg?

Nordnorsk bygg og anleggsnæring vokste gjennom store deler av 2010-årene, men etter 2019 har utviklingen vært langt svakere. Sysselsettingen flatet først ut og har falt siden toppen ved utgangen av 2022. Også arbeidsinnvandringen følger i grove trekk det samme mønsteret. Spørsmålet er om næringen nå er på vei inn i en periode med lavere aktivitet og mindre tilgjengelig kapasitet.

Tallene peker mot en kontrollert nedskalering. Flere indikatorer viser tegn til utflating, men det er ennå ikke grunnlag for å slå fast at sysselsettingen i næringen har stabilisert seg. Samtidig viser arbeidsinnvandringen at en del av næringens fleksible arbeidskraftreserve er redusert. En mulig ny tilpasning vil trolig innebære lavere grunnbemanning, større forskjeller mellom bygg og anlegg, og større avhengighet av hvilke store prosjekter som faktisk blir realisert.

Veksten stoppet tidligere i nord

Sysselsettingen i bygg og anlegg i Nord-Norge var i all hovedsak økende frem til utgangen av 2019, og fulgte utviklingen i resten av landet tett. I denne perioden økte den nordnorske sysselsettingen i næringen med i underkant av 20 prosent.

Utviklingen i landsdelen etter 2019 bryter med den foregående vekstperioden. Fra 2019 flatet veksten ut frem til toppen ved utgangen av 2022 (+0,8 prosent). Til sammenligning var veksten i resten av landet på 5,6 prosent i samme periode. Dette må sees i sammenheng med at fallet i igangsettingstillatelser det siste tiåret har kommet raskere og tydeligere i nord.

De siste tre årene har sysselsettingen falt med 1.037 innen nordnorsk bygg og anlegg (–4,8 prosent). Innen anleggsnæringen har det faktisk vært en sysselsettingsvekst på 2,8 prosent denne perioden, mens antall sysselsatte i landsdelens byggenæring har falt med 7,9 prosent. For resten av landet snudde utviklingen i bygg og anlegg ned et år senere enn for Nord-Norge.

INDEKSERT UTVIKLING I SYSSELSETTING I BYGG OG ANLEGG (2008 = 100)

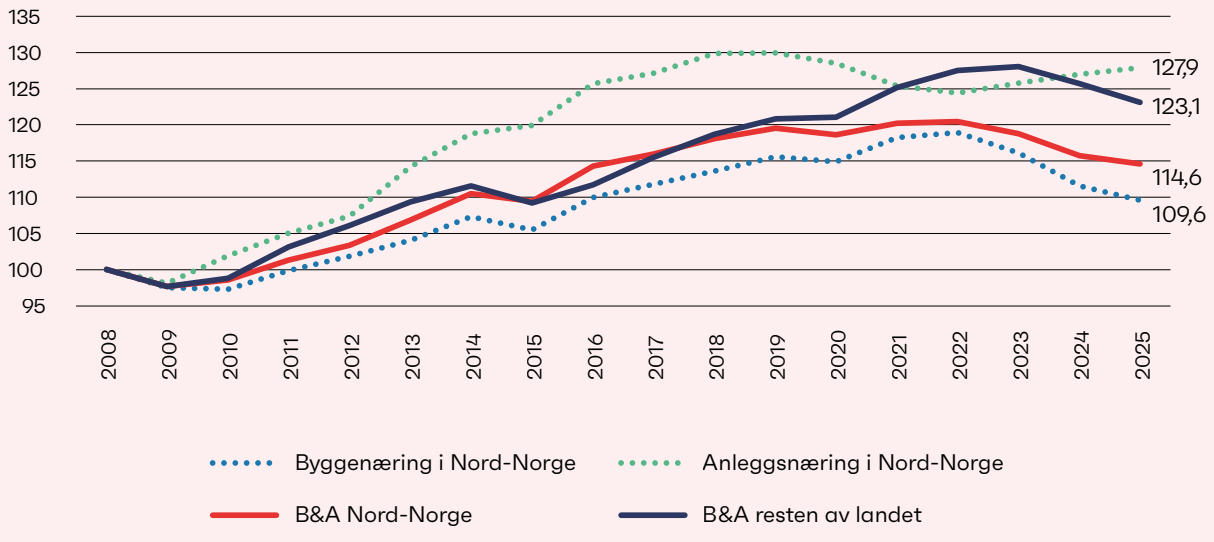

Kilde: SSB

Veksten stoppet opp flere år før fallet i sysselsettingen begynte. Når en næring først beveger seg sidelengs og deretter faller, tyder det på at kapasitetsbehovet har endret seg over tid. Samtidig var nedgangen fra 2024 til 2025 mindre enn i de to foregående årene, noe som kan være et tidlig tegn på at næringen nærmer seg et lavere likevektsnivå. Innad i byggenæringen har sysselsettingen det siste året faktisk økt noe i virksomheter som jobber med oppføring av bygninger, og dermed har sysselsettingsnedgangen først og fremst kommet blant håndverkere som rørleggere, malere og andre spesialiserte fagområder. Det er for tidlig å slå fast at bunnen er nådd for bygg og anlegg som helhet.

Finnmark med marginal vekst og fall i Troms og Nordland

Utviklingen er ikke lik i hele landsdelen. Fra 2022 til 2025 hadde Troms det kraftigste fallet i sysselsetting, med 7,5 prosent. Finnmark hadde den sterkeste utviklingen av alle fylker, med en vekst på 0,9 prosent. I Nordland falt sysselsettingen med 4,8 prosent, på nivå med Nord-Norge samlet. En eventuell stabilisering kan derfor komme på ulike tidspunkter og på ulike nivåer i de tre nordligste fylkene.

FYLKESFORDELT ENDRING I SYSSELSETTINGEN I BYGG OG ANLEGG (2022-2025)

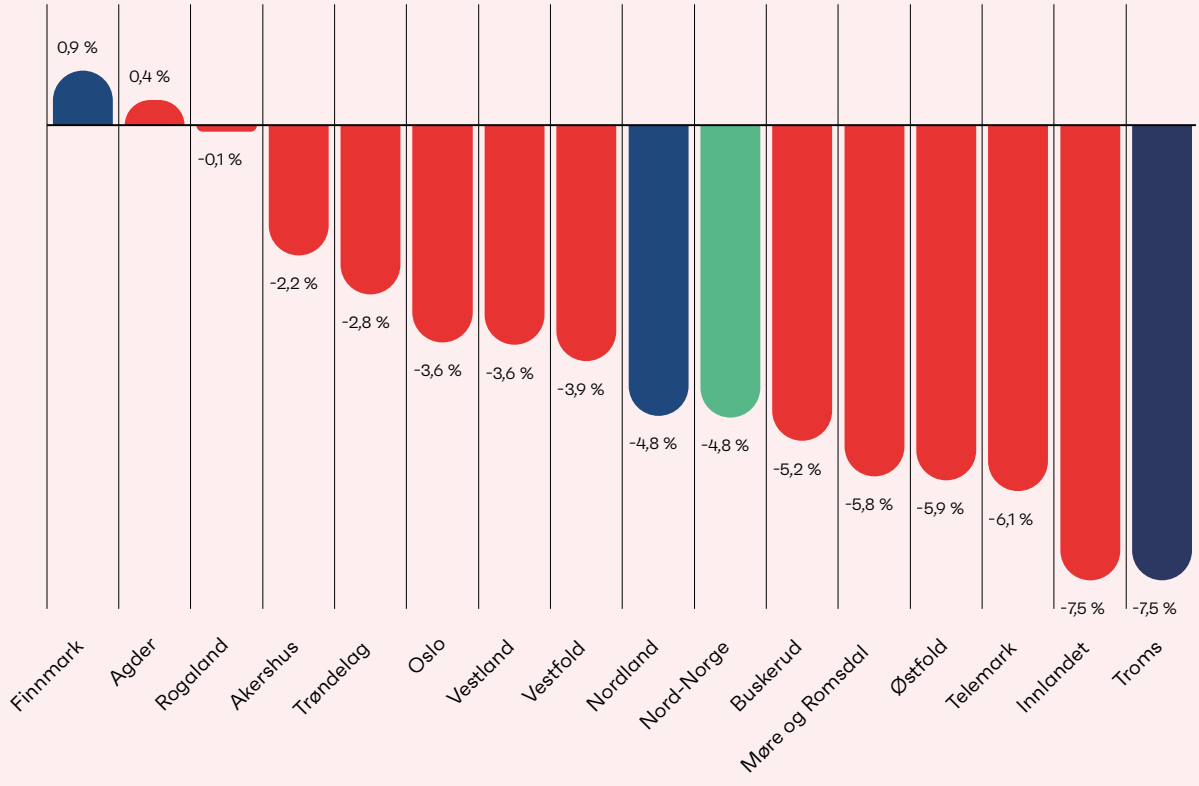

Kilde: SSB

Lavere arbeidsinnvandring kan begrense kapasiteten

Arbeidsinnvandringen viser hvordan en fleksibel del av kapasiteten er blitt bygget ned innen bygg og anlegg. Antall arbeidsinnvandrere økte fra 2.313 i 2020 til 2.752 i året etter. Derfra har arbeidsinnvandringen i bygg og anlegg falt hvert år, til 2.478 i 2025. Fra toppen i 2021 er nedgangen 274 personer, eller 10 prosent.

INDEKSERT UTVIKLING I SYSSELSETTINGEN AV ARBEIDSINNVANDRERE OG HELE NÆRINGEN (2015 =100)

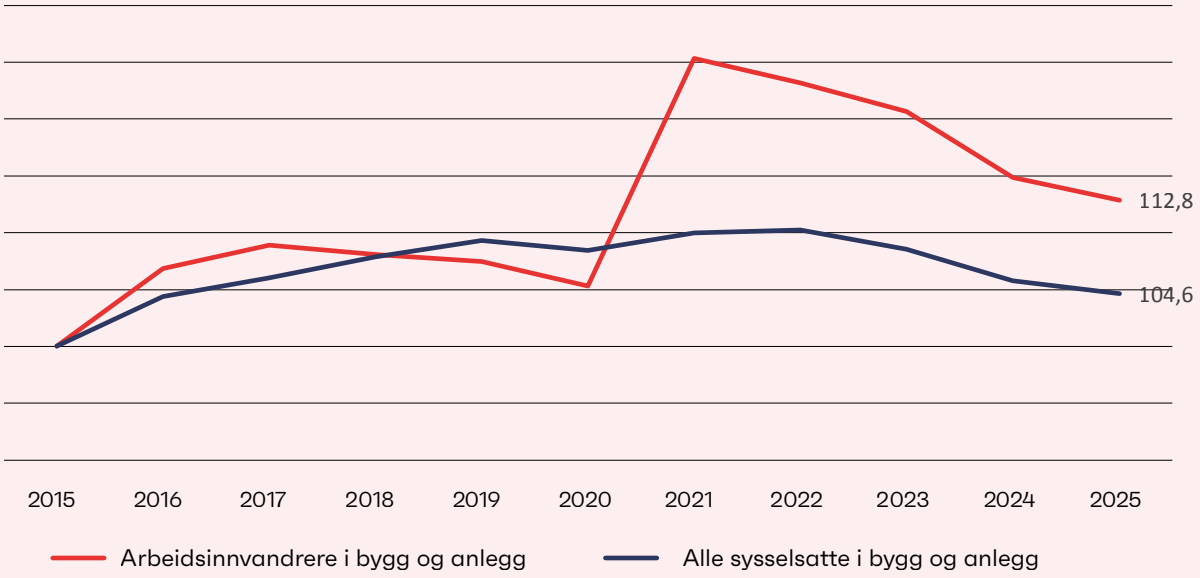

Kilde: Microdata.no

Tømrere står for den største absolutte nedgangen. Antallet arbeidsinnvandrere registrert som tømrere falt fra 1.389 i 2021 til 1.223 i 2025. Hjelpearbeidere falt fra 401 til 320, mens malere og gulvleggere falt fra 194 til 149.

ARBEIDSINNVANDRING I BYGG OG ANLEGG, ETTER YRKE (ANTALL PERSONER)

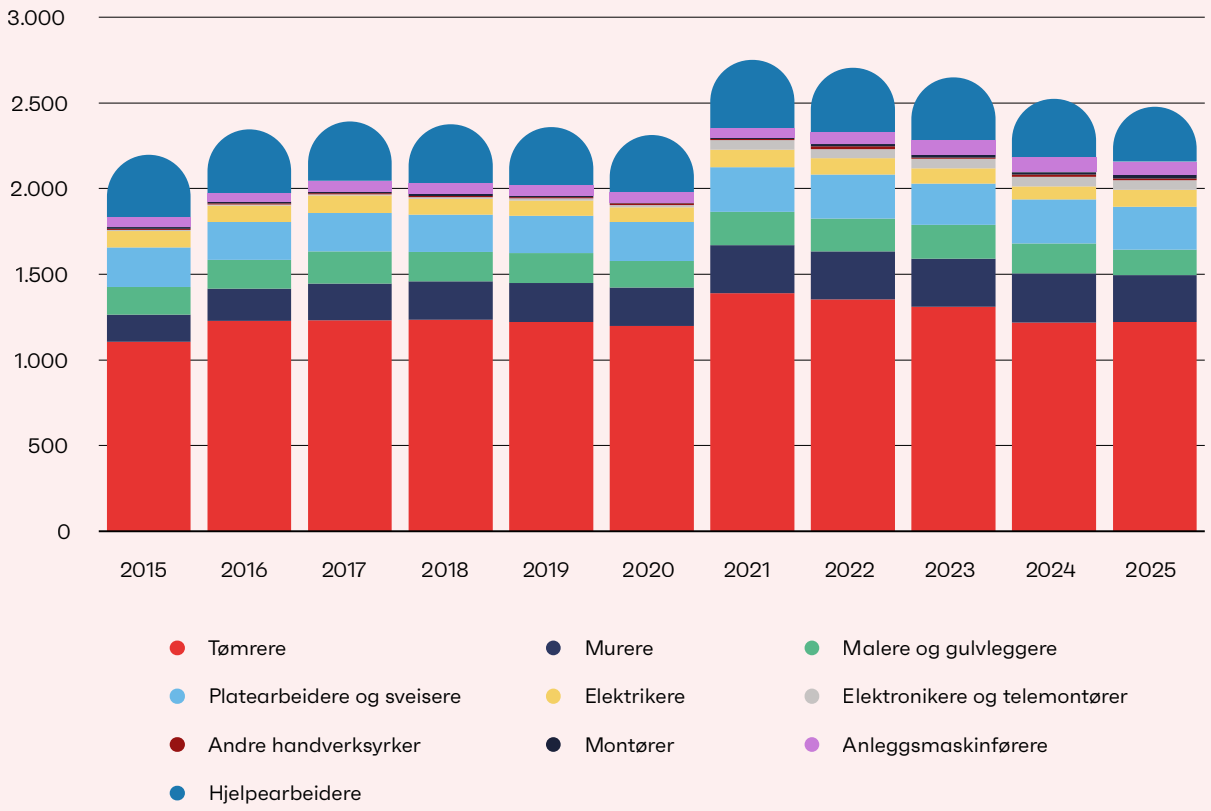

Kilde: Microdata.no

Til sammenligning falt den samlede sysselsettingen i næringen med 995 i samme periode. At arbeidsinnvandringen har falt sterkere enn sysselsettingen samlet, har to sider. På kort sikt kan lavere arbeidsinnvandring ha bidratt til at en del av kapasitetsreduksjonen har skjedd uten tilsvarende store kutt i den øvrige arbeidsstyrken. Slik kan arbeidsinnvandringen ha fungert som en buffer da etterspørselen ble svakere. På lengre sikt kan den reduserte arbeidskraftreserven gjøre det vanskeligere å øke kapasiteten raskt.

Store investeringsplaner, men usikker vei til oppdrag

Investeringstelleren 2025 identifiserer om lag 3.300 prosjekter med en samlet verdi på 850 milliarder kroner i perioden 2025–2032. Prosjektene har svært ulik modenhet, og mange avhenger av finansiering, krafttilgang, nettutbygging og offentlige beslutninger. En stor investeringsportefølje er derfor ikke det samme som jevn aktivitet eller sikre oppdrag.

For modne prosjekter utenom forsvar var den samlede verdien 432 milliarder kroner. Prisjustert innebar dette en realnedgang på om lag 3 prosent fra 2023. Næringen kan dermed få perioder med sterk lokal etterspørsel uten at den brede og jevne veksten fra store deler av 2010-årene vender tilbake. Kapasiteten kan være for liten eller ligge på feil sted når store prosjekter starter. Den nye normalen kan dermed bli mer ujevn enn den gamle, både geografisk og mellom ulike fagområder.

Etter at Statnett våren 2026 stanset nye reservasjoner av nettkapasitet nord for Svartisen, står planlagte investeringer på rundt 150 milliarder kroner i fare for å bli forsinket eller ikke realisert. Særlig datasentre og industriprosjekter i nordre Nordland og søndre Troms, Bodø-regionen og Vest-Finnmark rammes, fordi de er avhengige av strømkapasitet som foreløpig ikke er tilgjengelig.

Har markedet stabilisert seg?

Flere indikatorer peker mot utflating innen bygg og anlegg. For det første stoppet den langvarige sysselsettingsveksten tidligere i Nord-Norge enn i resten av landet. For det andre har både samlet sysselsetting og arbeidsinnvandring falt flere år på rad etter toppårene. For det tredje avtok sysselsettingsnedgangen i 2025.

Samtidig er det fortsatt for tidlig å konkludere med situasjonen i bygg og anlegg. Sysselsettingen falt tross alt videre siste år, den modne investeringsporteføljen har hatt en realnedgang, og mange fremtidige prosjekter er usikre. Tallene viser derfor først og fremst at nedgangen i næringen har mistet fart, ikke at det stabiliserer seg eller snur.

Den mest sannsynlige utviklingen er ikke en tilbakevending til toppnivået fra 2022 på kort sikt. En mulig ny tilpasning vil være en næring med lavere grunnbemanning, mindre mobil reservekapasitet og færre nyetableringer. Samtidig vil investeringer innen industri, kraft, forsvar og infrastruktur kunne gi perioder med sterk aktivitet, særlig innen anleggsvirksomhet og tekniske fag.

Nordnorsk bygg og anlegg kan være på vei mot stabilisering etter noen år med nedgang, men i så fall på et lavere kapasitetsnivå enn ved toppen. Det betyr ikke nødvendigvis vedvarende lav aktivitet. Den kan heller bli en mer todelt og prosjektavhengig næring, der byggenæringen forblir svakere, mens anlegg og store investeringer skaper vekstlommer. Hvor raskt næringen kan skalere opp igjen, vil avhenge både av hvilke prosjekter som realiseres, og om arbeidskraften er tilgjengelig når behovet oppstår.

Metode og kilder

Sysselsettingstallene er hentet fra SSB-tabell 13470 og viser sysselsatte personer etter arbeidssted per 4. kvartal innen bygg og anlegg, næring 41–43 (NACE).

Tallene for arbeidsinnvandring er hentet fra Microdata og omfatter utvalgte yrkesgrupper etter STYRK-08. Fordi den ene statistikken er næringsbasert og den andre yrkesbasert, er nivåene ikke direkte sammenlignbare.

Opplysninger om investeringsplaner er hentet fra Investeringstelleren 2025 på kbnn.no.

Nok et krevende år for fiskeindustrien, tross svak marginforbedring

Totale landinger i landsdelen var rundt 660.000 tonn i 2025, og en stor andel ble bearbeidet av fiskeindustrien i Nord-Norge. Volumet gikk ned fra året før som følge av lave fiskekvoter og noe mindre leveranser fra utenlandske fartøy, men tross høye råstoffpriser var det en marginal forbedring i den samlede lønnsomheten. Nivået er fortsatt lavt og varierer mellom de ulike delene av fiskeindustrien.

Den klart største delen av fiskerinæringen er hvitfiskindustrien, både målt i omsetning og antall foretak. Tross en bedret, samlet driftsmargin sammenlignet med 2025, var lønnsomheten i hvitfiskindustrien nest lavest, hvor bare produsentene av fiskemel og -oljer hadde lavere margin.

OMSETNING I FISKEINDUSTRIEN I 2025 (MILLIONER KRONER)

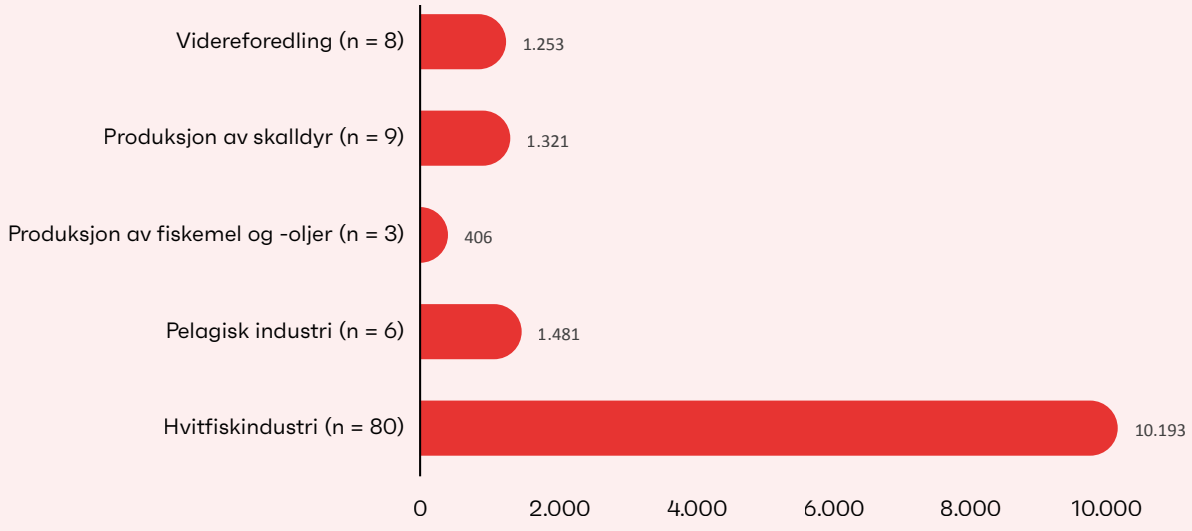

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Den samlede omsetningen steg med knappe 30 millioner kroner fra 2024 til 2025, med en omsetningsvekst i hvitfiskindustrien, for produksjon av skalldyr og innen videreforedling. Mye kan forklares med nedgangen i kvotene for de viktigste fiskeslagene og høye råstoffpriser, samtidig som prisene ute i markedene steg. Det har imidlertid vært en bekymring for etterspørselen etter særlig en del konvensjonelle produkter (tørrfisk, saltfisk og klippfisk), hvor man kanskje vil se effektene mot slutten av 2026.

Både pelagisk industri og produsentene av fiskemel og -olje hadde omsetningsfall. Lavere kvoter for både pelagiske arter som norsk vårgytende sild (NVG-sild), makrell og kolmule, samt stengt fiske etter barentshavslodde kan forklare utviklingen i pelagisk industri og blant fiskemel- og oljeprodusentene. Sistnevnte gikk da også fra å ha positive marginer i 2024 til negative året etter, mye drevet av lavere priser på fiskeolje.

LØNNSOMHET I FISKEINDUSTRIEN

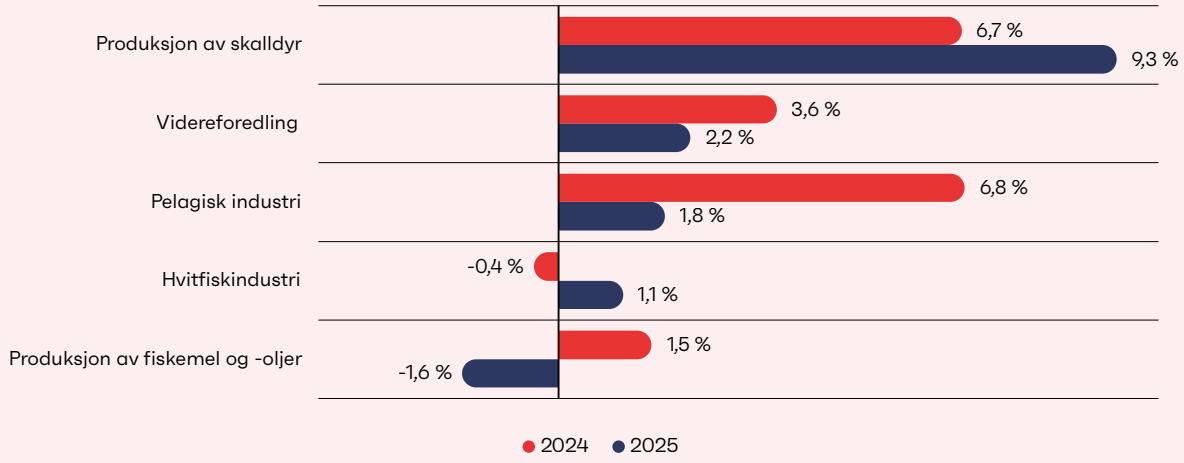

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Produsentene av skalldyr økte både omsetning og lønnsomhet i 2025 sammenlignet med året før, hvor særlig rekeprodusentene hadde kraftig forbedring. God råstofftilgang og etterspørsel i markedene var de viktigste forklaringene.

Hvitfiskindustrien bedret marginene samlet sett fra 2024 til 2025, og det var marginforbedring i alle delene av bransjen, til tross for at deler av industrien fortsatt hadde negativ lønnsomhet. Den sterkeste forbedringen kom for konvensjonell produksjon (tørrfisk, saltfisk og klippfisk), med positive marginer. Dette kan forklares med høyere utsalgspriser i tråd med den kraftige prisveksten på råstoff, og som de tradisjonelle markedene aksepterte. Filetindustrien, produsenter av fiskemat og ferskfisk hadde fortsatt negativ lønnsomhet.

Samlet sett var det likevel svak lønnsomhet i den nordnorske fiskeindustrien i fjor, med 1,9 prosent margin. Sammenlignet med året før var det bare en marginal forbedring på 0,3 prosentpoeng.

OMSETNING I FISKEINDUSTRIEN FORDELT PÅ REGIONER, MILLIONER KRONER (2025)

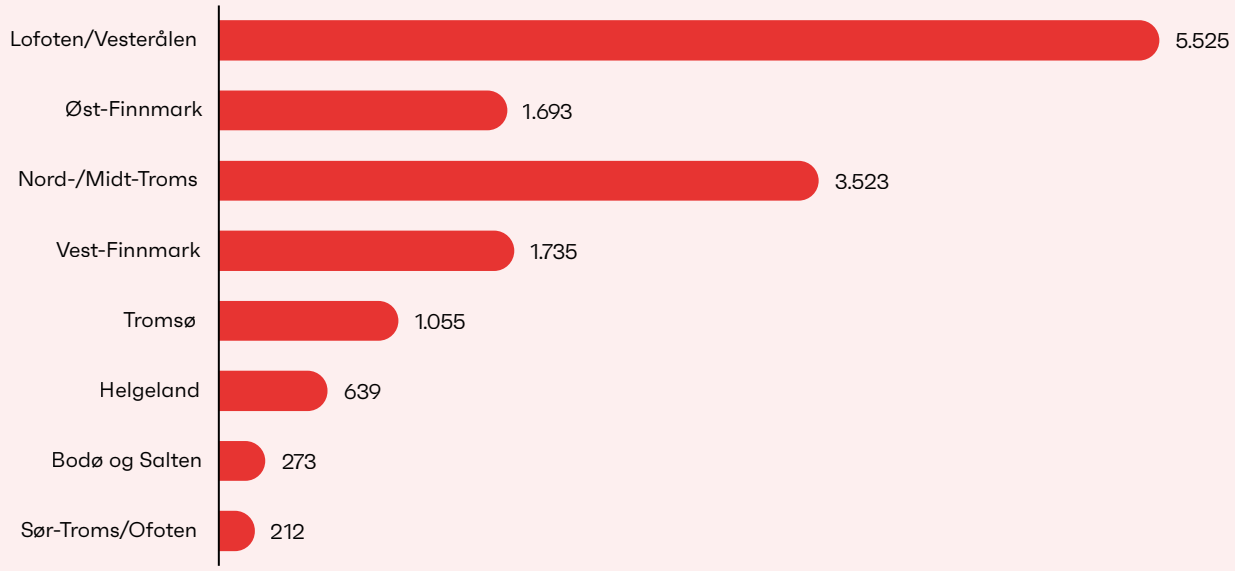

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Lofoten og Vesterålen er fortsatt den regionen som både har flest foretak og høyest omsetning, med størst innslag av hvitfiskindustri. Deretter følger Nord-/Midt-Troms, hvor Senja er kommunen med størst aktivitet. Antall ansatte er basert på uttrekk fra Aa-registeret i juni 2026, og gir ikke et fullstendig bilde av sysselsettingen siden det var lavsesong, men gir likevel et uttrykk for regionale forskjeller.

ANTALL ANSATTE I FISKEINDUSTRIEN FORDELT PÅ REGIONER (PER JUNI 2026)

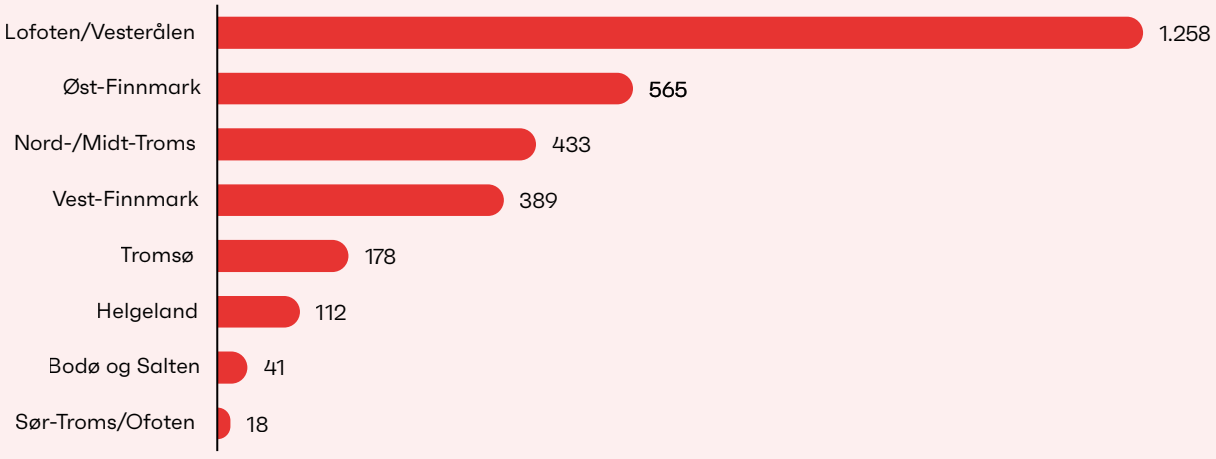

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Utover tallene som vises her, består fiskeindustrien i Nord-Norge av en rekke mindre foretak som er viktige for lokal sysselsetting og aktivitet. Siden 2020 har antall bedrifter i Finnmark økt marginalt, samtidig som det har blitt litt færre i Nordland og er omtrent like mange i Troms. Svake, og dels fallende lønnsomhet i deler av industrien føyer seg imidlertid inn i en rekke med flere år med svake marginer og kan bidra til redusert aktivitet flere steder om ikke trenden snur. En viktig faktor er hvorvidt kvotene for de viktigste fiskeslagene øker igjen, hvor forskernes anbefalinger om noe høyere torskekvote i 2027 kanskje blir et vendepunkt.

Grunnlag for tallene

De økonomiske nøkkeltallene er hentet fra Proff Forvalt. Bare virksomhetene som har levert regnskap, og hatt omsetning over 5 millioner kroner i 2025, er med i grunnlaget. Virksomhetenes NACE-bransje (SN2025) er benyttet for å fordele dem på ulike kategorier, hvor det også er gjort en skjønnsmessig fordeling. Underavdelingers omsetning og resultat er beregnet som andel av ansatte i konsern.

Foretak som driver kombinasjonsproduksjon av laks/ørret og hvitfisk, er utelatt fra utvalget.

Den klart største delen av fiskerinæringen er hvitfisk-industrien, både målt i omsetning og antall foretak. Tross en bedret, samlet driftsmargin sammenlignet med 2025, var lønnsomheten i hvitfiskindustrien nest lavest, hvor bare produsentene av fiskemel og -oljer hadde lavere margin.

Stor leverandør-industri til sjømat-næringen i nord

Nord-Norge er en av landets viktigste hav-regioner, med fiskeri og havbruk som sentrale motorer for verdiskaping, sysselsetting og eksport. Sjømatnæringen forbindes ofte med fiskeflåten, oppdrettsanleggene og foredlings-industrien, men en stor del av aktiviteten skjer også i bedriftene som leverer varer, tjenester og kompetanse til verdikjeden.

Basert på et uttrekk er det i overkant av 200 virksomheter i Nord-Norge som leverte varer og tjenester til fiskeri- og havbruksnæringen i 2025. Av disse var 100 virksomheter lokalisert i Nordland, 73 i Troms og 34 i Finnmark.

Leverandørnæringen omfatter et bredt spekter av virksomheter og kan grovt sett deles inn i seks hovedområder: fiskefôr, industri, tjenester, FoU, havbruksservice og sjøtransport/terminal. Leveransene omfatter blant annet utstyr og fartøy, teknologiløsninger, service- og vedlikeholdstjenester, logistikk, rådgivning og forskningsbasert kunnskap til sjømatnæringen. Virksomhetene er en viktig del av leverandør-grunnlaget til fiskeri- og havbruksnæringen, men opererer også i flere markeder.

Hva inngår i de ulike leverandør-kategoriene?

- Fiskefôrleverandørene utvikler og produserer fôr til oppdrettsnæringen.
- Industrileverandørene leverer utstyr, teknologi og tekniske løsninger.
- Tjenesteleverandørene leverer rådgivning, programvare, inspeksjon-stjenester og prosjektering.
- FoU-leverandørene består av forsk-nings-, test- og kompetansemiljøer som bidrar til kunnskapsutvikling og innovasjon.
- Havbruksservice består av selskaper som leverer operative tjenester som notservice, servicefartøy, dykking og vedlikehold, m.m.
- Sjøtransport/terminal omfatter logistikk og frakt på sjø, samt terminalvirk-somhet.

I 2025 var det totalt 4.440 ansatte i leverandørnæringen som er kartlagt. Nordland hadde flest, med omtrent 57 prosent av de ansatte, Troms hadde 36 prosent og Finnmark 7 prosent.

Industribedriftene utgjør den største delen av leverandørnæringen, med 1.610 ansatte fordelt på 73 virksomheter. Leverandørene til fiskefôr skiller seg ut ved at fem virksomheter hadde om lag 400 ansatte. Forskjellene mellom segmentene illustrerer at noen deler av leverandørnæringen er preget av få og relativt store virksomheter, mens andre består av et større antall mindre aktører.

ANTALL ANSATTE BLANT LEVERANDØRENE TIL SJØMATNÆRINGEN

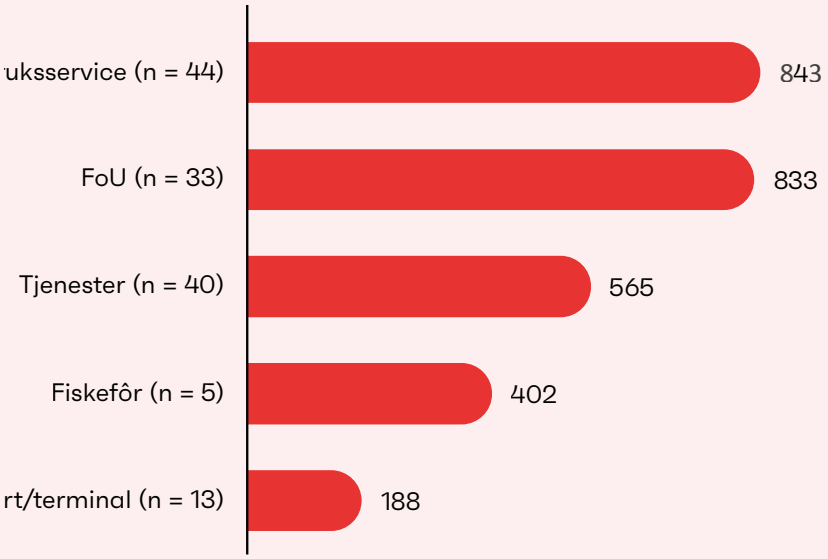

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Vekst i driftsinntekter på over 60 prosent

Utviklingen i de samlede driftsinntektene viser betydelig vekst for leverandørnæringen de siste årene. Inntektene økte fra 14,4 milliarder kroner i 2020 til 23,6 milliarder kroner i 2025, tilsvarende en vekst på 63,7 prosent.

Tjenesteleverandørene hadde den største veksten, med mer en dobling på fem år. Aktørene innen havbruksservice hadde også nær dobling. Sjøtransport/terminal hadde den mest moderate utviklingen, men også her var driftsinntektene høyere i 2025 enn i 2020.

ENDRING I DRIFTSINNTEKTER 2020 - 2025

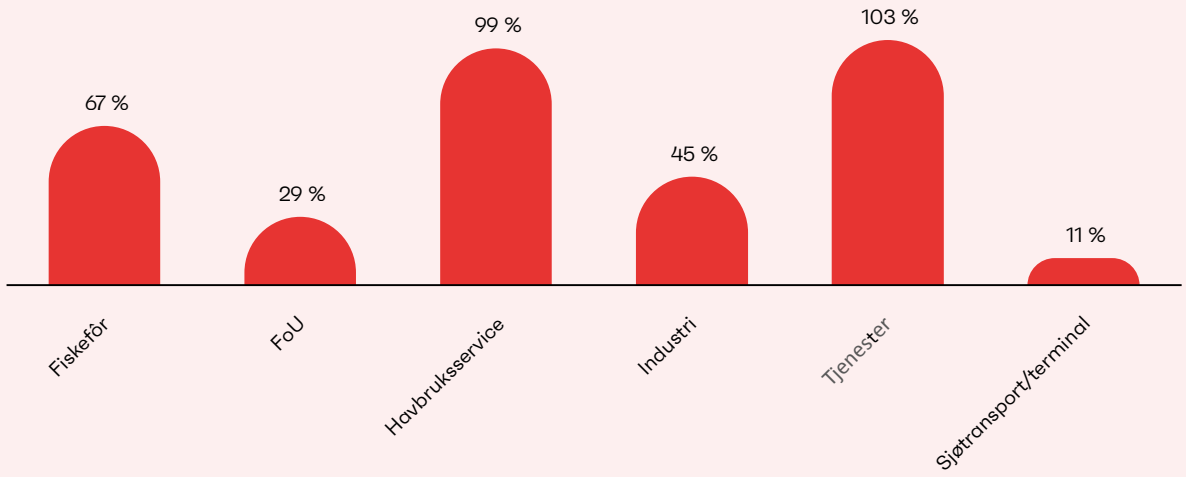

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Selv om driftsinntektene har økt betydelig, har utviklingen i lønnsomhet vært mer moderat. Den samlede driftsmarginen økte fra 3,7 prosent i 2020, til 5,1 prosent i 2025, tilsvarende en økning på 1,4 prosentpoeng. De klart høyeste marginene er innen havbruksservice og sjøtransport/terminal, med henholdsvis 15,5 og 12 prosent.

Utviklingen i lønnsomhet varierer mellom segmentene. Tjenesteleverandørene hadde den sterkeste veksten fra 2020 til 2025, med en økning i driftsmarginen på 4 prosentpoeng. Industrileverandørene styrket lønnsomheten med 2,1 prosentpoeng.

Fiskefôrleverandørene hadde en marginal økning i lønnsomheten i perioden, mens FoU hadde en nedgang på 3,2 prosentpoeng.

DRIFTSMARGIN (2025)

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Selv om det er variasjon i lønnsomheten mellom segmentene, viser økt aktivitet i særlig havbruksnæringen også gjennom høyere etterspørsel etter varer og tjenester fra leverandørbedriftene. Samtidig har perioden vært preget av betydelig prisvekst og økte kostnader knyttet til blant annet arbeidskraft, energi og innkjøpte varer og tjenester. Utviklingen i lønnsomhet reflekterer derfor trolig både høyere aktivitet og et generelt høyere kostnadsnivå enn i 2020.

Grunnlag for tallene

De økonomiske nøkkeltallene er hentet fra Proff Forvalt. Bare virksomhetene som har levert regnskap og hatt omsetning over 5 millioner kroner i 2025, er med i grunnlaget. Virksomhetenes NACE-bransje (SN2025) er benyttet for å fordele dem på ulike kategorier, hvor det også er gjort en skjønnsmessig fordeling. Underavdelingers omsetning og resultat er beregnet som andel av ansatte i konsern. Antall ansatte er basert på Aa-registeret for september.

Prosessindustrien – en viktig næring i nord

Nord-Norge har flere av landets viktigste prosessbedrifter, bygget på tilgang til fornybar kraft og strategiske naturressurser. I dag er næringen sentral for både eksport, sysselsetting og europeisk forsyningssikkerhet, men står samtidig overfor nye utfordringer knyttet til energi, geopolitikk og investeringer.

Prosessindustrien er relevant

Regjeringen har foreslått tiltak og rammevilkår for å sikre vekst i norsk industri, for å øke verdiskaping samt tilrettelegge for lønnsomme private investeringer og konkurransedyktig industri. Målet er å tilrettelegge for tilgang til bærekraftig og rimelig kraft, tilgang til arbeidskapasitet med hensiktsmessig kompetanse, bruk og utnyttelse av innovativ teknologi, markedstilgang.

En kartlegging av landets prosessindustri viser at næringen har store markedsandeler i Europa, men også et betydelig utviklingspotensial. Norske prosessbedrifter anses som viktige og kritiske leverandører av råmaterialer i Europa. I Nord-Norge er det i all hovedsak syv sentrale aktører.

Selskapsnavn	Hovedproduksjon	Plassering i nord	Ansatte i Nord-Norge
7 Steel Nordic Group AS	Armeringsprodukter	Mo i Rana	377
Alcoa Norway AS	Aluminium	Mosjøen	804
Elkem ASA	Silisium og ferrosilisium	Mo i Rana og Straumen	483
Ferroglobe Mangan Norge AS	Siliko- og ferromangan	Mo i Rana	94
Finnfjord AS	Ferrosilisium	Finnsnes	184
Heidelberg Materials Norway AS	Sement	Kjøpsvik	110
Yara Norge AS	Mineralgjødsel	Glomfjord	225

Kilde: Proff Forvalt, bearbeidet av KPB

Nordnorsk prosessindustri inngår i internasjonale konsern

Litt under halvparten av ansatte som jobber i prosessindustrien, jobber for et selskap med utenlandsk hovedkvarter. Eierskapet i bransjen fordeler seg mellom selskapene som er norskeid, og de som eies av både norske og utenlandske aktører. Selskapene er ofte enten 100 prosent eid av én aktør eller inngår i et konsern hvor konsernspissen er på børs. Relevante selskaper med én aksjonær er Finnfjord med norsk eierskap og 7 Steel Nordic Group, som eies av Sev.en Global Investments i Tsjekkia.

Selskapene som er på børs, er Elkem, Alcoa Norway, Ferroglobe Mangan Norway, Yara Norge og Heidelberg Materials Norway. Alle disse representer konserner som har aktiviteter på flere kontinenter, og har ofte sammensatte verdikjeder. Elkem hadde tidligere en kinesisk investor som eide store deler av virksomheten. I dag kontroller norsk eierskap minst 39 prosent av Elkem og har størst andel.

Alcoas konsernspiss sitter i USA og har amerikansk aksjemajoritet, mens Ferroglobe Mangan Norge AS eies av et spansk konsern (Ferroglobe Spain Metals Sau), som igjen eies av investorer fra Amerika og Europa. Yara kontrolleres av norske eiere, mens Heidelbergs største investorer er fra Tyskland og Nord-Amerika. Bildet som tegner seg, er at det er flere utenlandske aktører styrer flere nordnorske prosessbedrifter.

Fra industrireising til dagens vekstutfordringer

Mange av de samme faktorene som påvirker prosessindustriens utvikling i dag, bidro også til etableringen av næringen i Nord-Norge. I 1950-årene var arbeidsledigheten høy og fraflyttingen økende. Gjennom et eget utbyggingsprogram for Nord-Norge la staten til rette for industriutvikling med investeringer i infrastruktur, kraftforsyning og finansieringsordninger, mens private aktører stod for investeringene.

Dette bidro til etableringen av flere store prosessbedrifter, blant annet aluminiumsverket i Mosjøen og jernverket i Mo i Rana. Tilgang til kraft, arbeidskraft, industriområder og gode havneforhold var sentrale lokaliseringsfaktorer. Mange av disse forholdene er fortsatt viktige for næringens konkurranseevne og videre utvikling, beskrevet i en analyse fra 2026.

Kraft og energikostnader er en viktig faktor for etablering og utvikling. Prosessbedrifter driver med kraftkrevende produksjon, og strøm er en av de største kostnadspostene. For å sette det i perspektiv brukte Alcoa Mosjøen alene ca. 3,1 TWh strøm i 2025, noe som tilsvarer strømforbruket til 215.000 husstander. Tilgangen til fornybar kraft er en viktig årsak til at det eksisterer prosessindustri i nord.

Handelspolitiske rammevilkår påvirker tilgang til markeder og konkurransefordeler. Selskaper i prosessindustrien har ofte en høy andel eksport og handler ofte basert på prising i et internasjonalt marked. Endringer i verden og geopolitikk påvirker også faktorer for økt vekst, her påvirker særlig kraftpriser og råvarepriser lønnsomhet og utvikling, men stabilitet i markedet er også viktig for at større virksomheter skal satse.

For å etablere, men også utvikle prosessbedrifter kreves det investeringer, ofte betydelige. I forbindelse med økt etterspørsel etter lavkarbon metall, skal Alcoa investere 65 millioner dollar i Mosjøen. Teknologiutvikling er særlig relevant for å opprettholde konkurransekraft, men også optimalisering og effektivisering av driften. Et typisk eksempel på prosjekter som reduserer kraftbehovet er Elkems investering i nytt energigjenvinningsanlegg i 2021, som har en prislapp på ca. 1 milliard kroner.

Slik er analysen gjort

For å få et bilde av prosessindustrien i nord er det hentet ut årsregnskaper og innhold fra Proff Forvalt ved å se mot relevante NACE-koder. Det er valgt å ekskludere selskaper med mindre enn 50 millioner kroner omsetning i 2024. Flere av selskapene inngår i større konsern. For å få et bilde av størrelse og omsetning er underavdelinger inkludert i utvalget for å fordele antall ansatte og omsetning mellom regioner.

Når halvparten er tatt opp: Hva nå for petroleumsaktiviteten i nord?

Petroleumsaktiviteten i Nord-Norge er inne i en ny fase der mye av ressursgrunnlaget i eksisterende felt allerede er produsert. Over halvparten av de samlede petroleumsressursene i eksisterende felt på nordnorsk sokkel er utvunnet.

Utviklingen i landsdelen vært særlig tydelig de siste tiårene. Regionen har gått fra å være en marginal petroleumsprodusent til å nå stå for 12,1 prosent av den nasjonale produksjonen, drevet frem av utbygging av nye felt og kapasitetsutvidelser på eksisterende installasjoner. Denne veksten har bidratt til betydelige eksportinntekter og har gitt grunnlag for oppbygging av en leverandørindustri i landsdelen.

PRODUSERT MENGDE OG GJENVÆRENDE RESSURSER PÅ NORDNORSK SOKKEL, 2025 (MILLIONER STANDARD KUBIKKMETER OLJEEKVIVALENTER)

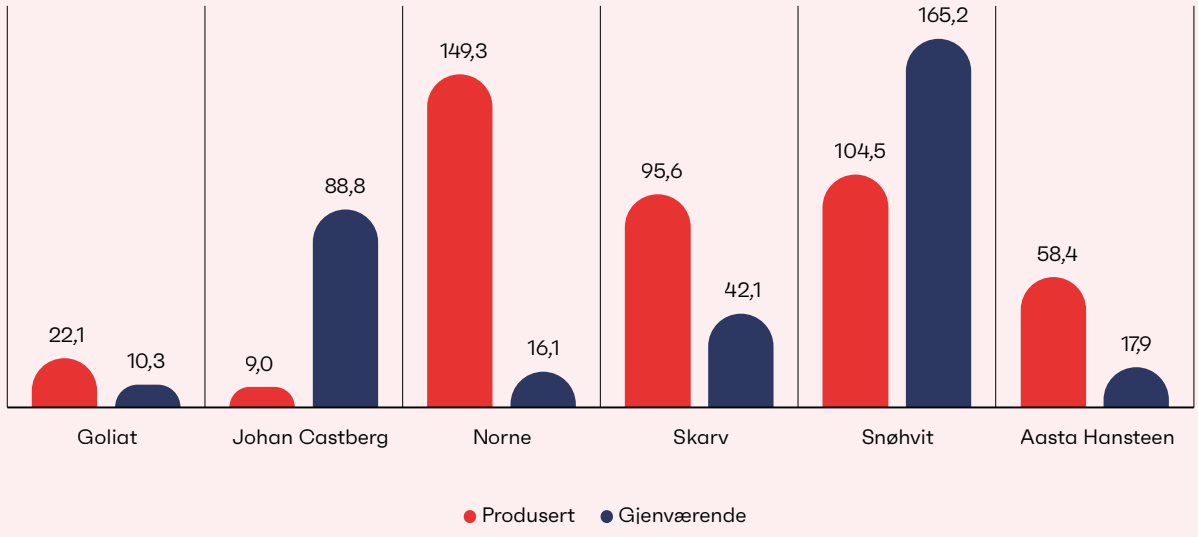

Kilde: Sokkeldirektoratet

Totalt har det blitt produsert rundt 440 millioner standard kubikkmeter oljeekvivalenter (Sm3 o.e.) siden petroleumsaktiviteten startet i nord. Gjenværende ressurser i eksisterende felt er beregnet til 340 millioner Sm3 o.e. Sistnevnte øker gjennom nye funn som knyttes til eksisterende installasjoner.

En sentral forklaring på at aktiviteten er opprettholdt, til tross for at mange felt er godt inne i produksjonsfasen, er utviklingen av løsninger som forlenger levetiden til installasjonene. Ny teknologi, økt kunnskap om reservoarene og ikke minst tilknytning av mindre funn i nærområdene, såkalte satellitter, har gjort det mulig å utnytte infrastrukturen langt mer effektivt enn tidligere antatt. Flere felt produserer i dag betydelig lenger enn opprinnelig planlagt.

Den første installasjonen som ble satt i drift i Nord-Norge, var Norne-skipet utenfor Helgeland i 1997. Det opprinnelige estimatet var at installasjonen skulle produsere i 15–20 år. Gjennom flere satellittutbygginger (Urd, Skuld, Alve, Marulk og Verdande) er det nye estimatet at driften kan passere 2030.

Skarv-skipet har også forlenget levetiden gjennom en rekke satellittutbygginger. De første feltene som ble tilknyttet, var Ærfugl og Gråsel. Mot slutten av 2026 er det ventet at ytterligere tre felt tilknyttet Skarv skal starte opp produksjon (Alve Nord, Idun Nord og Ørn).

Denne utviklingen innebærer at små og mellomstore funn får økt betydning i modne områder. På norsk sokkel bygges de fleste nye funn nettopp ut som tilknytninger til eksisterende felt, noe som gjør dem lønnsomme selv om volumene isolert sett er begrensede.

PETROLEUMSRESSURSER PÅ NORDNORSK SOKKEL
(MILLIONER STANDARD KUBIKKMETER OJEEKVIVALENTER)

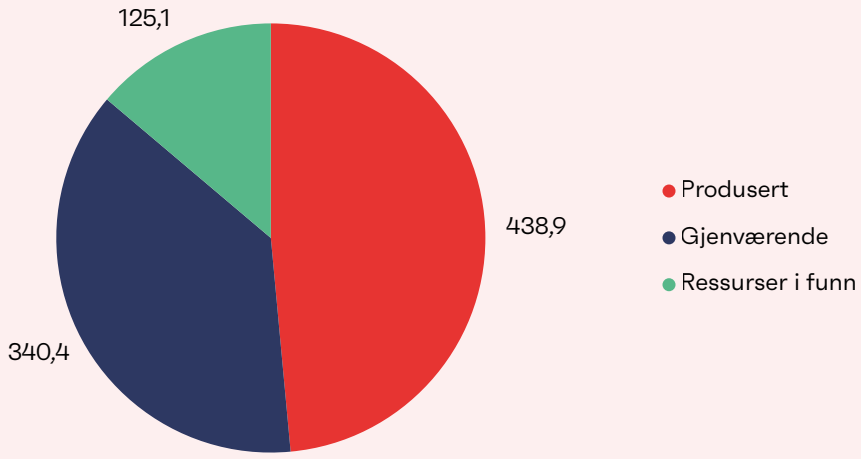

Kilde: Sokkeldirektoratet

For å sikre jevn aktivitet og utnyttelse av eksisterende infrastruktur er det nødvendig med en kontinuerlig tilførsel av nye, drivverdige petroleumsforekomster. Operatørselskapene gjør stadig nye funn, og 125 millioner Sm3 o.e. utenfor kysten av Nord-Norge har status hos Sokkeldirektoratet som produksjon i avklaringsfase, eller produksjon sannsynlig, men ikke avklart.

Det største funnet er Wisting, med 75 millioner Sm3 o.e. Dette ligger så langt unna eksisterende felt og infrastruktur at dersom det blir realisert, vil det bli den neste store utbyggingen på sokkelen. Dagens infrastruktur for gasseksport fra Barentshavet er imidlertid begrenset. I dag er det Snøhvit-feltet som er knyttet til prosessanlegget på Melkøya, og skal ytterligere ressurser hentes ut, må det bygges ny infrastruktur for eksport. Det planlegges for investeringer i nytt gassrør fra Goliat-feltet som kobles på infrastrukturen mellom Snøhvit og Hammerfest LNG. Dette kan forlenge levetiden til Goliat-feltet med 10 år.

PETROLEUMSRESSURSER UNDER AVKLARING
(MILLIONER STANDARD BUBIKKMETER OLJEEKVIVALENTER)

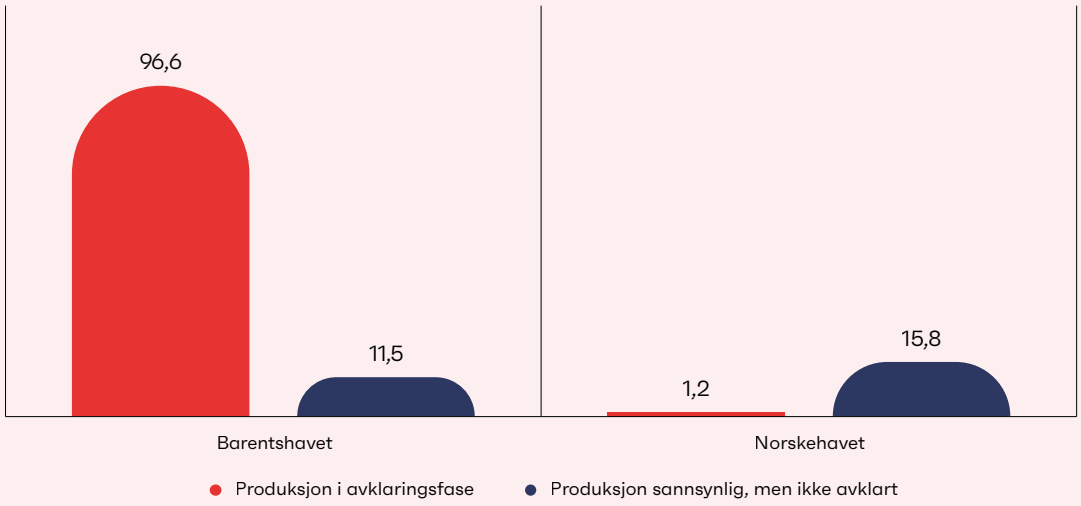

Kilde: Sokkeldirektoratet

Om lag halvparten av de totale gjenværende ressursene på norsk sokkel er ennå ikke påvist. De uoppdagede ressursene fordeler seg med 16 prosent i Nordsjøen, 21 prosent i Norskehavet og 63 prosent i Barentshavet. Dette viser at landsdelen vil spille en viktigere rolle for norsk petroleumsaktivitet i årene som kommer.

Fremskrivinger for norsk sokkel viser også at produksjonen på lengre sikt vil falle dersom det ikke gjøres nye investeringer i leting og feltutbygging. Selv om produksjonen forventes å holde seg relativt høy de nærmeste årene, er det bred enighet om at aktivitetsnivået på lengre sikt vil være avhengig av både funnfrekvens og investeringsvilje.

LETEBORINGER UTENFOR NORD-NORGE

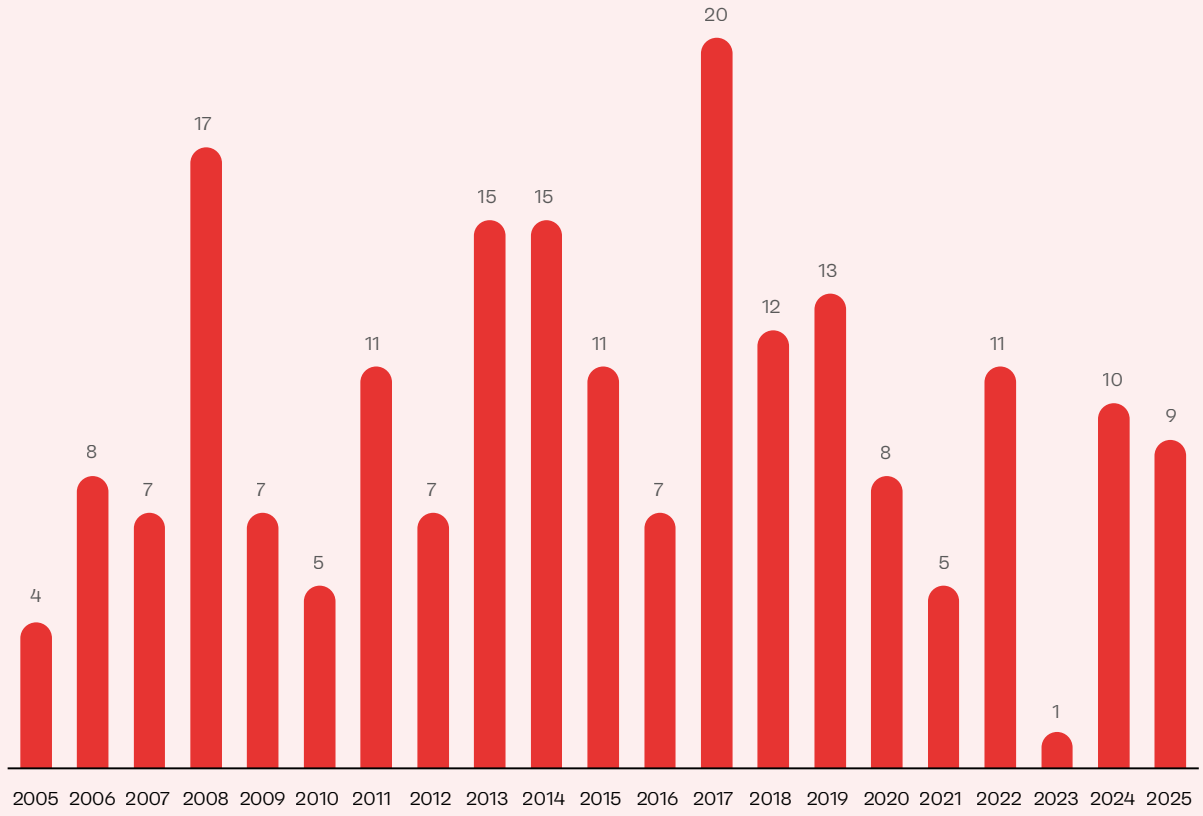

Kilde: Sokkeldirektoratet

I 2025 ble det startet boring av 9 letebrønner i Nord-Norge, én mindre enn året før. I 2023 ble det bare boret én letebrønn, mens 2017 var toppåret med hele 20 letebrønner. En letebrønn er en brønn som bores for å påvise mulig forekomst av petroleum eller for å skaffe informasjon for å avgrense en påvist forekomst.

Uten tilstrekkelig leteaktivitet risikerer man at produksjonen faller raskere, og at infrastrukturen som er bygget opp gradvis, mister en viktig del av sitt økonomiske grunnlag. Dette gjør leting til en nøkkelfaktor for både verdiskaping og sysselsetting i landsdelen i årene som kommer.

Hvorfor er det press i leiemarkedet i Nord-Norge?

Leiemarkedet har blitt en stadig viktigere del av boligmarkedet. De fleste bor fortsatt i eid bolig, men andelen boligeiere har falt de siste årene. Høyere boligpriser, økte renter og svak bolig-bygging gjør det vanskeligere å kjøpe egen bolig. Flere er derfor avhengig av et velfungerende leiemarked.

Et strammere leiemarked merkes både i byene og i distriktene i landsdelen, så hva ligger bak presset i det nordnorske leiemarkedet?

Hvor mange leier?

Nasjonale tall fra SSB viser at rundt 713.000 husholdninger bodde i en leid bolig ved inngangen til 2025, noe som utgjorde 27,3 prosent av alle husholdninger i landet.

Tilsvarende tall for Nord-Norge var om lag 67.000 husholdninger, 28,5 prosent av landsdelens husholdninger. Dette utgjorde om lag 106.000 personer, tilsvarende 20 prosent av den nordnorske befolkningen. Sammenligner man med 5 år tidligere, var det en økning på nesten 3.600 personer, noe som var litt høyere enn folketilveksten i perioden.

DE 15 KOMMUNENE I NORD-NORGE MED HØYEST ANDEL HUSHOLDNINGER SOM LEIER BOLIG (2025)

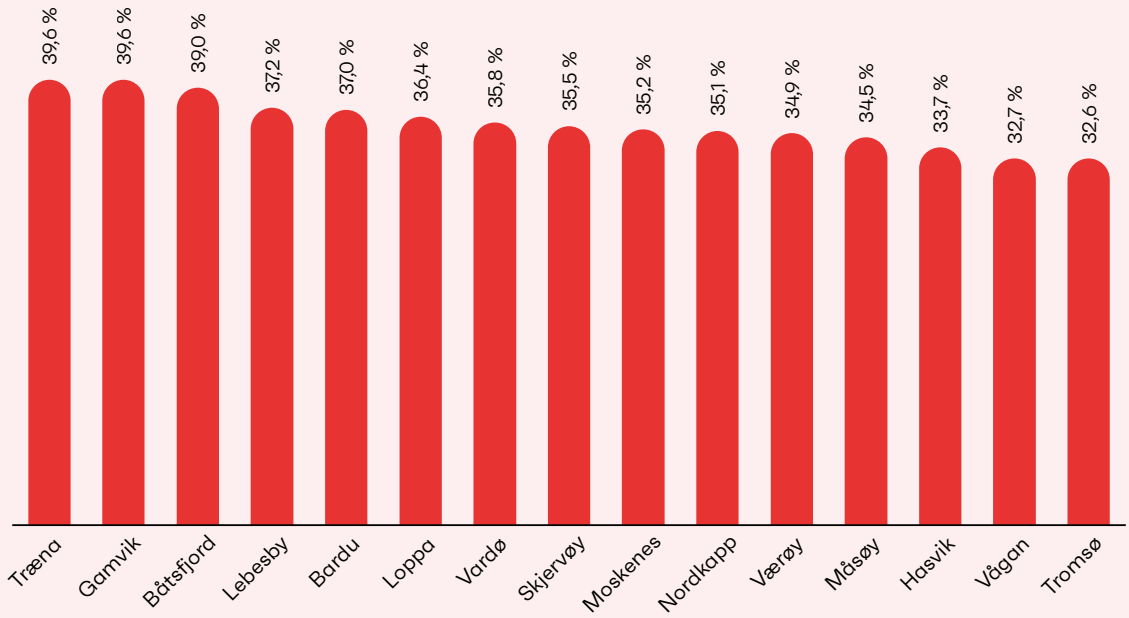

Kilde: SSB

Rammer bredere enn leietakerne

Økt press i boligmarkedet gjør det vanskeligere for folk å finne en bolig som passer behov, økonomi og livssituasjon, og kan bidra til større sosiale forskjeller. Tilgangen på leiebolig påvirker ikke bare enkeltpersoner, men også arbeidsmarkedet, fordi mangel på egnede leieboliger kan gjøre det vanskeligere å rekruttere arbeidskraft til både privat og offentlig sektor. Et presset leiemarked øker med andre ord både risikoen for sosial ulikhet og fortrengning, og begrenser tilgangen på kompetanse.

PROSENTANDEL SOM LEIER I NORD-NORGE ETTER ALDER

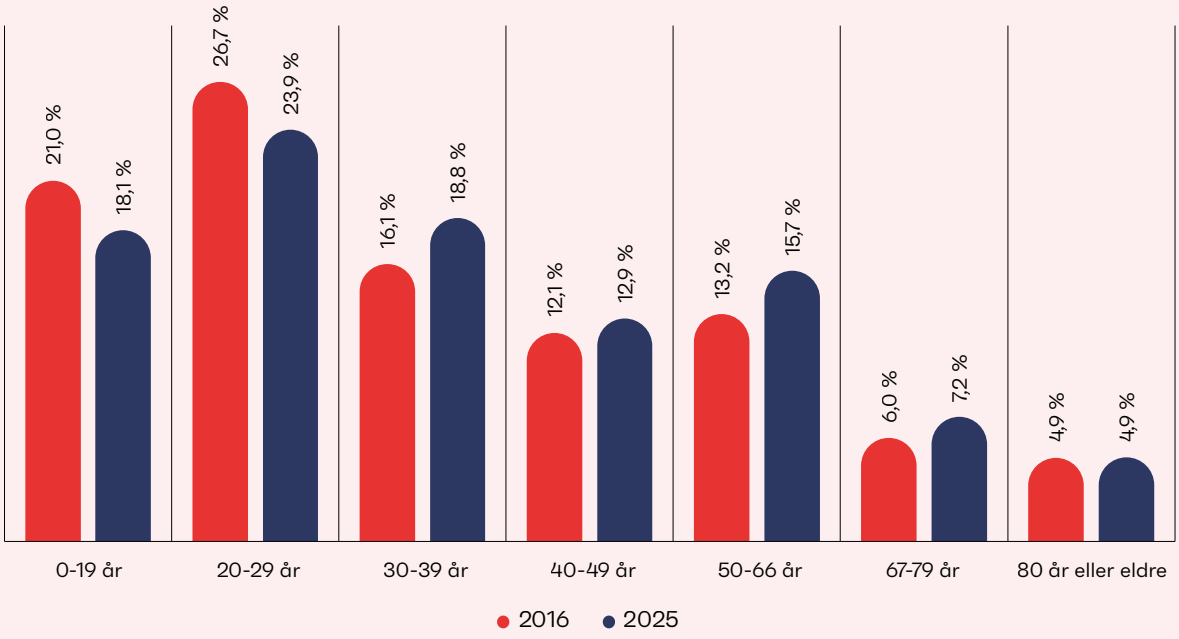

Kilde: SSB

Den største andelen av de som leier, er unge i alderen 20–29 år, hvor studenter og personer i tidlig yrkeskarriere utgjør en stor del. Under en fjerdedel av studentene leier gjennom en studentsamskipnad, og det er derfor viktig at det finnes et privat leiemarked som fungerer i studentbyene. Årets Studentindeks viser imidlertid at studentenes tilgang til det private leiemarkedet er svekket. Andelen private utleieboliger som en student har råd til, falt fra 57 til 54 prosent det siste året, og studiestøtten alene er ikke nok til å dekke kostnadene ved noen av boligene som inngår i analysen. For mange studenter har deltidsjobb dermed blitt en forutsetning for å kunne skaffe seg bolig.

Leie er en sentral del av boligmarkedet og ikke bare en midlertidig løsning. Når leiemarkedet fungerer godt, bidrar det til mobilitet, fleksibilitet og et mer balansert boligmarked. Når det fungerer dårlig, rammes særlig personer i sårbare situasjoner, men også de som ellers kunne klart seg uten offentlig bistand. De siste årene har leieprisene også økt og gjort det mer krevende for de som har behov for å leie bolig.

Etterspørselen øker raskere enn tilbudet

Leiemarkedet har blitt strammere. Pris- og rentevekst gjør at stadig flere ikke har mulighet til å kjøpe bolig og derfor må leie. Samtidig har tilbudet av leieboliger ikke økt i takt med etterspørselen.

Lavere lønnsomhet ved langtidsutleie gjennom økte kostnader og strengere skatteregler for utleiere, samt mer korttidsutleie enkelte steder, har redusert tilbudet. I tillegg har lavere boligbygging, sentralisering, flere små husholdninger og flere aleneboende økt presset. Nord-Norge skiller seg også ut med hensyn til å ha bosatt

en høy andel ukrainske flyktninger i forhold til folketallet i kommunene, noe som har bidratt til presset i leiemarkedet, særlig i små kommuner.

Summen er et marked der flere konkurrerer om en leiebolig. I de største kommunene kan dette dels forklares med tilstedeværelsen av utdanningsinstitusjoner, sykehus, Forsvaret og et bredt næringsliv. Reiselivsregioner med høy aktivitet vil merke dette særlig godt.

I distriktene handler utfordringen i større grad om få private utleiere, lite nybygging, mindre variasjon i type boliger, mange eldre boliger med lav standard eller «feil» beliggenhet. Andre boliger, som kunne vært solgt eller brukt som utleieboliger, trenger heller ikke være tilgjengelige i markedet, for eksempel ved at de brukes som fritidsboliger.

Situasjonen nå er at det er mangel på egnede leieboliger i mange kommuner, noe som i seg selv bidrar til høyere leiepriser.

Privatpersoner eier over halvparten av utleieboligene

De som leier ut, kan kategoriseres etter om de er privatpersoner, studentsamskipnad, borettslag eller private, kommunale og statlige foretak. Statlig eid bolig omfatter boliger eid av fylkeskommunene, Forsvaret og helseforetak. Privatpersoner er den klart største utleiergruppen i Nord-Norge, men andelen er noe lavere enn på landsbasis.

Privatpersoner leier typisk ut sekundærbolig eller deler av egen bolig (sokkelleilighet), men det finnes ikke eksakte tall for hvor mange sokkelleiligheter som leies ut. I en rapport fra 2025 ble det anslått at rundt 27 prosent av utleieboligene i Norge ikke er registrert som egne boenheter, og dette gjaldt særlig sokkelleiligheter. Mangelfull registrering har for eksempel betydning for kommunenes dimensjonering av tjenester og beredskap. Husbanken jobber med å få bedre innsikt, også for å få bedre forståelse av boligmarkedet.

ANDEL LEIETAKERE I NORD-NORGE FORDELT PÅ UTLEIERKATEGORI (2024)

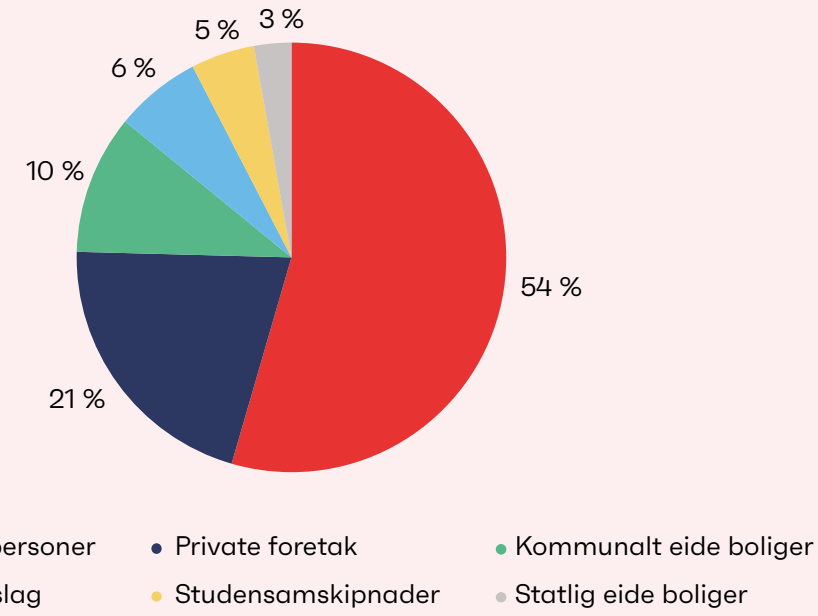

Kilde: Microdata.no

Et og samme leiemarked skal dekke svært ulike behov. Når markedet blir strammere, øker risikoen for at folk må akseptere boliger som er for dyre, for små, i dårlig stand eller ligger feil i forhold til arbeid, skole og tjenester.

Det har blitt vanskeligere å finne en egnet bolig ut fra den enkeltes behov. Det er flere årsaker til dette, blant annet at utleieboligen blir omdisponert til utleiers egen bruk, selges eller skal brukes til korttidsutleie. En annen årsak kan være at leietakeren har fått dårligere råd. Dette kan føre til at leietakere ikke kan bo der de ønsker, eller at boligen ikke har den standarden de trenger.

Sentralisering skaper mer press i sentrumsnære områder, men høye byggekostnader, til dels lange kommunale saksbehandlingsprosesser og rekkefølgekrav til utbyggere drar prisene opp, og boligbyggingen har avtatt kraftig de siste årene. Dette bidrar også til å begrense muligheten til å bo sentralt og kan føre til økt fortrengning. Det vil si at folk må finne boliger de har råd til andre steder enn der de helst vil bo, og også bo i mindre egnede boliger ut fra behovet.

Det offentlige må i større grad bistå med å skaffe bolig

Kommunene og Husbanken spiller en viktig rolle når det private leiemarkedet ikke klarer å dekke behovet. Det er stadig flere som må søke bistand fra kommunen for å få seg bolig, men mange kommuner har problemer med både å fremskaffe nye boliger og vedlikeholde den boligmassen de allerede disponerer. Høye byggekostnader og svak kommuneøkonomi begrenser handlingsrommet.

I tillegg er ikke de kommunale boligene alltid tilpasset dagens behov når det gjelder størrelse, standard, beliggenhet eller tilgjengelighet. Undersøkelser fra 2023 viser at så mange som 60 prosent av kommunene i Norge har utfordringer med å vedlikeholde kommunale boliger som følge av prisvekst og svak kommuneøkonomi. Søknader om kommunal bolig har økt, samtidig som færre får innvilget søknadene på grunn av innstramminger.

Konsekvensen er at personer i sårbare situasjoner, som unge med svak økonomi, barnefamilier med lave inntekter og personer som har utfordringer med rus eller psykisk helse, ofte har svært begrenset tilgang til egnede boliger. Disse risikerer å måtte bruke midlertidige botilbud.

Det finnes ikke fullstendig statistikk som viser etterspørsel etter leiebolig og hvor stor dekningsgraden er, men både kommuner og Husbanken har vekst i søknader fra personer som trenger bistand. Kommunene kan for eksempel tildele boliger, startlån og bostøtte, de to siste finansiert av Husbanken.

Antall søknader om kommunal bolig økte 13 prosent mellom 2022 og 2025, samtidig som færre fikk innvilget søknaden.

SØKNADER OG AVSLAG (MED ANDEL) OM BOLIG SOM KOMMUNENE I NORD-NORGE DISPONERER

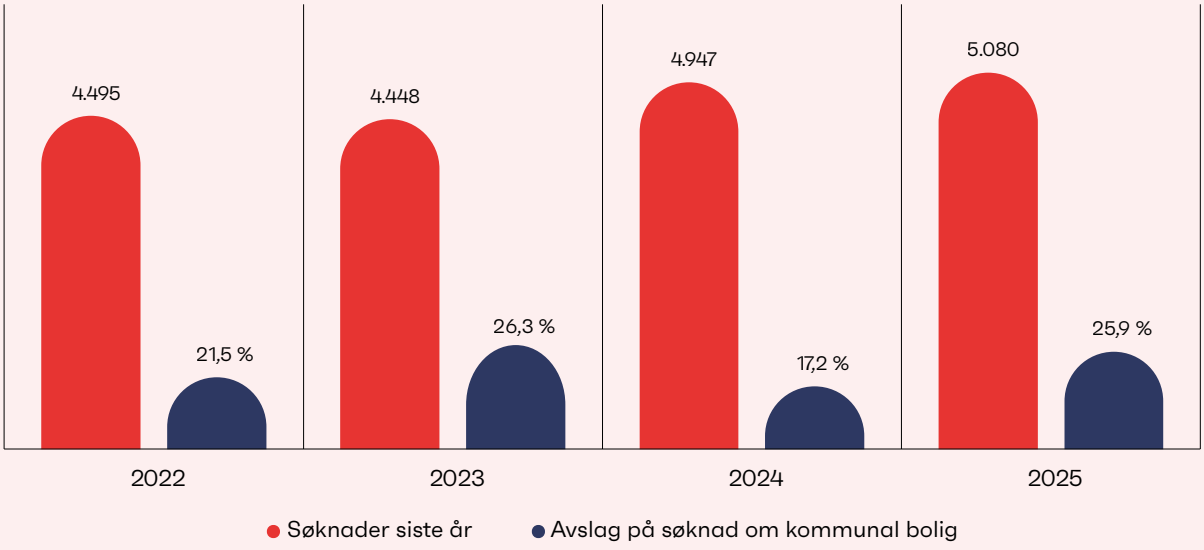

Kilde: SSB

Hvem kan få tildelt bolig fra kommunen?

De som har behov for bolig og ikke klarer å skaffe seg det selv, kan søke om tildeling av boliger gjennom kommunen. Kriterier for tildeling omfatter dårlig økonomi, nedsatt funksjonsevne og helsemessige eller sosiale problemer. I tillegg har kommunene et ansvar for å bosette flyktninger.

Kommunene kan tildele ulike boliger ut fra behovet, inkludert boliger hvor leietakeren i stor grad klarer seg selv, og tilrettelagte boliger for personer som har utfordringer med rus og/eller psykisk helse. I mange kommuner inngås det også avtaler med private utleiere som kommunen kan tilvise til.

For både startlån og bostøtte var det en liten nedgang i antall søknader fra 2024 til 2025, som i hovedsak skyldtes at den midlertidige reduserte egenandelen ble avsluttet i august 2024.

I tillegg har Husbanken virkemidler som kan brukes til å heve boligkvalitet, lån og tilskudd for både bygging av nye og tilpasning av eksisterende boliger. Virkemidlene til Husbanken retter seg både mot privatpersoner og kommuner.

Mange kommuner i Nord-Norge er store boligbesittere, både gjennom eierskap og leid av private som kommunen disponerer. Eierskapet organiseres ofte gjennom et kommunalt foretak (KF) eller en stiftelse.

Kommunene i nord er også blant de med størst andel kommunalt disponerte boliger per 1.000 innbyggere, særlig i Finnmark og Nordland. Dette kan på en måte være fordelaktig gjennom at kommunen evner å tilby boliger til de som har behov for det, så lenge de er tilpasset og vedlikeholdt. Utfordringen er at i mange kommuner, store som små, er eksisterende boligmasse utslitt, feilplassert eller ikke tilpasset dagens behov, og svak kommuneøkonomi begrenser mulighetene for å gjøre nødvendige tiltak.

ANTALL KOMMUNALT DISPONERTE BOLIGER PER 1.000 INNBYGGER, DE 20 KOMMUNENE MED HØYEST ANDEL I NORGE (2025)

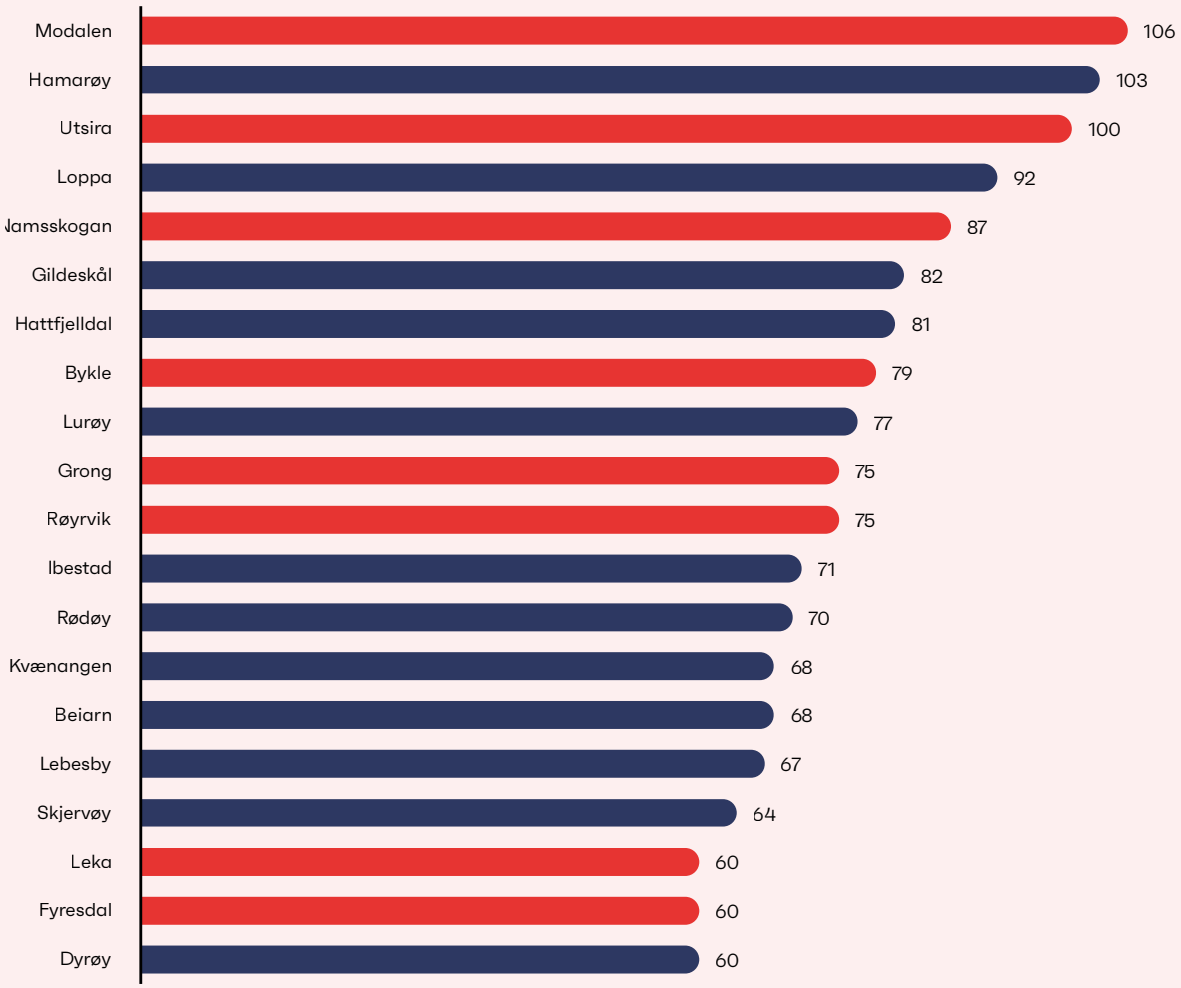

Kilde: SSB

Om kommunale boliger står ubenyttet eller legges ut for salg, påvirker det tilgangen til de som har behov for kommunal bolig, og boligmarkedet i seg selv.

Ser man på hvor det er høyest andel kommunale boliger som utgjør leiemarkedet, er det et trekk at alle de 15 kommunene er de minst sentrale kommunene. Denne typen kommuner har et begrenset boligmarked, og få andre alternativer for å leie enn hos kommunen. For noen kommuner er andelen lavinntektshusholdninger blant de høyeste i landsdelen. Det er likevel ikke en klar sammenheng med dette eller andre variabler, som lavt utdanningsnivå, høy andel eldre eller stor grad av trangboddhet, og dermed i liten grad mulig å kategorisere dem.

DE 15 KOMMUNENE I NORD-NORGE MED HØYEST LEIEANDEL FOR KOMMUNALE BOLIGER (2025)

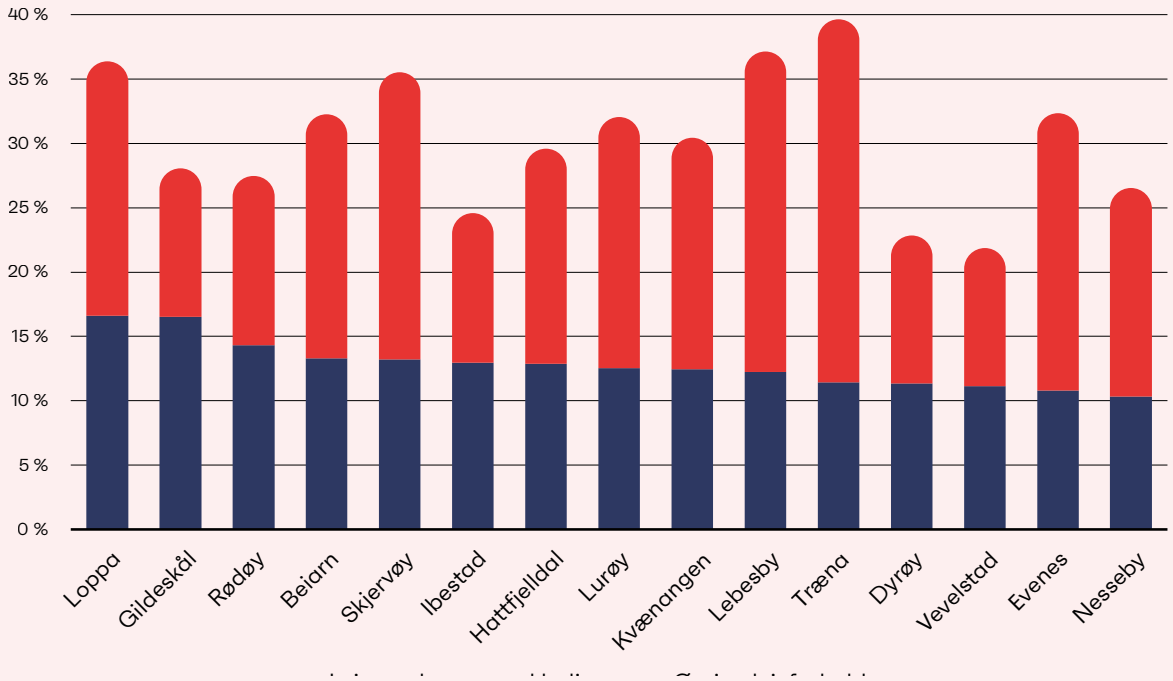

Kilde: SSB

I disse kommunene kan det private leiemarkedet også være svært begrenset. Vanskeligstilte og flyktninger har rett til bolig, mens eldre og personer som kommer tilflyttende på grunn av jobb, må lete i det ordinære leiemarkedet. For eldre kan ønsket om flytting handle om å skifte ut en enebolig med noe som er mer tilpasset og krever mindre vedlikehold, gjerne litt mer sentralt enn de bor i dag. Det er med andre ord færre reelle valgmuligheter i distriktene enn i mer sentrale deler av Nord-Norge til å finne egnet leiebolig. Det handler ikke bare om antall boliger, men om kvalitet, beliggenhet og om boligene passer behovene til dem som skal bo der.

Behovet for omsorgsboliger i kommunene er stort og vil øke fremover i takt med at det blir flere eldre. Samtidig kan en slutt på krigen i Ukraina bety at flere boliger som i dag huser flyktninger, vil bli tilgjengelige i markedet. En annen endring som kan påvirke markedet, er om det blir mindre attraktivt med kortidsutleie på grunn av nye reguleringer eller lavere etterspørsel, og dermed at flere enheter tilbys med langtidsleie. Slik situasjonen er nå, er det uansett de mest utsatte gruppene som merker de største konsekvensene, og kommunene kan i større grad enn før bare tilby midlertidige botilbud.

Førstehjemindeksen viser at det i perioden 2010–2025 ble færre som har råd til å kjøpe seg sin første bolig i landsdelens tre største kommuner, Tromsø, Bodø og Alta. Samtidig viser indeksen at kjøpekraften har bedret seg eller er nær uendret i kommuner som Fauske, Narvik og Vefsn. Indeksen er en indikator på hvilke kommuner som har størst press i boligmarkedet, hvor en konsekvens er at flere må leie bolig.

At det er størst press i boligmarkedet i noen av de mest befolkningsrike kommunene i landsdelen, er ingen overraskelse i seg selv. Her har universitetene campuser og kan bidra til et visst press i leiemarkedet selv om studentsamskipnadene til dels har god dekning. I tillegg har pendlere til sykehusene, Forsvaret og næringslivet behov for leieboliger.

Disse effektene er mindre i distriktskommunene i landsdelen, selv om det i en del er høyt innslag av sesongbasert arbeidskraft.

I noen kommuner har man forsøkt å løse dette gjennom å satse på mindre boligtyper enn hva som tradisjonelt har vært bygd, for eksempel i Lurøy kommune med tanke på å tilby flyktninger bolig. I tillegg har Kvarøy Fiskeoppdrett tatt initiativ til å bygge nye boliger til sine ansatte.

Hvem skal eie den nordnorske kraften?

Flere nordnorske kommuner vurderer nå å selge seg ned i kraft- og nettselskaper for å frigjøre kapital. Samtidig reiser det en større debatt om hvem som skal eie landsdelens viktigste energiressurser, og om kortsiktig økonomisk handlingsrom er verdt å bytte mot fremtidige inntekter og lokal kontroll.

Kommuner har forskjellige løsninger for å realisere aksjeverdier

I Nordland ønsker Bodø kommune å realisere aksjeverdi i Arva gjennom sin aksjepost i Bodø Energi. Bodø kommune eier 100 prosent av Bodø Energi, som igjen har en aksjepost i nettselskapet Arva. Saken har tatt flere vendinger, blant annet et ønske fra Troms Kraft om kjøp av 15 prosent av Bodø Energis aksjer i Arva, men kommunen vurderte også muligheten for et større salg. Kommunen budsjetterer i 2026 med en forutsetning om innfrielse av inntil 1 milliard kroner i salg av aksjer. Ved frigjørelse av kapital ønsker flere partier i Bodø å etablere et generasjonsfond. Fondet skal blant annet bidra med egenkapital til kjøp av arealer fra staten og bygging av sykehjem. Saken har blitt utsatt flere ganger.

Lenger nord har Andøy kommune godkjent og vedtatt et mulig salg av sine aksjeposter i Nordkraft og Teneo for å frigjøre kapital til nye reinvesteringer. I sistnevnte har KLP og Stiftelsen for Nord-Norge gått inn som nye eiere gjennom en emisjon.

Vågan og Vestvågøy kommune ser også mot et salg av deler av aksjene til Lofotkraft til KLP, mens Moskenes kommune ønsker å selge hele sin eierandel. Lofotkraft har foreslått å dele opp konsernet for å tilpasse etter vannfallsrettighetsloven slik at salget er i tråd med krav om 2/3 offentlig eierskap i selskaper som har vannkraftkonsesjon. Konkret vurderer man å skille ut selskapet med vannkraft ut til et eget søsterkonsern. Dette gjøres for å tilrettelegge for økt privat eierandel. Det vil si at konsernets kraftstasjoner som ligger i selskapet Lofotkraft Produksjon, skilles ut i et eget søsterkonsern for å ivareta kravet om offentlig eierskap. Resultat av dette er at eierskapet i vannkraften forblir uendret, mens resterende selskaper kan selges til ikke-offentlige eiere. Dette kan påvirke både kapitaltilgang, investeringsbeslutninger og den langsiktige strategiske retningen for konsernet.

Debatten om salg av kraftaksjer gjelder ikke bare i Nord-Norge – det pågår også diskusjoner om kraftaksjer på Sørlandet og i Ringerike.

Med kraftbransjen menes selskaper som i all hovedsak driver med forsyning av elektrisitet, gass, damp og kjøleluft, bygging av elektrisitet og telekommunikasjon samt enkelte selskaper hvor kabelbasert, satellittbasert og trådløs kommunikasjon inngår i større kraftkonsern.

Hva ønsker kommunene å bruke pengene på ved salg?

Et sentralt spørsmål i debatten om kraftsalg er hva kommunene faktisk ønsker å bruke pengene på. I noen tilfeller handler det om å redusere gjeld og styrke likviditeten. I andre tilfeller kan det være aktuelt å finansiere investeringer, dekke inn økonomiske underskudd eller skape større handlingsrom i en presset økonomisk situasjon.

Våre funn viser forskjellige strategier om bruk av kapital:

- behov for å betale ned gjeld ved salg av aksjer
- styrke likviditet og økonomisk handlingsrom
- etablering av finansielle fond med formål om avkastning
- finansiere nye prosjekter innenfor infrastruktur og utvikling
- omplassering av kapital til nye næringer og infrastruktur

Presset kommuneøkonomi åpner debatt om salg

Kraftsektoren har lenge vært preget av sterkt offentlig eierskap som kontrollerer store deler av produksjonen og infrastrukturen. For mange kommuner har dette gitt gode inntekter i tillegg til innflytelse og påvirkningskraft overfor næringen.

Flere nordnorske kommuner står i en krevende økonomisk situasjon med mindre økonomisk handlingsrom, og flere er plassert på ROBEK-listen. Det gjør spørsmålet om eierskap aktuelt: Skal kommunene holde fast ved kraftverdiene, bør verdier realiseres, og hvor mye inntekt og utbytte kan de få? Når kommuneøkonomier strammes til, blir kraftaksjer ikke bare et spørsmål om langsiktig eierskap, men også om likviditet, gjeld og økonomisk handlingsrom. Resultatet er at flere kommuner planlegger eller har vedtatt å styrke økonomien gjennom å selge aksjer fra kraftkonserner.

Flere nordnorske kommuner vurderer nå å selge seg ned i kraft- og nettselskaper for å frigjøre kapital.

Presset kommuneøkonomi åpner debatt om salg

Kraftsektoren har lenge vært preget av sterkt offentlig eierskap som kontrollerer store deler av produksjonen og infrastrukturen. For mange kommuner har dette gitt gode inntekter i tillegg til innflytelse og påvirkningskraft overfor næringen.

Flere nordnorske kommuner står i en krevende økonomisk situasjon med mindre økonomisk handlingsrom, og flere er plassert på ROBEK-listen. Det gjør spørsmålet om eierskap aktuelt: Skal kommunene holde fast ved kraftverdiene, bør verdier realiseres, og hvor mye inntekt og utbytte kan de få? Når kommuneøkonomier strammes til, blir kraftaksjer ikke bare et spørsmål om langsiktig eierskap, men også om likviditet, gjeld og økonomisk handlingsrom. Resultatet er at flere kommuner planlegger eller har vedtatt å styrke økonomien gjennom å selge aksjer fra kraft-konserner.

NETTO DRIFTSRESULTAT I PROSENT AV BRUTTO DRIFTSINNTEKTER

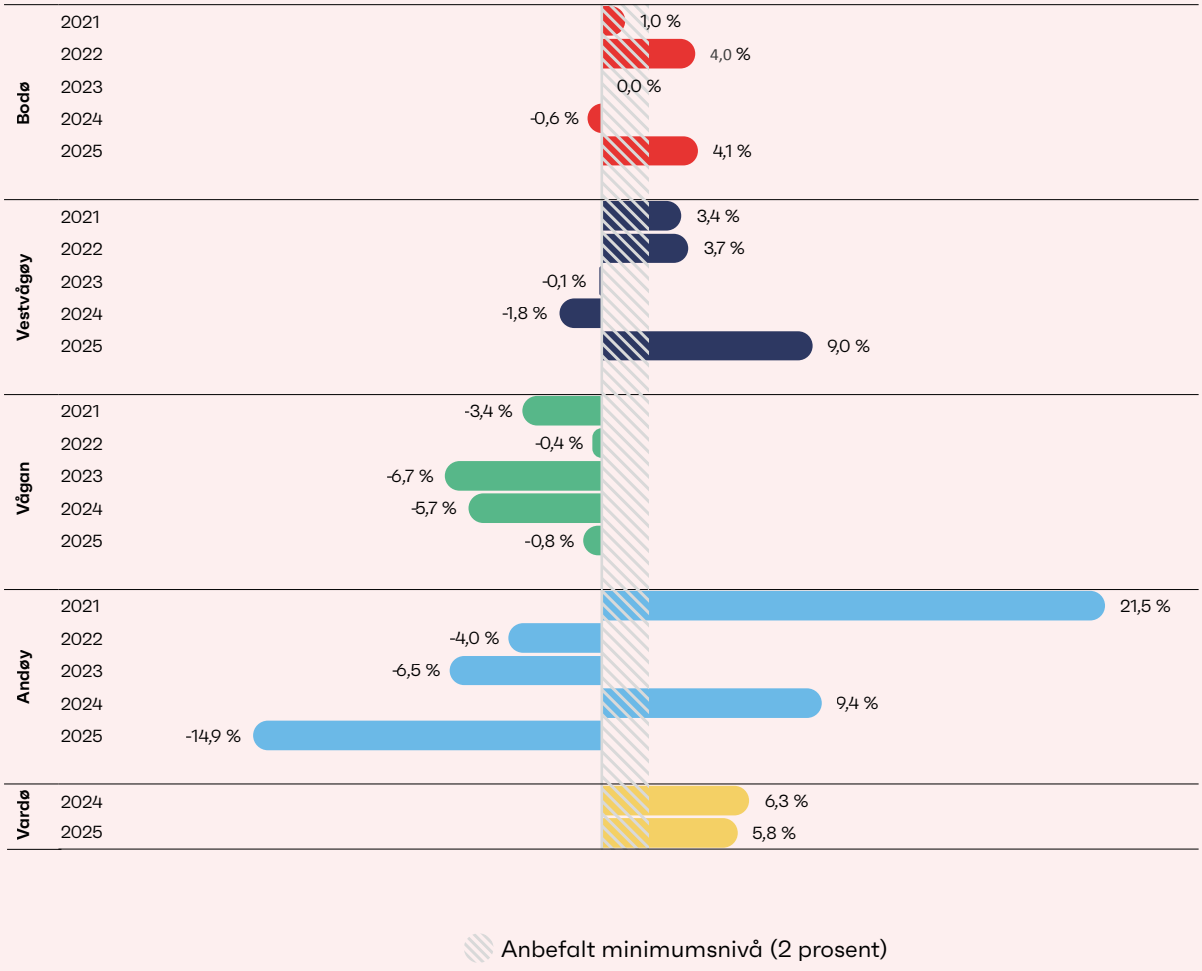

Kilder: SSB, bearbeidet av KPB

En trend viser at kommuner som ønsker eller vurderer å selge kraftaksjer, har hatt varierende driftsresultat de siste fem årene. For alle kommuner som er nevnt nedenfor, inngår utbytte under driftsresultat, det vil si at når kommuner budsjetterer, vurderes utbytter fra kraftselskaper.

Alle kommunene utenom Vardø har hatt et negativt driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter de fire siste årene. Netto driftsresultat er inkludert utbytte fra kraftaksjer.

Kommuner i Nord-Norge registrert i ROBEK (september 2026)

I Nord-Norge er det totalt 13 kommuner på ROBEK-listen: syv i Nordland, én i Troms og fire i Finnmark. Tabellen under viser hvilke kommuner som står på listen per mai 2026.

Nordland: Leirfjord, Saltdal, Bø, Meløy, Vågan, Andøy og Moskenes

Troms: Kåfjord og Tromsø

Finnmark: Sør-Varanger, Vadsø, Karasjok og Gamvik

Historisk har flere nordnorske kommuner stått på ROBEK-listen. Blant annet gikk Fauske og Tjeldsund ut av registeret tidlig i 2025, og i 2026 har Lødingen og Kautokeino gått ut.

Nordnorske kommuner og fylker får store inntekter fra kraft

En rapport fra 2024 presenter at kommuner i Nordland skiller seg ut i Nord-Norge med størst andel inntekt per innbygger fra kraft. Nordland har henholdsvis 3.385 kroner per innbygger, Troms og Finnmark ligger på cirka 1.500 kroner. På landsbasis er det bare Vestland, Agder og Rogaland som har høyere andel inntekt per innbygger enn Nordland (4.523, 4.458 og 3.819 kroner).

Kommuner får en rekke inntekter utover vanlige utbytter, skatter og avgifter – her skilles det i all hovedsak mellom inntekter ved eierskap og inntekter som vertskommune. I all hovedsak påvirkes inntekter i stor grad av kraftpriser. Det forventes det at kraftpriser i landsdelen også fremover vil være lavere enn andre regioner i landet, henholdsvis 62 øre per kWh i 2030. I fremtiden forventes det at denne prisforskjellen reduseres på grunn av nettforsterkninger. Disse vil redusere flaskehals-problematikken mellom sør og nord. En endring i prising vil også påvirke politikk og hvor mye inntekt kraftselskaper får, og dermed indirekte påvirkning for kommuner som eier aksjer i kraft og nettselskaper.

Hvordan får kommunene kraftinntekter?

Cirka halvparten av inntekter fra kraftbransjen på landsbasis kommer fra vertsinntekter og resterende fra eierskap. Kommuner som er eier og vertskap, får en rekke inntekter.

Ved eierskap:

- utbytte
- renter på ansvarlig lån

Som vertskommune:

- eiendomsskatt og særegne skatter på vann, vind og nett
- konsensavgift ved vannkraft
- konsesjonskraft i form av retten til å kjøpe kraft til redusert pris fra lokale kraftselskaper
- naturressursskatt, som betales til kommuner og fylkeskommuner ved vannkraft

Produksjonsavgift per produserte kWh.

Eksempel på fordeling av inntekter fra kraft

Rana kommune fikk henholdsvis 111 og 98 millioner kroner i kraftinntekter i 2023 og 2024. Disse inntektene kommer fra salg av konsesjonskraft, utbytte og eiendomsskatt. Vefsn kommune hadde i 2025 kraftinntekter fordelt slik, eksklusive naturressursskatt (tall i millioner kroner):

Eiendomsskatt	18,318
Produksjonsavgift vindkraft	29,900
Konsesjonskraft	2,400
Konsesjonsavgift	2,821
Utbytte	12,000
Sum kraftinntekter	**65,439**

Kommuner har fått mer i utbytte fra kraftselskaper

Utbytte fra kraftselskaper som er helt eller delvis eid av kommuner eller fylkeskommuner, har gått opp siden 2016, med en tydelig topp i 2023 før nivået falt igjen i 2024. Samlet fremstår utbyttene som stabile, men ikke uten svingninger.

UTVIKLING AV UTBYTTE TIL SELSKAPER EID AV KOMMUNER ELLER FYLKESKOMMUNER I NORD-NORGE, INDEKS HVOR 2016 = 100

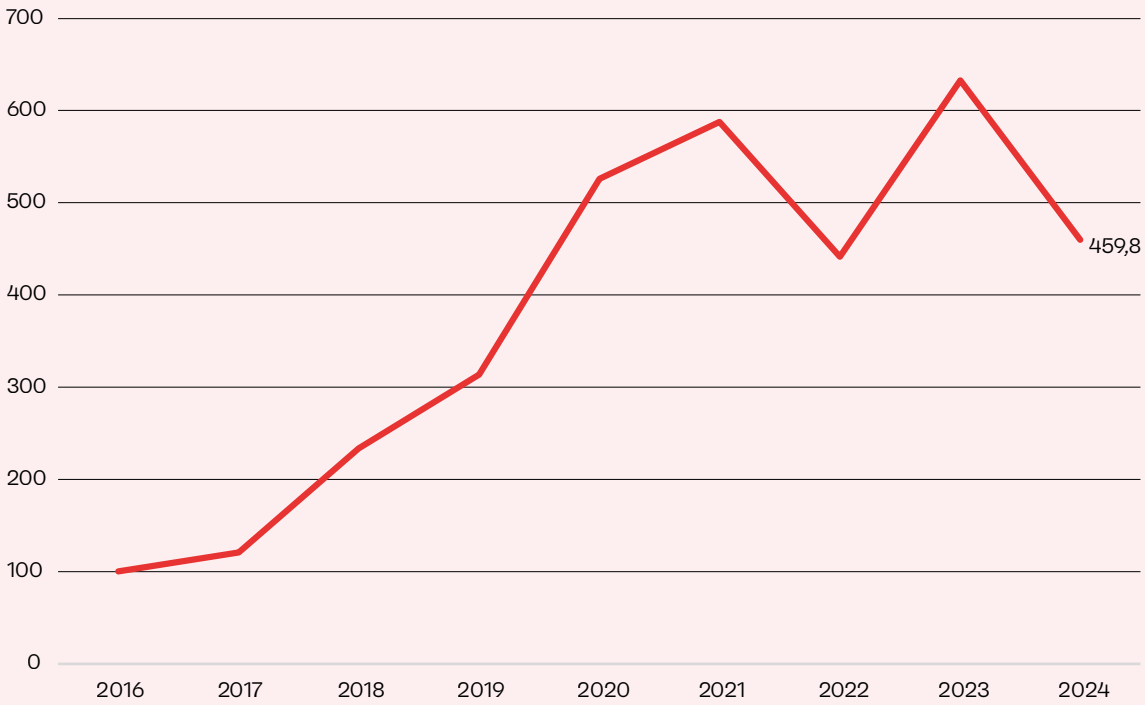

Kilde: Proff Forvalt og aksjonærregisteroppgaven, bearbeidet av KPB og inflasjonsjustert

Et annet aspekt er hvorvidt nordnorske kommuner med kraftaksjer budsjetter eller planlegger sine driftsbudsjetter. Inkluderes utbytte som en del av budsjetteringen?

I undersøkelse av kommuners vedtatte budsjetter kommer det frem at de fleste budsjetterer med forventet utbytte fra sine eierskap i aksjeselskaper. Derfor kan det stilles spørsmål om enkelte kommuner har stilt seg i en posisjon hvor de er avhengig av utbytte. Et eksempel er Tromsø kommune, som sier at de er avhengig av utbytte i 2026 for å finansiere ordinære driftsoppgaver på grunn av merforbruk i kommunekasse, men ønsker å redusere denne avhengigheten fremover.

PLANLAGTE UTBYTTER I UTVALGTE KOMMUNER (MILLIONER KRONER)

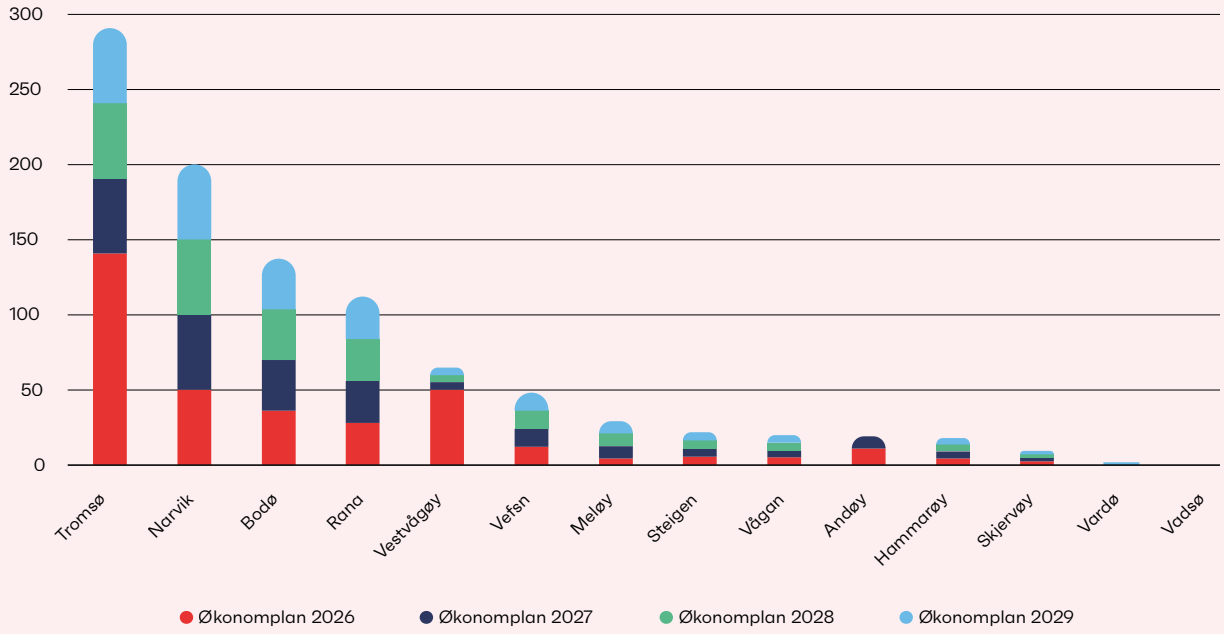

Kilde: Proff Forvalt og aksjonærregisteroppgaven, bearbeidet av KPB og inflasjonsjustert

Felles for alle kommunene ovenfor er at alle får utbytte fra kraftaksjer, og disse aksjene er de største utbyttepostene. Flere kommuner presiser et ønske om redusert avhengighet av utbytte, men det reflekteres ikke alltid i vedtatte budsjetter. På den andre siden budsjetteres det med ca. 40 prosent mindre i 2027 sammenlignet med i 2026, med en mindre nedgang i 2028 og lik budsjettering i 2029.

Offentlig eierskap står enda sterkt i regionen

Nordnorsk eierskap er i endring, hvor utenlandsk eierskap øker når eierskap flyttes ut av regionen, og i økende grad ut av landet, kan det påvirke hvordan kapital, arbeidsplasser og verdier fordeles i landsdelen. Samtidig kan eksterne eiere tilføre både ny kapital og spisskompetanse.

Ifølge NVE eier det offentlige 88 prosent av norsk vannkraft. I Nord-Norge har Nordland et offentlig eierskap på 79 prosent, Troms har 100 prosent, og i Finnmark er eierskapet fordelt mellom 71 prosent offentlig og 29 prosent gjennom samvirkemodell.

Selv om kommunene dominerer mye av eierskapet i nord, har staten også eierskap. Gjennom Statkraft kontrollerer staten en betydelig andel av norsk kraftproduksjon, anslagsvis 41 prosent.

Viktige valg må tas

Debatten om salg av kraftaksjer i Nord Norge handler ikke bare om eierskap, men om hvordan kommunene skal møte en vedvarende økonomisk omstilling. For kommuner med presset økonomi kan et nedsalg gi nødvendig likviditet, redusere gjeld og skape kortsiktig handlingsrom. Samtidig innebærer det å gi fra seg fremtidige inntekter og noe av den lokale kontrollen over en strategisk viktig sektor.

Selv med et eventuelt nedsalg vil nordnorske kommuner fortsatt eie majoriteten av kraftaksjene i fremtiden. Offentlig eierskap gir kommuner og fylkeskommuner direkte inntekter gjennom utbytte og skatter. Det gir også mulighet til å styre utviklingen i energisektoren i tråd med regionale behov, som forsyningssikkerhet, næringsutvikling og bosetting.

Valgene som nå tas, vil få betydning langt utover inneværende budsjettperiode. De påvirker hvordan verdier fra naturressurser fordeles over tid, og hvem som kontrollerer og påvirker kritisk infrastruktur. Om kommuner velger å selge deler av kraftverdiene, blir det avgjørende at den fristilte kapitalen brukes målrettet og langsiktig.

Slik er analysen gjort

Selskapene som er omfattet av analysen, er nordnorske kraftselskaper med eiendeler over 30 millioner kroner og/eller driftsinntekter over 30 millioner kroner i 2024 basert på utvalg fra Proff Forvalt. Utvalget er bygget på relevante NACE-koder og er samkoblet med datasett fra enhetsregisteret og aksjonærregisteret. For å avgrense hvilke selskaper som er innenfor kraftbransjen, dekker denne artikkelen selskaper med NACE-kode 35 – Forsyning av elektrisitet, gass, damp og kjøleluft, 42.22 Bygging av anlegg for elektrisitet og telekommunikasjon og 61.100 Kabelbasert, satellittbasert og trådløs kommunikasjon. For å få et helhetlig bilde er det valgt å inkludere selskaper som driver med telekom og fiber fordi de fleste kraftkonsern har en satsing på dette. Utvalget representerer over 98 prosent av hele utvalget ved vurdering opp mot totale eiendeler og totale inntekter i 2024.

Ved kartlegging av eierskap er det gjort en vesentlighetsvurdering ved tilfeller av mange små eiere som har mindre enn 1 prosent eierskap. Eksempler på slike selskap er Dragefossen AS og Nord Salten Kraft Holding AS, hvor større eiere er enkelt å identifisere, mens mindre aksjonærer er mer tidkrevende å undersøke. Formålet er å skape en forståelse hvorvidt majoritetseiere er offentlig eid eller ikke. Selskap som Statkraft og lignende som er plassert i andre regioner enn Nord-Norge, blir ikke direkte hensyntatt i analysen da de ikke har forretningsadresse i Nord-Norge, og underavdelinger er ekskludert.

For å komme frem til fordeling av eierskap er et utvalg fra Proff Forvalt sammenkoblet med aksjonærregisteroppgaver og manuelt bearbeidet. For å finne prosentvis fordeling mellom eierskap er det benyttet salgsinntekter 2024 per selskap som grunnlag for fordelingsprosent.

I analysen av vindkraftverk som er plassert i Nord-Norge, er det også benyttet data fra NVE for informasjon om produksjonsmengde.

6 av 10 er ukjente i statistikken – men få forblir ukjente over tid

Andelen unge som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarked, har falt betydelig det siste tiåret. Samtidig står seks av ti i utenforskapet med ukjent status i statistikken. Nye analyser viser imidlertid at dette i stor grad er ulike personer fra år til år, noe som utfordrer forestillingen om en stor og fast gruppe unge utenfor samfunnet.

Andelen av unge i utenforskap faller

I Nord-Norge har andelen av unge mellom 15 og 24 år i utenforskap hatt en nedadgående trend de siste ti årene. Andelen har falt med rett i overkant av 30 prosent, fra 6.600 personer i 2015 til 4.600 personer i 2024. Samtidig ble det færre i utdanning i samme periode, da andelen falt med 29 prosent. For gruppen i arbeidsmarkedet var andelen stabil, men med en svak økning i absolutte tall de siste ti årene.

Hva menes med utenforskap?

Statistikken i denne artikkelen er basert på SSBs definisjon av utenforskap. Her defineres utenforskap som bosatte personer som ikke er sysselsatte, under ordinær utdanning eller deltakere på arbeidsmarkedstiltak.

UNGE VOKSNE (15-24 ÅR) I NORD-NORGE, ETTER ARBEIDSMARKEDSTATUS

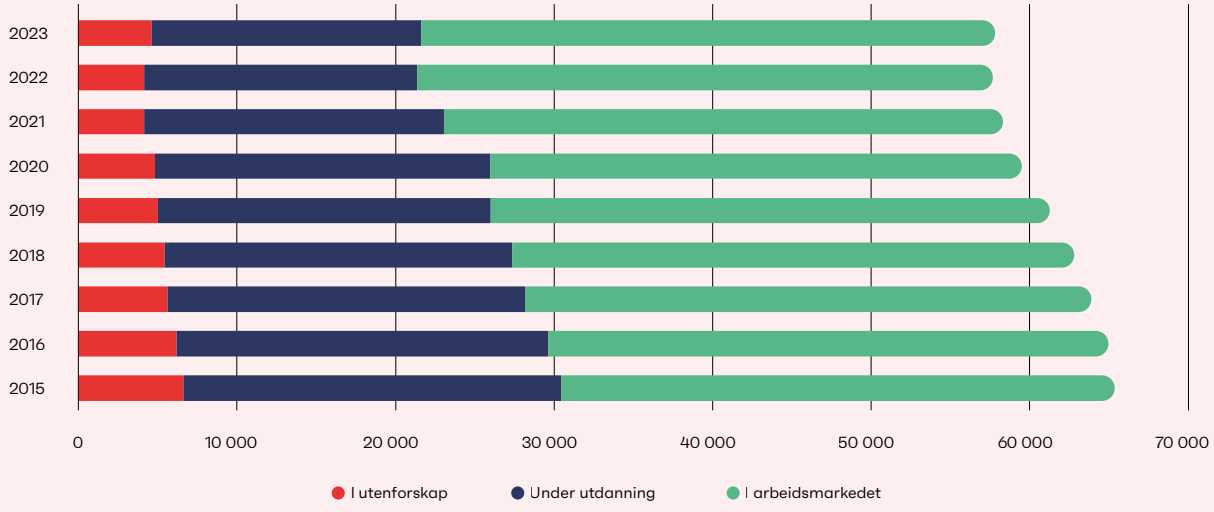

Kilde: SSB

Det var høyere utenforskap for menn enn for kvinner, og størsteparten av de i utenforskapet var blant de «eldste» unge. 63 prosent var mellom 20 og 24 år, mens 37 prosent var mellom 15 og 19 år.

De ukjente i utenforskapet

I 2024 var det omtrent 57.000 unge mellom 15 og 24 år i Nord-Norge. Rundt 60 prosent av disse var i arbeid, mens 30 prosent var under utdanning. Snaue 2 prosent var deltakere på arbeidsmarked-stiltak.

Det etterlot rundt 4.500 som regnes for å være i et utenforskap. 2.800 av disse hadde i 2024 status som ukjent, enda flere enn snittet tilsier nasjonalt. Det betyr at de er registrert som bosatt i landsdelen, men ikke finnes i statistikker for arbeid, utdanning eller tiltak.

UTENFORSKAP FOR UNGE I LANDSDELEN (2024)

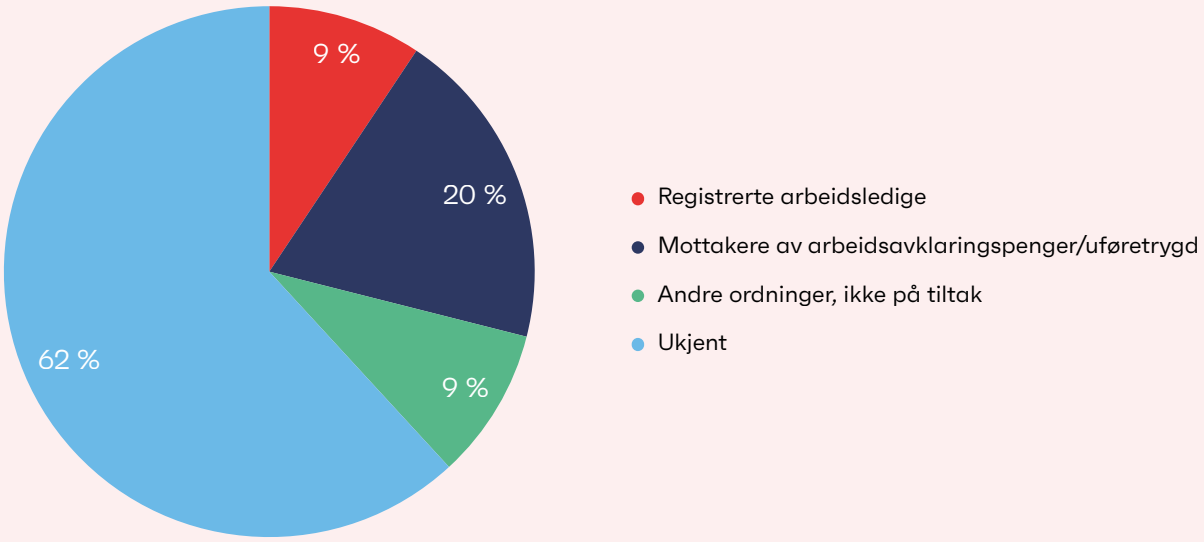

Kilde: Microdata

De fleste er ikke ukjente over tid

Det kan være fristende å tolke gruppen med ukjent status som en fast gruppe unge som står varig utenfor arbeid, utdanning og arbeids-marked. Når vi følger personene med ukjent status i 2024 tilbake til 2021, tegner det seg et mer sammensatt bilde. Blant disse hadde bare om lag 14 prosent status som ukjent alle fire årene, mens statusen var endret for de resterende 86 prosentene i løpet av perioden.

Det tyder dermed på at kategorien «ukjent» i stor grad består av ulike personer over tid, heller enn en fast gruppe med vedvarende ukjent status. Mange kan befinne seg i overgangsfaser mellom utdanning og arbeid. En langt mindre gruppe blir værende utenfor over lengre tid, ofte med utfordringer som gjør veien tilbake til ordinært arbeid mer krevende. I det balanserte panelet utgjorde de som hadde ukjent status gjennom hele perioden, under én prosent av alle ungdom-mene. Andelen var litt høyere i Finnmark enn i de to andre fylkene.

Hvem er de ukjente?

Den største aldersgruppen blant de med ukjent status var 17- og 18-åringer, som utgjorde litt under én tredjedel av gruppen. En betydelig andel hadde lav formell utdanning, der 33 prosent bare hadde grunnskolenivå som høyeste utdanning. Over halvparten (53 prosent) hadde innvan-drerbakgrunn, og andelen med vedvarende ukjent status var også betydelig høyere enn blant norskfødte med norskfødte foreldre.

Av alle med status som ukjent mottok godt over halvparten ingen lønn i 2024, mens 33 prosent mottok inntil 200.000 kroner. 7 prosent mottok mellom 200.000 og 400.000 kroner, og det var også noen som mottok mer enn 400.000 kroner. Dette betyr at mange innenfor ukjent-kategorien hadde en form for inntekt i løpet av året. Det underbygger funnene basert på et panel, hvor de med ukjent-status dermed kan inkludere alt fra ungdom i overgangsfaser til personer med løsere tilknytning til arbeidslivet eller som av ulike grunner ikke fanges opp i de ulike registrene.

En mulig forklaring på hvorfor enkelte livssituasjoner ikke fanges opp i registrene, er unge pårørende. Selv om vi ikke vet hvor stor andel av de ukjente de utgjør, illustrerer gruppen hvordan viktige livssituasjoner kan falle utenfor statistikken. Helsedirektoratets nasjonale pårørendeundersøkelse viser at nær én av fire unge mellom 16 og 25 år er pårørende, til enten foreldre, søsken eller partner. På landsbasis utgjør dette nærmere 165.000 unge. Undersøkelsen viser at mange opplever at omsorgsrollen påvirker skolegang, sosial deltakelse og/eller psykisk helse. Flere beskriver en hverdag preget av ansvar og beredskap, der de må være tilgjengelige hjemme og derfor i mindre grad deltar i vanlige aktiviteter med jevnaldrende. Dette minner oss om at utenforskap ikke alltid handler om passivitet, men også om ansvar og belastninger som samfunnets målesystemer i liten grad registrere.

Måler vi det vi ønsker å måle?

Når en stor del av de registrerte utenfor arbeid og utdanning samtidig består av personer som skifter status over tid, reiser det et viktig spørsmål. Måler statistikken først og fremst varig utenforskap, eller fanger den også opp ungdom i mer midlertidige overgangsfaser?

I en nylig utgivelse løftes et viktig poeng: Grensene mellom innenforskap og utenforskap er ikke faste – de er i stor grad definert av hvordan vi velger å måle og kategorisere.

Det åpner for to ulike tolkninger. Den ene er at kravene for å regnes som «innenfor» er blitt strenge. Dersom vi legger til grunn at det å være innenfor innebærer stabil, fulltids tilknytning til arbeid eller utdanning, vil flere naturlig falle utenfor, også de som i praksis har en viss aktivitet eller inntekt.

Den andre tolkningen er at kategoriene for utenforskap er blitt for vide. Når personer med svært ulike situasjoner, fra midlertidige overgangsfaser til mer varig marginalisering, samles i samme kategori, kan det gi et skjevt bilde av utfordringene og gjøre det vanskeligere å finne løsninger.

Den første jobben kan bety mer enn vi tror

Til tross for at det er vanskelig å vite hvilke tiltak som faktisk trengs, og for hvem, viser erfaringen at det er noen faktorer som kan bidra til å styrke de unges tilknytning til arbeidslivet. Forskning peker på en tydelig sammenheng mellom tidlig arbeidserfaring og senere tilknytning til arbeidslivet. Det kommer også frem at unge som har hatt sommerjobb eller deltidsjobb, i snitt har høyere inntekt som voksne.

Sommerjobb alene skaper ikke økt samfunnsdeltakelse, men det kan fungere som en tidlig døråpner til nettverk, referanser og mestring, særlig for dem som kanskje står svakere i konkurransen om første jobb.

Tallene gir altså ikke én entydig fortelling. De peker heller på et sammensatt bilde, der mange av dem som registreres med ukjent status, ikke forblir der over tid. Analysen tyder på at utfordringen kanskje ikke først og fremst er å forstå en stor og permanent gruppe utenfor arbeid og utdanning, men å identifisere den relativt lille kjernen som blir værende der over lengre tid. Skal tiltakene treffe bedre, kan det være vel så viktig å forstå hvem disse er, som å telle hvor mange som til enhver tid står registrert utenfor.

Utenlandsfødte blir stadig viktigere for helsevesenet i nord

Mer enn hver femte lege og hver åttende sykepleier i Nord-Norge er født i utlandet. Mens mangelen på helsepersonell øker, har utenlandsfødte blitt en stadig viktigere del av bemanningen. Mange har lang botid, norsk statsborgerskap eller utdanning fra Norge – og er dermed en del av den langsiktige helsearbeidsstyrken, ikke bare midlertidig arbeidskraft.

Slik er analysen gjennomført

Analysen er basert på data tilgjengeliggjort gjennom analyseplattformen Microdata.no. Utvalget omfatter leger og sykepleiere med registrert hovedarbeidsforhold i Norge i 2015, 2019 og 2025. Leger er definert som allmennpraktiserende leger og legespesialister, mens sykepleiergruppen omfatter sykepleiere, spesialsykepleiere og jordmødre.

Det er koblet på opplysninger om fødeland, statsborgerskap, innvandringsgrunn og botid i Norge. I tillegg er data fra Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB) benyttet for å undersøke om personene har registrert utdanning fullført i Norge, universitets- eller høgskoleutdanning, samt høyere utdanning registrert i utlandet.

I 2025 arbeidet om lag 1.800 utenlandsfødte leger og sykepleiere i Nord-Norge. Ti år tidligere var antallet rundt 1.300.

Stadig flere helsearbeidere er født i utlandet

I 2025 arbeidet om lag 1.800 utenlandsfødte leger og sykepleiere i Nord-Norge. Ti år tidligere var antallet rundt 1.300. Den samlede veksten i perioden for leger og sykepleiere som arbeider i landsdelen, var 14,3 prosent, men betydelig sterkere for utenlandsfødte enn for norskfødte (36 mot 11,2 prosent). Veksten var tydeligst for sykepleiere.

UTVIKLING I ANTALL HELSEPERSONELL I NORD-NORGE ETTER FØDELAND

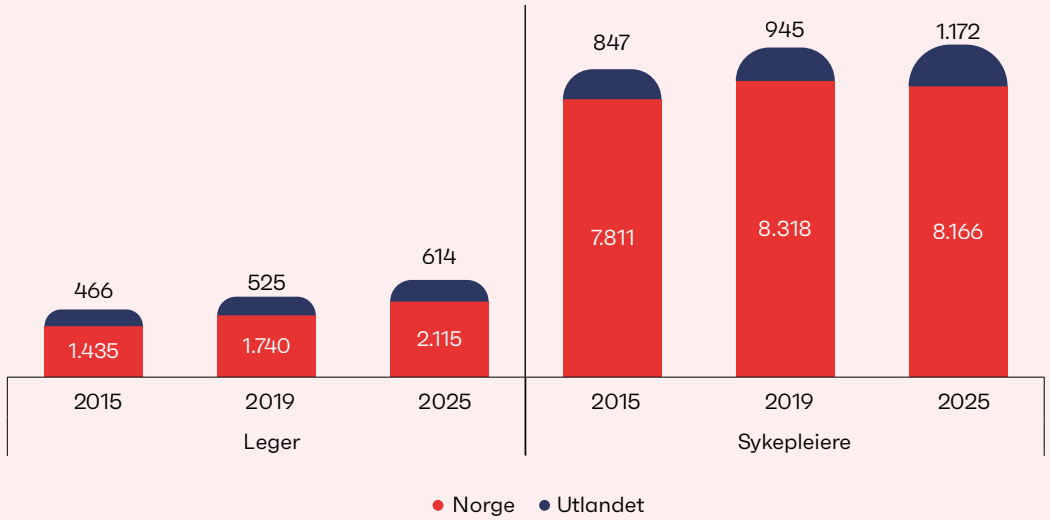

Kilde: Microdata

Utviklingen viser at helsevesenet i økende grad er knyttet til internasjonal mobilitet og arbeidskraft. For Nord-Norge har internasjonal rekruttering blitt en viktig del av løsningen på den vedvarende mangelen på helsepersonell. Uten tilgang på arbeidskraft fra andre land ville utfordringene knyttet til bemanning sannsynligvis vært betydelig større.

Leger og sykepleiere følger ulike rekrutteringsmønstre

I 2025 var 22 prosent av legene som arbeidet i Nord-Norge, født i utlandet. Andelen er betydelig høyere enn blant sykepleiere og viser at internasjonal rekruttering spiller en særlig viktig rolle for legebemanningen.

LEGER I NORGE ETTER FØDELAND

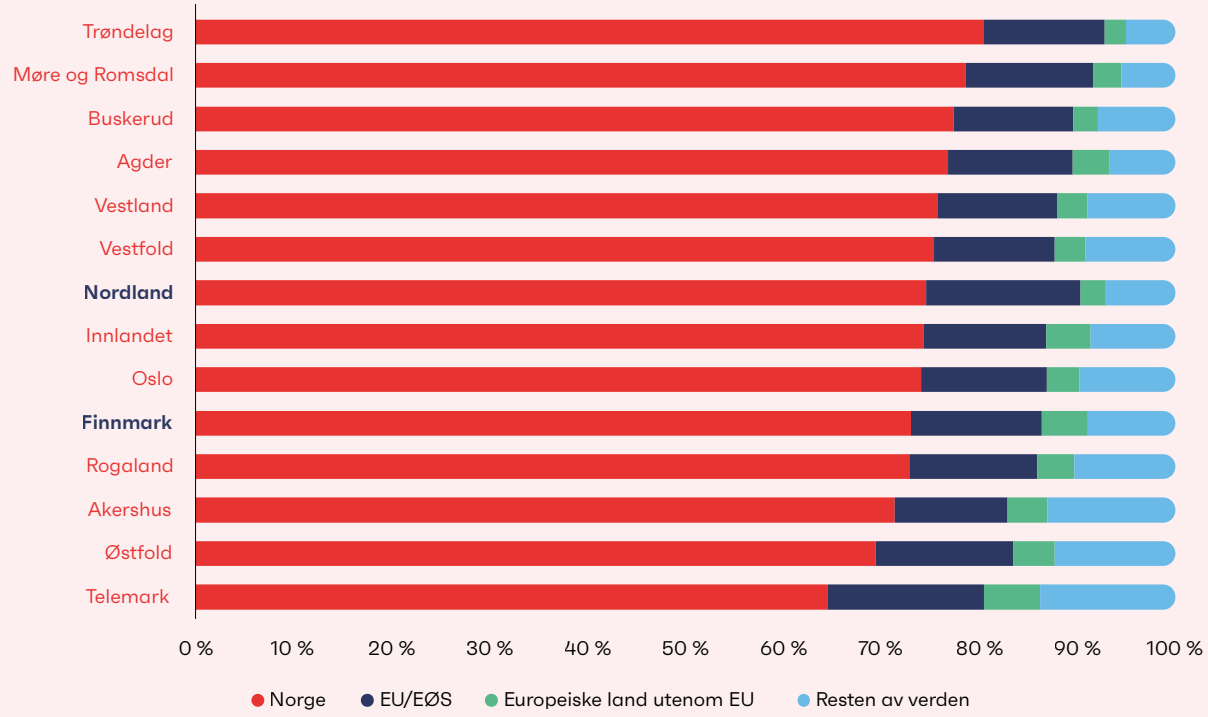

Kilde: Microdata

Forskjellene mellom fylkene er også store. Troms har den høyeste andelen norskfødte leger i landet, med hele 82 prosent. Andelene er 75 prosent i Nordland og 73 prosent i Finnmark. Blant de utenlandsfødte legene er de fleste født i EU/EØS-land. Tallene tyder på at Nordland og Finnmark i større grad enn Troms er avhengige av internasjonal rekruttering for å dekke behovet for leger. Forskjellene kan blant annet ses i sammenheng med Tromsøs rolle som regionalt tyngdepunkt for medisinsk utdanning og spesialisthelsetjenester gjennom Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT) og Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN).

For sykepleierne er situasjonen annerledes, og i Nordland er hele 90 prosent født i Norge. Dette er den høyeste andelen blant alle landets fylker. Troms ligger også over landsgjennomsnittet, med 86 prosent, mens Finnmark ligger noe under snittet, med 82 prosent.

SYKEPLEIERE I NORGE ETTER FØDELAND

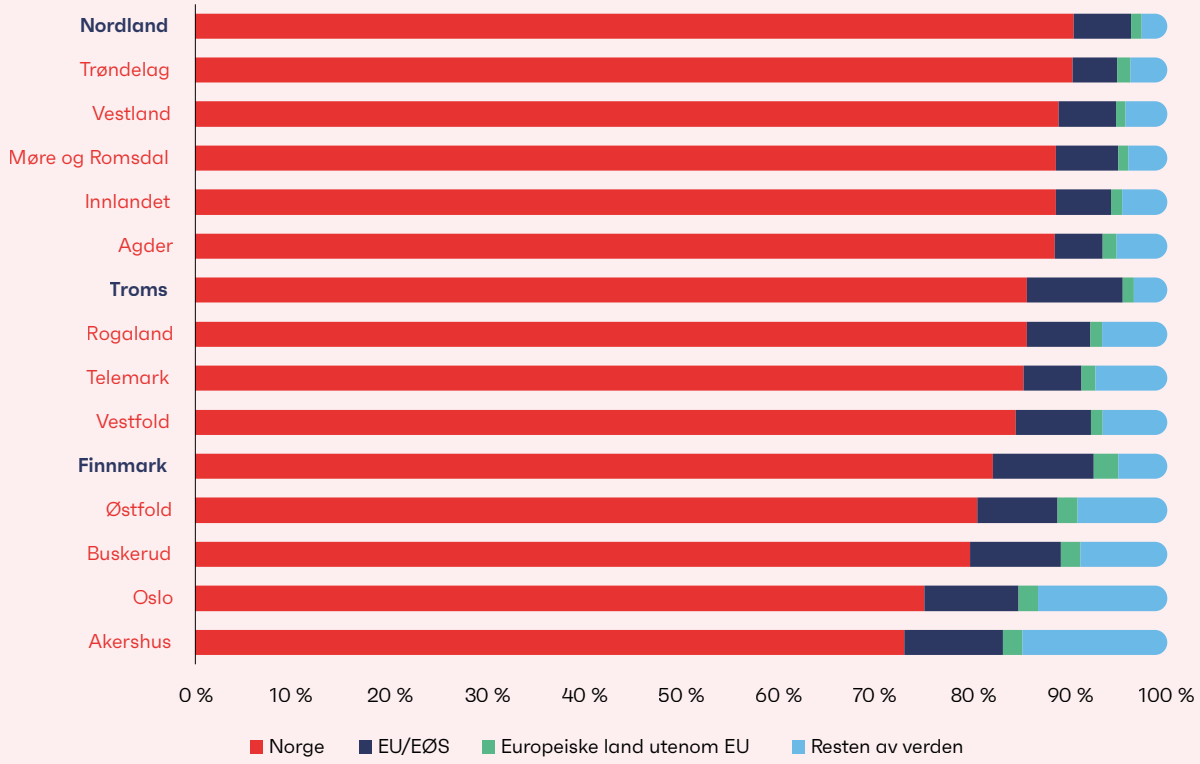

Kilde: Microdata

Andelen utenlandsfødte sykepleiere har samtidig økt de siste ti årene. I 2015 var under 10 prosent av sykepleierne i Nord-Norge født i utlandet. I 2025 hadde andelen økt til 13 prosent. Andelen har økt blant sykepleiere, men er ikke like tydelig for leger.

Mange har lang botid og norsk utdanning

Mange av de utenlandsfødte legene og sykepleierne har bodd lenge i Norge. Det tyder på at en betydelig del har en varig tilknytning til landet og ikke er midlertidige arbeidsinnvandrere.

BOTID FOR UTENLANDSFØDTE LEGE

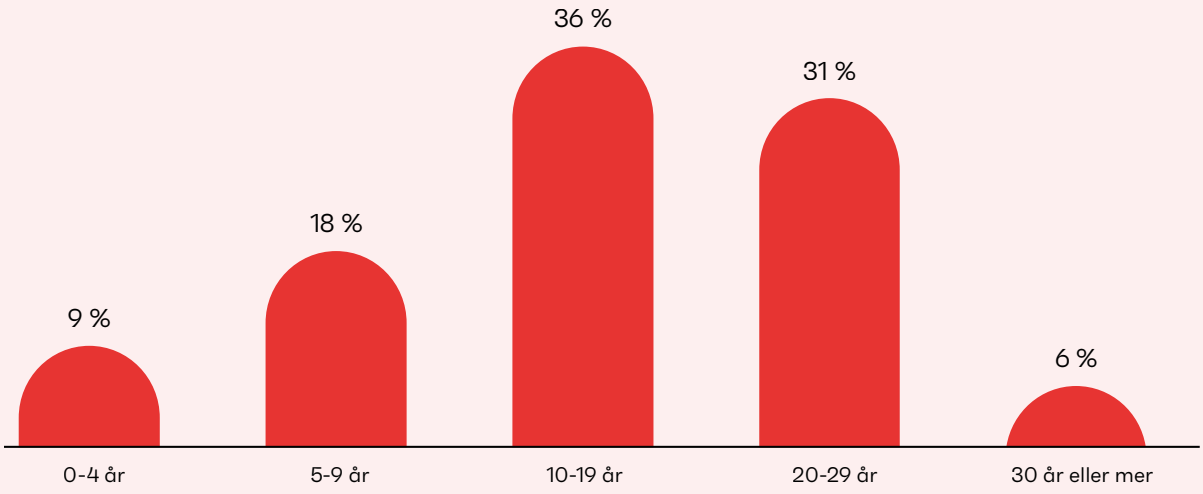

Kilde: Microdata

Dette bildet forsterkes når en ser på statsborgerskap. Mens andelen norskfødte varierer betydelig mellom fylkene, er forskjellene mindre målt etter statsborgerskap. Blant legene har 93 prosent i Troms norsk statsborgerskap, mot 89 prosent i Finnmark og 88 prosent i Nordland. For sykepleierne er andelene enda høyere: over 95 prosent i Nordland, 93 prosent i Troms og 90 prosent i Finnmark.

Fødeland sier heller ikke nødvendigvis hvor helsepersonellet har fått sin kompetanse. Om lag 41 prosent av de utenlandsfødte legene i Nord-Norge har tatt hele eller deler av legeutdanningen i Norge. Tallene viser dermed at utenlandsfødt ikke nødvendigvis betyr utenlandsk utdannet eller kortvarig arbeidsinnvandrer. Lang botid, norsk statsborgerskap og utdanning fra Norge tyder på at mange har etablert en sterk tilknytning til det norske samfunnet, selv om tallene ikke viser om de blir værende i Nord-Norge over tid.

Utdanningsmiljøene betyr mye

Forskjellene mellom fylkene peker mot betydningen av sterke regionale utdannings- og kompetansemiljøer. UiT og UNN har en sentral rolle i utdanning og rekruttering av leger til landsdelen. Troms skiller seg ut med en høyere andel norskfødte leger enn de øvrige nordnorske fylkene. Det kan tyde på at sterke utdannings- og fagmiljøer gjør det lettere å utdanne, rekruttere og beholde leger i regionen. En studie viser også at leger med nordnorsk bakgrunn har større sannsynlighet for å arbeide i Nord-Norge enn leger uten tilsvarende regional tilknytning.

Tallene understreker betydningen av å opprettholde sterke utdanningsmiljøer i landsdelen dersom målet er å redusere fremtidige rekrutteringsutfordringer.

Konkurransen om helsepersonell blir stadig hardere

Utviklingen i Nord-Norge må ses i sammenheng med internasjonale trender. Verdens helseorganisasjon (WHO) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) peker på at stadig flere land er avhengige av helsepersonell som er utdannet eller rekruttert utenfor eget land. Samtidig øker konkurransen om den samme arbeidskraften.

Regjeringen forventer at behovet for helsepersonell i Norge vil øke betydelig i årene fremover, mens tilgangen på arbeidskraft ikke vil vokse i samme tempo. Uten tiltak vil gapet mellom behov og tilgang bli større. WHO anbefaler at land både styrker egne utdanningssystemer og arbeider for etisk internasjonal rekruttering.

Ikke bare et spørsmål om arbeidskraft, men også om beredskap

Spørsmålet om helsepersonell handler ikke bare om arbeidsmarked og tjenestekvalitet. Det handler også om beredskap. Nord-Norge er i betydelig grad avhengig av utenlandskfødt helsepersonell, særlig blant leger. Dersom den internasjonale tilgangen på arbeidskraft skulle bli redusert som følge av økt global konkurranse eller geopolitiske hendelser, kan det få konsekvenser for helsetjenestens evne til å opprettholde kapasitet.

Samtidig viser denne analysen at mange av de som rekrutteres, etablerer seg permanent i Norge. Det gjør helsearbeidsstyrken mer stabil og reduserer sårbarheten sammenlignet med en situasjon der bemanningen i hovedsak hadde vært basert på kortsiktig arbeidsinnvandring.

Hva betyr dette?

Analysen viser at utenlandsfødte personer har blitt en nødvendig del av helsearbeidsstyrken i Nord-Norge. Dette gjelder særlig leger, mens sykepleierbemanningen fortsatt i større grad er basert på norskfødte arbeidstakere.

Samtidig blir mange av dem som kommer til Norge, værende over lang tid, får norsk statsborgerskap og etablerer seg som en del av det norske samfunnet. Det handler derfor ikke bare om å fylle ledige stillinger, men også om å bygge en langsiktig og stabil helsearbeidsstyrke.

Utfordringen fremover blir å kombinere sterkere regional utdanning, integrering og bosetting. Skal Nord-Norge lykkes med å sikre nok helsepersonell i fremtiden, vil både internasjonal tiltrekningskraft og sterke utdanningsmiljøer være avgjørende.

kbnn: